

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Liber Theologiæ Moralis, Viginti Qvatvor Societatis Iesv Doctoribvs Reseratvs

Escobar y Mendoza, Antonio de

Lvgdvni, 1659

Tractatvs Sextvs. Circa Sigillvm Sextvm. Statvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41066

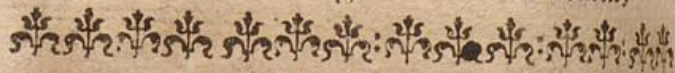
TRACTATUS SEXTVS
LIBRI THEOLOGIAE
MORALIS,

Status.

Vbi de tribus statibus Christianae Rei-
publicae, scilicet Ecclesiastico, Re-
gulari ac seculari materiae perstringun-
tur.

HÆREO *doctrinae* Suarij, Va-
lentiæ, Filiucij, Castro Palao,
Reginald. Gordonij, Lessij, Molinæ,
Toleti, Meratij, & Salas.

EXA

EXAMEN PRIMVM

De statu Clericali circa materiam de Beneficiis,
Pensionibus, spoliis Clericorum, &
rerum Ecclesiasticarum
alienatione.

CAPVT PRIMVM.

De Ecclesiastico Beneficio.

§. I.
De Cle-
rico, &
Benefi-
cio.

1. *Clericus quid?* Significat sortem, hæredita-
tẽmve, eò quòd Deus peculiariter sit illius
sors, siue pars. Porrò Clerici nomine in ma-
teria fauorabili venit habens primam tonsu-
suram, & Religiosus, & Episcopus: at in odia-

sa nec Religiosus, nec Episcopus, nec secundum quosdam di-
gnitas, aut Canonicus Ecclesiæ Cathedralis, aut qui non est in
sacris. Cum Clericis in iure aliquid prohibetur, aut præcipi-
tur, intelliguntur solum qui sunt in sacris, aut beneficiati.
Obligantur Clerici habitum & tonsuram gestare, nec à pec-
cato mortali excusantur, qui maioribus initiatus Ordinibus,
aut habens beneficium, non gestat tonsuram, vel habitum ad
longum tempus absque iusta causa. Porrò primam tonsuram
eo tantum sine recipiens, vt Clericali priuilegio fruatur, pec-
care mortaliter affirmandum minimè est.

2. *Quid est Beneficium Ecclesiasticum?* Ius legitimum &
perpetuum capiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis, propter
Officium spirituale.

3. *Beneficij Ecclesiastici species recenset.* Aliud est Regu-
lare, aliud seculare: illud regularibus, hoc secularibus con-
fertur. Seulare quidem aliud est *Simplex*, id est, sine admi-
nistracione, sine vlla iuris qualitate, v. gr. Capellania, Cano-
nicatus, &c. aliud *Duplex*, affectum scilicet aliqua iuris qua-
litate, v. g. administratio rei Ecclesiasticæ: præminentia in
Choro, iurisdictione, &c. Certè Duplex aliud habet curam ani-
marum, v. g. Parœcia, Episcopatus, &c. aliud non habet, v. gr.
Archidiaconatus, Decanatus, &c. Duplex sine cura; aliquando
habet tantum administracionem rerum Ecclesiasticarum
v. gr. Officium Sacristæ, &c. aliquando solum præminen-

nam in Choro, v. g. personatus: aliquando etiam habet iurisdictionem in foro externo in Clericos, & dicitur Dignitas. Item aliud est *Manuale*, id est, ad nutum conferentis reuocabile; aliud non manuale, quod non nisi certis ex causis iure permissis reuocari potest. Præterea aliud est *Electiuum*, præuia scilicet electione; aliud *Collatum* sine ea; aliud *Missum* ad præsentationem patroni, & Episcopi institutionem.

4. *Penes quos conferendi Beneficia adsit potestas?* Aliqua Beneficia Papæ reseruantur, vel ratione loci, v. g. quæ in eius Curia vel per mortem, vel aliter vacant. Vel ratione personarum ad se suamque Curiam pertinentium. Vel ratione præminentia, v. g. Cathedrales Dignitates, Dignitatesque principales in Collegiatis Ecclesiis, Præceptoræ generales, sed non Ordinum Militarium. Vel ratione Episcopatus Romani. Vel ratione supremæ potestatis, v. g. omnia vacantia tempore vacationis Ordinariorum: item vacantia mensibus Pontificis, & in alternatiua cum Episcopis. Præterea principaliter aliqua pertinent ad Pontificem iure affectionis, v. g. Beneficium à Papa collatum inualidè propter aliquod impedimentum. Ad Papam etiam iure deuolutionis quædam pertinent. v. gr. si inferior collator ius suum negligat. Aut per confidentiam accepta. Aut vacantia ob hæresim. Aut collata ab Episcopis, examine non præmissio. Aut collata à Clericis ob generis originem, vel hæresimprohibitis

S. 2.
Conferens Beneficia.

5. *Quid de alijs conferentibus?* Concilium generale iure communi Beneficia conferre non potest; in necessitate tamen, Sede vacante, potest: non verò Concilium Cardinalium. Potest tamen Cardinalis conferre Beneficia ad suos titulos, & Ecclesias iis subiectas spectantia. Legatus à latere potestatem habet in suæ Prouinciæ Beneficia etiam ad Papam deuoluta, non verò quo ad menses alternatiuè, nec quo ad Ecclesias Cathedrales, Regulares, Collegiatas. Nuncio Apostolico sine speciali concessione nihil hîc competit. Episcopus conferre potest omnia in sua Dicecesi, exceptis reseruat. *Curio Præbendæ Ecclesiæ Cathedralis?* Ad Episcopum simul & Capitulum pertinet: in Collegiatis tamen probabiliter assero ad solum Episcopum attinere. *Potest ne Capitulum Sede vacante?* Non succedit id Episcopo in Beneficiorum libera collatione, & gratiosa; sed in debita, & necessaria; vnde potest presentatos instituere, & electos confirmare. Porrò Capitulum non potest infra annum Sede vacante dare Dimissorias nisi iis, qui ratione Beneficij accepti, vel accipiendi Ordines recipere tene

656 *Moral. Theologie Tract. VI. Status,*
tenerentur. Potest item ad tempus vacantia Beneficia com-
mendare, non potest vnire. *Num possit Episcopi Vicarius?* Sine
speciali mandato Vicarius generalis non potest Beneficium
conferre; potest tamen presentatos instituere, & electos con-
firmare. *Quid de laico presentante?* Licet presentare possit
ad Beneficia ratione iuris patronatus, (quod etiam in femi-
na residere potest) ius tamen confirmandi illi nullo modo
competit.

§. 3.
Quot-
nam
modis
confi-
scentur.

6. *Quot modis Beneficia assolent conferri?* Quatuor modis
generalibus Beneficia acquiruntur, Electione, Presentatione,
& institutione, Collatione, Prouisione, quæ fit per Papam.
Electio est alicuius persona ad Ecclesiam pastorem destitutam
Canonicè facta translatio. *Presentatio* est exhibitio quædam
personæ per Patronum ei, ad quem pertinet institutio, legiti-
mè facta: institutio autem est concessio Beneficij facta legiti-
tima autoritate Episcopi, vel alterius, Clerico à Patrono
presentato. *Collatio* est concessio Beneficij vacantis liberali-
ter facta ab habente potestatem. *Prouisio* denique per Papam
fit vel de vacaturis, vel de vacantibus.

§. 4.
Forma
confe-
rendi.

7. *Quenam in prouisione Beneficiorum forma adesi?* Ser-
uanda equidem forma iuris, alioquin actus corruet etiam in
conscientiæ foro, v. gr. si non emittatur professio fidei, vel
non fiat approbatio ab examinadoribus synodalibus iuxta
Tridentinum. Indica formam in Parochialium prouisione.
1. Vacante Ecclesia Episcopus statim idoneum Vicarium
constituet. 2. Præuio concursu & examine dignior eligitur:
aliter facta irrita est. Ad examen omnes admittendi
etiam post edicti terminum, re adhuc integra; non tamen
consanguinei Episcopi ad concursum admittendi, quando
vacat Parochialis per resignationem in manibus eius. *Quid in
prouisione simplicium?* Si liberè conferantur, certa iuris for-
ma non præscribitur.

8. *Quinam Beneficiorum capaces?* Iure Diuino incapaces
sunt fœminæ, iure naturali impotentes ad munera Ordinum
exercenda, vt muti, perpetuò amentes, &c. Hermaphroditus
sexu fœmineo prævalente, vel pari, iure diuino incapax est
prævalente verò virili solùm Ecclesiastico. Iure Canonico
incapaces sunt irregulares ex defectu natalium. Vbi hæc
communis est regula: inhabilis ad Ordines, inhabilis est ad
Beneficia Ordines requirentia. Bigami qui patiuntur defe-
ctum Sacramenti iure Canonico sunt inhabiles ad Beneficia.
Porro non tantùm irregularitas ex defectu, sed etiam ea,
quæ ex delicto est incapacitatem Beneficij inducit. Item
excommu

excommunicati, suspensi, interdicti personaliter inhabiles sunt.

9. *Quanam praequiruntur ad Beneficium conditiones? Praequiruntur Clericatus, siue prima tonsura. Deinde aetas certa. Hodie ad simplex iuxta Trid. annus decimus quartus inceptus, in quo Episcopus non potest dispensare, nisi aliud in fundatione habeatur. Ad Parochiale vigesimus quintus inchoatus. Ad Dignitates & Personatus sine cura animarum, modò requiruntur anni 22. completi. Ad Dignitatem principalem in Collegiata regulariter necessaria est aetas annorum 25. inceptorum. Ad Episcopatum annus trigessimus completus, cum Ordine sacro saltem ante sex menses suscepto. Diacono Cardinali anni 22. sufficiunt. Prouisio sine aetate sufficiens licet bona fides interuenerit, licet vna desit solummodò dies, nulla est. Præterea ea scientia necessaria est ad Beneficium sine qua Officium illi adnexum præstari non potest.*

10. *Exprime in particulari. Ad simplex sufficit posse legere, & scribere, aliquid Latine intelligere; fidei rudimenta tenere: hæc quidem si solum primam tonsuram requirat. Si autem requirat minores Ordines, necessaria est scientia linguae Latinae. Ad Beneficium requirens Ordinem sacrum, si quidem simplex, opus est plena rerum fidei instructione, & omnium ad munus eius pertinentium cognitione: si verò duplex, vt Parochiale, sciat inter alia quomodo Sacramenta administranda. Denique Beneficiarius non solum literis, sed etiam moribus, & vitæ probitate debet esse conspicuus. Collatio tamen facta criminosa, modò excommunicatio absit, & irregularitas, ipso iure, non est irrita.*

11. *Quanam obseruare debeant Beneficiarij, vt in adeptis Beneficijs conseruari possint? Huiusmodi iura ab eis sunt obseruanda. Necessaria est, 1. Scriptura quando à Papa fit prouisio; si ab Ordinario necessaria non est. 2. Prouisus de Beneficio Curato tenetur à die adeptæ possessionis, ad minus intra duos menses publicè fidem profiteri in manibus Episcopi; vel eo impedito, coram Vicario generali, Canonicus vel Dignitas Cathedralis non solum coram Episcopo, sed etiam in Capitulo idem facere tenetur. 3. Debet habitum & tonsuram Clericalem gestare. 4. Pensionem soluere de semestri in semestre, alioqui Beneficiarius est excommunicatus. 5. Obligatur ad horarum Canoniarum lectionem à die pacificæ possessionis. 6. Residentia in omnibus etiam simplicibus Beneficiarijs iure communi exigitur. Excipit consuetudo*

§. 5.
Ad Beneficium
conditiones.

§. 6.
Obseruanda à
Beneficiario,
vt conseruet
Beneficium, ac
vitæ ad.

T: præstim.

658 *Moralis Theologia Tract. VI. Status,*
præstimoniam & Beneficia simplicia in Ecclesiis non Collegiatis; iure tamen naturali in absentia per alium Officio satisfaciendum. Curati iure diuino tenentur residere. Iure verò Canonico obligantur habentes Dignitates in Cathedralibus, Collegiatis, Canonicatus, Præbendas, & Portiones, etiam si Beneficia simplicia sint.

12. *Quotnam causa tum ad breue, tum ad longum tempus excusant à residentia?* Septem. 1. Potest Episcopus quotannis sine continuè siue interruptè ex iusta causa ad summum abesse per tres menses, modò sine gregis detrimento fiat. Parochi per duos: qui habent Dignitates, Canonicatus, Pensiones gaudent trimestri: ad quam breuem absentiam vel animi relaxatio iusta causa est. Pro longiori tempore quatuor generales causæ adiciuntur, videlicet Christiana charitas, euidens communis necessitas obedientia maioribus debita, Ecclesiæ, cui præest necessitas, vel vtilitas. Hæ causæ à Pontifice vel à Metropolitano approbantur: vel eo absente à suffraganeo antiquiori, qui etiam approbat Metropolitanam absentiam, idque in scriptis. Sexta causa est Theologiam, vel ius Canonicum audire ad quinquennium, vltra Episcopus dispensare non potest. Septima easdem facultates quantumuis diu docere. Ad docendam Philosophiam vel literas humaniores opus fuit Episcopi licentia ante Tridentinum: in Pij IV constitutione requiritur licentia Papæ cum Episcopi consensu. Imo Parochi ex dictis causis non excusantur ad fructuum perceptionem, nisi cum Papæ licentia consensus adsit Ordinarij.

13. *A quibusnam Beneficiario abstinendum est?* Primò à militia: ad quam proficiscens, & pugnans, eo ipso dimittere Beneficium censetur. Secundò à delatione armorum. Tertio ab officio aduocati apud secularem iudicem: excipit defensionem sui, Ecclesiæ suæ, miserabilium, sanguine iunctorum vsque ad quartum gradum. Non potest esse procurator in criminalibus, vel ciuilibus, exceptis causis assignatis. Quarto, non aleator. Quintò, non sordidus opifex. Sextò non iudex in causis sanguinis, nec ad huiusmodi causas concurrere, nec adesse sine iusta causa. Septimò, nec habere aues, aut capes ad venandum. Octauò, per se ipsum non potest negotiari.

§. 7.
Beneficiarium
dominium.

14. *Num Beneficiarij sint domini fructuum Beneficij?* Fructus domini sunt, non solùm partis ad sustentationem necessariæ, sed etiam superflue, modò religiosa paupertas non impediatur. Iure communi non possunt testari de Beneficijs, aut

at inde acquisitis, ex consuetudine possunt. Non possunt locare prædia, aut fundum Beneficij ultra triennium, possunt tamen fructus etiam ad totam vitam.

15. Quid de fructibus Beneficij tempore vacationis obuenientibus? Iure communi successori reseruatur. Quid autem de quotidianis distributionibus? Eas iure communi tantum dandas esse presentibus ad diuina officia affirmo, nec posse alium præter Papam iuris rigorem relaxare.

16. Canonicus absens ob Ecclesia negotia, vel presens loco, sed absens ab Ecclesia ob infirmitatem? Si ita consuetudo ferat, distributionum est capax. Idem est (eadem fauente consuetudine) de iis, quæ ipsis ad tres menses legitime absentibus obueniunt.

17. De pluralitate Beneficiorum in uno eodemque Beneficario quid dicendum? Iure Canonico generaliter Beneficiorum pluralitas prohibetur. Queisitam ex causis ab eodem iure conceditur? Quinque. 1. Quando exigui sunt redditus. 2. Quando vnum Beneficium alteri est vnitum. 3. Quando Clericus non inuenitur idoneus. 4. Quando vnum datur in titulum alterum in commendam. 5. Quando vnum habet curam animarum actu, aliud habitu tantum. Addiderim excusare indulgentiam, & iustam dispensationem.

S. 8.
Pluralitas Beneficiorum.

18. Quenam sunt Beneficia incompatibilia? Primò omnia curata Deinde ea quæ vocantur Dignitates, Personatus, vel Officia. Tertio, Canonicatus. Quarto, Portionatus in Cathedralibus, & Collegiatis. Quintò quædam dicuntur incompatibilia sub eodem tecto. Sextò, duo etiam simplicia dicuntur incompatibilia, quando vnum sufficiens.

19. Quodnam beneficium sufficiens? Prudentis iudicio statuendum, habita ratione personæ, & aliarum circumstantiarum.

20. Quenam autem sint compatibilia? Primò simplicia non requirentia residentiam. Secundò cum vnum requirit residentiam non alia, eaque ad sustentationem necessaria sunt. Tertio, si plura vnita. Quarto si vnum in titulum, aliud in commendam. Quintò, si plura tenuia, non tamen curata nisi valde vicina. Sextò, si duo curata vnum actu alterum habitu. Septimò, si Beneficio addatur pensio non in titulum. Octauò, defectu personarum. Nonò, si Beneficium coniungatur cum Vicariatu generali Episcopi, vel alterius Ordinarij. Decimò ex consuetudine, cum naturali iure non pugnantem.

21. Quisnam in pluralitate dispensat? 1. Papa; 2. Papæ Legatus

gatus modò non sint Episcopatus, Dignitates, Curata, nec sub eodem tecto, nec congruam sustentationem excedentia.
 3. Episcopus potest cum eadem limitatione; deinde etiam quando sub eodem tecto dissimilia sunt, & vnum non est sufficiens: non verò quando similia, vbi nec Legatus Papæ potest.

§.9. *Beneficij amissio.* 22. *Quotnam modis assolet Beneficij amissio contingere?* Tribus. Primò ipso facto, vt cum quis possessionem amittit non titulum. Secundò, ipso iure, vt cum quis autoritate iuris priuatus est ipso Beneficio, possidet tamen de facto. Tertio de facto, & de iure, vt cum quis illud deponit, & nondum collatum est alteri.

23. *Scio ipso iure vacare aliquando sine delicto, ex delicto aliquando: quoniam modo sine delicto vacat?* Per mortem naturalem, per civilem, id est, professionem religiosam, per matrimonium validum, solùm etiam ratum, non per inualidum. Item quando Episcopus legitimè ab vna Ecclesia transfertur ad aliam, prima vacat per pacificam secundæ possessionem.

24. *Quoniam modo autem vacat ex delicto?* Primò ratione hæresis. 2. Per schisma. 3. Ob percussione[m] Cardinalis, vel Episcopi. 4. Per homicidium qualificatum, v. gr. per conductum pretio ad Christianum occidendum. 5. Ob literarum Apostolicarum falsificationem. 6. Vacationem Sodomitæ scilicet exercitata inducit. 7. Occisio per se vel per alium Rectoris, vel Clerici Ecclesiæ suæ, in qua Beneficium habet. 8. Sermonia confidentiæ. 9. Alienatio bonorum Ecclesiæ Pontificis inconsulto. 10. Violentia Beneficij possessio. 11. Priuatus etiam Parochus est, si culpa sua intra annum ad Sacerdotium non promoueatur. 12. Item examinatores ad Parochialem, si pro examine aliquid accipiant. Addunt alij crimen Laicæ Maiestatis, & alia non ita liquidi iuris.

25. *Assigna effectus ipsam priuationem consequentes.* Primus est, posse impetrari Beneficium ante condemnationis sententiam. Secundus, priuatum non facere fructus suos. Tertius, non posse de Beneficio disponere. Porro ante delicti declarationem non cogitur Beneficium dimittere.

26. *Quisnam denique per sententiam iudicis meretur priuationem?* Primò, non residens. 2. Homicida. 3. Publicus concubinari[us] post monitionem. 4. Perurus. 5. Blasphemus in Deum, vel Sanctos. 6. Obtinens Beneficium secundum requirens residentiam cum primo, si non sit Dignitas vel Curatum. Porro de Beneficiorum permutatione, resignatione

gaatione, ac confidentia lege plura apud *Castrum Palao*, & *Villincium*.

CAPVT II.

De Pensionibus Ecclesiasticis.

17. **Q**uid *Pensio*? Aliquando certam fructuum portionem ex Beneficio detractam, & alteri soluendam, aliquando ius ipsum ad illam portionem significat.

18. **Q**uotuplex? In Clericalem & laicalem communiter dividitur; hæc propter officium seruitij alicuius corporalis Ecclesie exhibiti, vel exhibendi conceditur: illa ad sustentationem status Clericalis assignatur.

19. **Ecclesia Pensiones à quonam imponi possunt?** Iure communi ea potestas penes solum Pontificem summum est. Iure tamen antiquo in aliquot casibus Episcopis aliquid licet. Possunt namque hi Pensiones imponere, 1. Pro concordatione litis, & bono pacis. 2. Pro egenis. 3. Pro benemeritis. 4. Ad usum pium. 5. Pro renunciantē causa alimentorum. 6. In quantitate moderata. 7. Pro sustentatione Beneficium constituentis. 8. Ad cœquandos fructus in permutatione. Requiritur tamen semper eum tale quid sit causæ expressio. Legatus quidem à latere idem in sua prouincia potest.

20. **Quinam personis incapaces?** In primis quidem incapaces sunt quicumque inhabiles ad statum Clericalem, vel absolute vt foeminae: vel durante impedimento, vt infantes, infideles, &c. Item inhabiles ad officium recitandum. Profectò impetrans pensionem à sciente irregularitatem, vel aliud impedimentum, validè obtinet, quamuis illicitè: intellige si conferens sit inferior Papa, aut in illo impedimento dispensare nequeat.

21. **Potest ne conferri pensio laico volenti Clericum suscipere?** Potest, fructibus tamen non gaudebit priusquam Clericus factus sit.

22. **Dari ne potest pensio excommunicato?** Laicalis quidem potest. Pontifex sciens alicuius impedimentum, confert pensionem. Eo ipso censetur dispensare.

23. **Assigna causas pensionis constituendæ, & conferendæ?** Ad duo capita reuocantur, lucri nimirum, & oneris; vnde pensionum aliæ dicuntur ex causa lucratiua, aliæ ex causa onerosa. Ex causa lucratiua sunt quæcunque ad purum commodum

modum pensionarij, nullo precedente incommodo subleuando, conferuntur. Ex causa autem onerosa, cum pensionarius aliquod incommodum passus est, à quo collata Pensione releuatur.

34. *Quanam sunt causa lucratina?* Prima alimentorum; secunda commodioris sustentationis.

35. *Causa onerosa quanam?* Prima cessatio litis pro bono pacis. 2. Transactio. 3. Resignatio. 4. Priuatio, cum quis scilicet priuatus Beneficio, non habet unde uiuat.

36. *Quibus Beneficiis, & quonammodo Pensio possit imponi?* Papa omnibus potest imponere. Verat Tridentinum imponi Parochiali centum ducatos non excedenti, idem est de Beneficio simplici adiuncta Dignitate. Nec grauandus Episcopus, cuius proventus mille aureos non attingit. Beneficio simplici quandoque apponi solet Pensio non excedens medietatem, aut tertiam partem, cuiuscunque valoris sit Beneficium. Imò etiam in quotidianis distributionibus locum habet, si id apposita clausula exprimat. Equidem antiquo iure omnia Beneficia Pensionem admittebant.

37. *Indica Pensionarij obligationes.* Scio non deberi Pensionem, si absque culpa fructus non percipiuntur: debetur tamen si percipiuntur, etiam si inualidè facta sit resignatio: tenetur etiam si accepit Beneficium cum illa clausula, vt Pensionem soluat, etiam si fructus non percipiuntur. Pensio à Papa imposta etiam sine causa, exigì potest. Porò causa, propter quam Pensio datur, falsa existente, non potest pensionarius eam accipere. Tenetur Pensionarius ad officium paruum B. Virginis, cuius omissione fructus non facit suos. Tenetur ad onera soluenda fructibus Beneficij postmodum legitimè imposta, idque pro rata Pensionis, nisi hæc exempta sit. Tenetur denique gestare habitum, si Pensionem sexaginta aureos superantem exigit. Aliàs ad fructuum perceptorum restitutionem obligatur.

percipiat

38. *Quotnam modis cessat Pensio?* Sex. Primò expiratione per mortem pensionarij. 2. Priuatione per crimen. 3. Cessatione per voluntatem. 4. Translatione per sui iuris in alium derivationem. 5. Extinctione per redemptionem. 6. Per matrimonium. Porò redimitur communiter Pensio anticipata quinque annorum solutione, consensu Pontificis interueniente.

39. *Quanam crimina in materia Pensionis committi possunt?* Titularis peccat contra iusticiam vel non soluendo, vel non suo tempore, Peccat contra eandem virtutem pensionarius, si

si exigat sine iusto titulo, si non verificata causa, vel conditione narrata, idque in titularis præiudicium. Peccat contra æquitatem pensionarius, si beneficiario omnino grauato, integram petat pensionem. In eadem materia locum habet Simonia iure Ecclesiastico prohibita, ea tamen pœnas cum Simonia beneficiaria communes non habet.

CAPVT III.

De rerum Ecclesiasticarum Alienatione.

40. *Quid est Alienatio?* Actus, quo dominium rei directum, vel vtile, aut vsusfructus, aut ius in alterum transfertur, vel abdicatur. Verita quidem huiusmodi alienatio iure naturali diuino annexo iuramento, si loquamur de Summo Pontifice & Cardinalibus respectu bonorum Sedis Apostolicæ; aut de Episcopis & Prælati respectu bonorum suæ Ecclesiæ: verita iure Cæsareo, & iure Canonico, nisi alienatio fiat ex iusta causa & cum debita solemnitate, aut ad breue tempus locationis, vel in causa Emphyteusis in casibus à iure permissis, vel nisi alienatio fiat de re leuis momenti, aut rerum, quæ seruando seruari non possunt: aut nisi fiat de bona fide; aut nondum perfecta sit alienatio, & ab eo qui bonorum habet administrationem.

41. *Quanam igitur Ecclesia bona alienari possunt, & quanam alienari non possunt?* Bona immobilia, & mobilia pretiosa quæ seruando seruari possunt alienari prohibentur. Bona vero mobilia & pretiosa, quæ seruando seruari non possunt ab Episcopo, aut administratore, possunt vendi sine alia solemnitate. Vnde etsi valida alienatio vini, frumenti, olei, ouium, &c. facta sine solemnitate: inualida tamen prorsus venditio domorum, agrorum, montium, censuum, argenteæ lampadis, &c.

42. *Assigna causas ob quas alienatio rerum huiusmodi licite & valide fieri possit.* Quatuor à Doctoribus collegi, necessitatem urgentem, pietatem, vtilitatem euentem Ecclesiæ, & quando prælatus credit legitimam subesse causam, licet postea legitimam non fuisse comperiat.

43. *Solemnitates requisitas ad alienationem bonorum mensæ Episcopalis, aut Ecclesiæ Cathedralis, & Collegiata præter istam causam annecte.* Adsit vnus tractatus saltem, id est discussio, quæ sit allatis rationibus vltro citroque, num expediat huiusmodi

664 *Moral. Theologiae Tract. V I. Statu,*
huiusmodi bona alienare. Post tractatum requiritur consen-
sus expressus maioris partis Capituli, eorum scilicet qui sunt
praesentes. Requiritur etiam consensus Superioris: nec ex-
santur qui ante Superioris consensum adiciunt: *Salvo Superioris assensu.* In alienatione bonorum Ecclesiae Cathedralis iure antiquo requiritur Apostolicae Sedis facultas. Profecto licet Pontificis summi facultas suppleat solemnitates antiquo iure requisitas, non tamen causam, nisi exprimat. Ad alienationem autem bonorum Ecclesiae carentis Collegii requiritur consensus Rectoris cum consensu Episcopi: imò etiam cum assensu Pontificis post Extrauagantem, *de immuni.* Per Collegium autem intellige non solum communicantem Canonorum, sed etiam beneficiorum illius Ecclesiae.

44. *Quanam alienatori iniusto veni assignare?* Omnes, & singuli Ecclesiastici seculares & regulares res Ecclesiae male & scilicet alienantes excommunicationem incurrunt: Episcopi verò & Abbates interdicto, vel suspensione puniuntur. Etiam Cardinales poenis contra alienantes bona Ecclesiastica impositis subiiciuntur, quia etiam favorabilibus legibus gaudent.

45. *Num Papa ligetur?* Minimè; quia legislator suis legibus quoad vim coactiuam non tenetur.

46. *Peccat ne saltem contra iuramentum?* Ita planè, nisi iuramentum sibi prius relaxet, secumque dispenset, si causa iusta adsit. Probabile tamen est alienationem à Pontifice summo factam sine iusta causa validam esse.

C A P V T I V.

De Ecclesiasticis spoliis.

47. *Spolium Ecclesiasticum quid?* Quidquid in bonis Ecclesiasticae personae post mortem ipsius reperitur quod neque ex testamento, neque ab intestato ad haereditatem ipsius pertinet.

48. *Ex quibus personis spolia Ecclesiastica capiuntur?* Omnes qui gaudent privilegio fori Ecclesiastici, siue quo ad personas, siue quo ad bona, spolio Ecclesiastico subiiciuntur. Unde Regulares omnes, & Laici Clerici tam in Ordinibus constituti, quam aliter Ecclesiae seruietes, dummodo ex suo statu fori privilegio gaudeant, obnoxij spoliis esse possunt.

49. *Excipiuntur ne aliqua Ecclesiastica persona?* Ita qui-

seculares

dem, scilicet 1. Cardinales. 2. Curiam sectantes, & in ea morientes. 3. Priuilegio testandi muniti.

50. *Quenam bona spolijs obnoxia sunt?* Patrimonialia minime, nec quasi patrimonialia, quæ scilicet alio titulo quàm hereditariæ successionis acquiruntur, & in absolutum eorum dominium transeunt. Igitur quod beneficiarius decedens nec testari potens ex fructibus beneficij iam perceptis reliquit, spolio debetur Ecclesiastico. Idem est de emptis ex redditibus Ecclesiasticis, modò ad victum aut stipendium congruum destinati non fuerint, nec de illis in vita irrevocabiliter disposuerit. Idem iudicium de instrumentis sacris ad diuina Officia celebranda vtilitibus aut necessariis.

51. *Num bona ex stipendio quotidiani laboris personalis, scilicet Missæ, prædicationis, Confessionis, &c. obnoxia spolijs?* Minime; quia inter quasi patrimonialia adnumeranda, sicuti & ea, quæ ab amico dono accipiuntur.

52. *Quibus spolia debentur?* Beneficarij regularis spolia, imò etiam non Beneficarij iure antiquo erant Monasterijs; nouo autem sunt Fisci Apostolici. intellige de eo qui separatim viuit, & à mensa communi seorsim: morientem in Camera, & Priuilegiatum si excipias. Bona Ecclesiastici siue Regularis siue secularis spolia Camera redduntur, quando contra inhibitionem Canonum acquiruntur, idque nouo iure Instrumenta sacra post mortem Beneficarij Ecclesiæ, vel Monasterio debentur, in quo quis beneficium habet, vel habuit: idem est de Pensionario. Fructus Beneficij tempore mortis debiti, sed nondum percepti spolia sunt Camera, in iis scilicet terris, vbi Collector est Apostolicus: aliàs successori debentur. Fructus beneficij à die vacationis vsque ad legitimam prohibitionem, & actualem possessionem olim ad Ecclesiam illius beneficij, vel ad successorem pertinebant: nunc autem ad Camera Apostolicam. Redditi pensionarij tam exacti, quàm exigendi sunt modò Camera Apostolicæ. Vtensilia, v.g. mensæ, scamna, &c. post Pium V. non sunt spolia. Debita defuncti beneficiarij soluet successor, si ea ob necessitatem, vel vtilitatem Ecclesiæ contracta sint, imò si etiam ob propriam necessitatem: id quod in iis locis intelligendum, vbi ad Camera bona non deuoluuntur.

53. *Vndenam excusari possunt beneficiarij ab spolio faciendò?* Duplici ex capite: vno quidem, si facultatem testandi à Pontifice acceperunt; altero, si eandem habent ex consuetudine, vt in Hispania, & Gallia.

CAPVT V.

*Praxis circa materiam de Beneficijs ex Societate
IESV Doctoribus.*

§. I. 54. **E**pis copatus & alia beneficia curam animarum habentia sunt ne in competitorum concursu dignioribus conferenda? Ita planè, alioquin iustitia distributiua violatur, & peccatum acceptionis personarum committitur. Imò peccatur contra iustitiam commutatiuam ortam ex illo quasi contractu proueniente ex propositione edicti de concursu. Vnde tunc eligentes minus dignum ad restitutionem tenentur. Ita Vasquez.

Vasq. 55. Qui ius habent conferendi beneficia per prouisionem liberam, ut Summus Pontifex, & Reges, tenentur ne digniores eligere? Sufficit si eligant dignos: & praelati hos acceptare tenentur. Ex Reginaldo & Sanchez.

Regin. 56. Resignat quis beneficium: debet ne digniori resignare? Negatiuè respondeo cum Lessio, quia cum nullus sit concursus, poterit digno cui voluerit resignare: & collator acquiescendo resignatori non peccabit.

Sanch. Less. 57. Possunt ne Ecclesiastici valde nobiles, aut insignis eruditionis, ceteris paribus, plus alijs minus nobilibus, aut minus eruditis sumere ex Ecclesia redditibus? Possunt ex doctrina Molinæ: debent tamen sumptus esse moderati, vt non excedant decentem Ecclesiasticorum modestiam. Vnde collige Principum filios non posse tantum expendere de bonis Episcopatus, quantum de bonis patrimonialibus possent; quia alia sustentatio conueniens est Principi Ecclesiastico, alia seculari.

Molin. 58. Beneficij Ecclesiastici collatorem iam determinatum ad conferendum alteri, precibus aut muneribus induco, ut mibi, vel amico minus digno conferat: teneor ne ad restitutionem? Minimè, (ait Lessius) quia reliquisti collatorem in sua libertate: nec alteri iniuriam irrogasti, etiam si ex odio fecisses; quia odium non est peccatum contra iustitiam, sed contra charitatem.

Less. 59. Me agnosco minus dignum: possum ne me offerre ad beneficium obtinendum? Potes, relinquendo totum iudicium collatori, siue collatori, ex Lessij doctrina. Si autem in concursu pratermissio digniore eligar? Potes, ex assertione Turriani, beneficium, aut cathedram acceptare.

Lessius.
Turri.

60. In concursu potest ne dignus eligi, relicto digniori? Respondeo ex Lessio posse pluribus in casibus. 1. Si dignior est extraneus. 2. Si minus dignus est acceptior plebi. 3. Si dignior est externis negotiis implicatus. 4. Si est periculum ne eligatur indignus. 5. Si minus dignus sit magis expertus. 6. Patronus laicus potest relicto digniore minus dignum presentare. Porro examinatores digniorem indicare non tenentur, nisi Episcopo postulante, ut Ecclesie electionem faciat vtiliorem.

61. Est ne dispensatio necessaria ad pluralitatem eorum, que in Hispania Præstimoniam vocantur? Minimè ex Valentia. Porro Valent. Præstimoniam sunt Beneficia simplicia sine residentia.

62. Habens quis Dignitatem, aut personatum, aut Curatum Beneficium alterum tale accepit. Vacat prius ipso iure: quod nisi statim resignet, etiam secundo priuatur. Sed id per sententiam iudicis; nec enim debet se ipse priuare. Imò nec prius vacat secundum aliquos, nisi à iudice moueatur, idque post pacificam secundi possessionem. Sic Saa. Saa.

63. Vicarius reuocatus, sed ignorans reuocationem confert Beneficium: est ne collatio valida? Ita quidem, (ait Saa) item Saa. que renunciatio facta per Procuratorem reuocatum ante reuocationis intimationem illi factam, etiam si is, cui fit renunciatio, reuocationem sciat.

64. Potest ne Episcopus cum illegitimo dispensare ad Beneficium? Ad vnum simplex posse affirmat Molina, dummodò Molina. personatus aut Dignitas non sit, & ad minores ordines dispensatio petatur.

65. Scio eum qui in initio sine iusto titulo Beneficium habuit perceptos fructus restituere teneri: est ne remedium, ut retinere possit? Maximè, si titulus reualidetur Beneficij male acquisiti, fructus enim Beneficij vacantis debentur successori: vacabat autem iure, et si non de facto Beneficium illud, & ipse successor est, nisi aliud consuetudo legitima, aut constitutio disponat. Quid si titulus non reualidetur? Tria habet remedia. 1. Potest cum Camera Apostolica componere. 2. Ecclesie suae. 3. Vel successori eos fructus tradere, qui partem remittere potest. Sic ex Nauar. & aliis Saa. Saa.

66. Beneficium quis obtinuit simulata sanctitate, vel ob causam turpem, tenetur resignare? Non teneri affirmat Molina; Molina. nisi esset turpitudine, quæ ipso iure nullam redderet collationem, v.g. Simonia.

67. Dans beneficium indigno, cuiusdam tenetur? Valentia tenent digno asserit: affirmo cum aliis Ecclesie cui damnum dedit Valent.

dedit restituere debere. Scio alios Ecclesiae, & digno summi debere docuisse.

68. Dixisti Beneficiatos posse tanquam dominos de fructibus assignatis sibi pro stipendio disponere: rogo num teneantur quae supersunt honesta sustentationi in pios usus erogare? Pios operibus, aut egenis debere omnes asserunt. Quid si non faciant? Rei sunt grauis criminis, non tamen restituere tenentur. Et ne licitum ex Ecclesia superfluis redditibus filiam dotare. Sciens quosdam negare, si alia habeantur bona, unde fiat: affirmo filiam posse tali dote donare. Sic Molina. Imò si filia sit spiritalis, & alia non habeant bona, potest illis alimenta, & dotem dare post Bullam Pij V. relata à Nau.

Molin.

69. Sio eum, qui post sex menses ab obrento Beneficio etiam Praestimonio, non impeditus legitime non recitat Officium non facere fructus suos: rogo cuius fructus huiusmodi restituendi? Aut fabricae beneficii, aut pauperibus. Si talis pauper est, potest sibi de Confessarij consilio retinere. Sic Toletus. Quod si fecit alia, ad quae ob beneficium tenebatur, poterit sibi licet pauper non sit, quantum illa merentur, reseruare. Itaque sufficiat Parocho quintam partem restituere; Canonico quartum; aliis Beneficiariis tertiam.

Tolet.

§.2. 70. Possunt ne omnes pensiones pecunia redimi? Possunt, excepta ea, quae datur in titulum beneficii, ob aliquod ministerium spirituale futurum coadiutori Episcopi, vel Parochi senis. Vnde 1. Redimi potest, quae datur seni renuncianti beneficium ob labores praeteritos exhibitos. 2. Quae datur Clerico pauperi; quia tantum datur in alimentum eius, & est merè temporalis. 3. Quae data est in renunciatione, vel commutatione beneficii pinguioris; quia etiam est temporalis, & iam ante extracta à titulo, & officio spirituali. 4. Illae quae conceduntur ad componendam litem dubiam super beneficio. 5. Quae dantur personis omnino secularibus, ut Principibus; vel filio nobilis etiam Clerico, propter obsequia, quae pater Ecclesiae praestitit. Ex Sanchez.

Ciscal

Sanch.

71. Quamnam pensionem potest Episcopus iniungere? Potest imponere pensionem ad fructus beneficiorum permutatorum coarquandos, quae duret ad tempus tenentis beneficium, cui imponitur. Item super beneficio à se collato ad vitam solum beneficiati, imò etiam ad vitam pensionarij, & secundum D. Thom. ante collationem beneficii potest de fructibus eius ad pios usus subtrahere. Potest & iudex ad dirimendam litem constituere Pensionem. Quae quidem mihi cum saae vera, sed parum esse in usu videntur.

Saa.

72. Datur ne Pensio irregulari? Ex eodem respondeo. Irregulari non datur, licet propriè beneficium non est.

73. Ligat ne excommunicatio lata in non soluentem tempore praefixo Pensionem? Non ligat secundum stylum Curiae, vsque dum pensionarius declaret ligasse.

74. Obiit quis non soluta Pensione: potest pensionarius à successore petere? Potest peti à successore de fructibus quos percepit, secundum Curiae stylum.

75. Quinam Pensionem dat laico? Solum Papam Saa affirmat conferre.

§.3.

De alie-

76. Est ne valida alienatio bonorum Ecclesia facta à natione Re. toribus in evidentem Ecclesia eiusdem utilitatem? Valida est, saluo assensu Sedis Apostolicæ: etiam si Summus Pontifex nondum consenserit. Neque Rectores, qui fecerunt conditionem Ecclesiæ meliorem, excommunicationem incurrunt; quia cum hic contractus celebratus sit in Ecclesiæ commodum, quamuis legitima forma, & solemnitas defuit, validus erit: forma enim requiritur tantum ad fraudes euitandas.

bonorum

Ecclesiæ.

Saa.

77. In mobilibus bonis Ecclesiæ quodnam censetur pretiosum, quod non possit à Pralato alienari? Quod excedit valorem 25. aureorum. Comprehenduntur ne Reliquia Sanctorum sub rebus illis pretiosis prohibitis sine debita solemnitate alienari? Minime; quia non sunt pretio æstimabiles.

78. Num acquisita per illicitam negotiationem Camera Apostolicæ debeantur? Respondeo ex Filliucio in conscientia deberi, etiam si de ea negotiatione in foro iudiciali nihil constet. De iis tamen in vita disponere potest beneficiarius, modò illis non sit per iudicis sententiam priuatus.

§.4.

De spc-

liis Ec-

clesiasti-

cis.

79. Quid de acquisitis ludo per Canones prohibito? Spolia fieri idem Doctor affirmat. Imò omne lucrum Canonibus prohibitum, spoliū est: non autem quidquid acquiritur faciēdo contra Canones cedit in spoliū.

80. Licet ne spolia in fraudem alienare? Minimè, v.g. si quis intuitu mortis solum aliquid alteri donet. Quid si fictè donec inter viuos? Peccat, v.g. donans eo pacto, vt quādiu viuit de re donata possit disponere. Vnde assero donatarium post donatoris mortem in conscientia debere spoliū relinquere. Ita. Filliucius.

Filliuc.

81. Cui pœna subiacet spolia detinens Apostolicæ? Excommunicationem ipso facto incurrit, nisi vel soluat, vel cum Camera componat: cum qua tamen non componitur, quando spolia aliò pertinent.

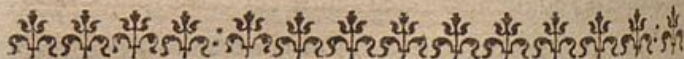
82. Donat

82. *Donat quis beneficiarius infirmus alicui centum aureis, nec infra viginti dies moritur: num sit spolio addicendum? Respon-*
 Filiuc. *spondet Filiucius non præsumendum donatum esse mortis causa, ac proinde retineri posse.*

83. *Beneficiarius sub mortem donans affirmat se tantumdem ex patrimonio in pios usus expendisse, vel parcius viuendo sibi subtraxisse, quantum ex redditibus Ecclesiasticis tunc donat: an ei credendum? Credendum planè ex probabili sententia. Ad-*
 Filiuc. *dit Filiucius probabilius esse non posse cognatos defuncti ex bonis beneficij tantum sibi sumere, quantum beneficiarius ex suo patrimonio in pia opera exposuit.*

84. *An fructus male percepti, ex omissione horarum, ex malo titulo beneficij, ex incurso censura, & ex Simonia, spolia sint? Minimè; quia sub dominio beneficiarij nunquam fuere.*

85. *An distributiones. Quantumuis magnæ sint, spoliū non facere asserit idem Filiucius; horarum & Officiorum præmium speciale esse quis dubitet.*
 Filiuc.

EXAMEN II.

De statu Ecclesiastico circa materiam de
 Simonie vitio?

CAPVT PRIMVM.

Quid Simonia, & in quasnam personas cadat.

§. I.
 I.
 Simonia
 malitia.

Simonia quid? Dicitur nomen, à Simone Mago, qui primus in nouo Testamento hoc legitur crimine infectus. Sic definitio: studiosa voluntas emendi vel vendendi pretio temporali aliquid spirituale, vel annexum spirituali. Porro Simon ille Simoniam commisit contra ius diuinum tantum, non Ecclesiasticum, quod nullum tunc erat. Iure autem diuino prohibitam dico naturali nimirum, eo quod ratio lumine fidei edocta naturaliter quodammodo dicat, dona supernaturalia, cuiusmodi sunt gratia, Sacramenta, diuina Officia, & his similia sanctè esse tractanda, nec in temporales contractus deducenda.

2. *De eius malitia quæ? Profecit Simonie malitia Religi-*
 gioni

gioni aduersatur ex suo genere, vnde ex suo genere peccatum veniale est, & valde graue: quin probabiliter assero non dari in Simonia veniale peccatum ex materia leuitate, sed tantum ex consideratione, vel ignorantia venialem negligentiam admixtam habente. Et quidem suppositis conditionibus, quæ tam ex parte materia, quàm ex parte obiecti Simoniae reperiuntur in actione vendendi rem sacram, malitia rectè dicitur illi intrinseca: vnde dispensari in ea non potest, nisi mutata materia talis actionis, ideoque absolutè loquendo malitiam Simoniae à venditione talium rerum, de potentia ordinaria, & iuxta congruum prouidentia modum, esse inseparabilem. Non semper iniustitia malum cum Simonia coniunctum est; at semper adest malitia contra Religionem, irreuerentia nimirum, & indebita sacrarum rerum aestimationis.

3. *Quandonam autem admisceretur iniustitia?* Quando Simoniacus vendit actionem, ad quam ex officio tenetur: v. g. cum Parochus in Sacramentorum administratione, vel ratione solius spiritualitatis, temporale pretium accipit, vt si ratione consecrationis Calicis, vel Agni benedicti maius pretium acciperet, quàm materia argenti, vel cereæ elaboratae valeret.

4. *Recense personas, in quas vitium Simoniae cadere potest.* Profectò in primis Papa Simoniae peccatum contra ius diuinum committere potest: v. gr. si Ordines venderet pro pecunia, res sacras, doctrinam fidei, dignitatem ipsam Pontificiam, & iis similia.

5. *Potest ne Pontifex eam vitare?* Potest quidem multis modis: & in contractibus iure positio Simoniacis facile satis, siue quia lege illa non teneatur, siue quia secum dispensare potest, siue quia dare potest alteri beneficium, & recipere pecuniam veluti redempta pensione tota simul. Id certum assero, etiam si committeret Papa Simoniam, poenas non incursum.

6. *Quid de inferioribus?* Simoniaci esse possunt Prælati, & eorum ministri. Notarius non potest quidquam accipere, si pro officio suo stipendium sufficiens habeat; quod si accipiat, Simoniacus erit. Episcopus in Ordinibus conferendis, & in iudiciis caueat à Simonia.

7. *Aduocatus vendere potest patrociniū?* Potest quidem etiam in causa spirituali; quia ipsum patrociniū res spiritualis non est. Testis autem in causa spirituali si pro testimonio dicendo, aut aperienda veritate recipiat in pretium rem temporalem, Simoniacus erit.

8. An

§. 4.
In quas
nam
personas
cadit Si-
monia.

8. *An Episcopi in conferendis beneficiis labi in Simoniâ possunt?* Ita planè, recipiendo aliquid temporale pro institutione, collatione, resignatione, permutatione, vel alia provisione.

9. *Num ministri recipientes aliquid pro literis conscribendis Minimè; quia laborem temporalem vendunt.*

10. *Dantes autem familiaribus pecuniam, ut à Prælato gratiam per eos obtineant, erunt ne Simoniaci?* Ita quidem, et etiam ipsi mediatores, nisi tantùm facilem aditum datori tribuerent, ut ipse petat à Prælato gratiam.

11. *Exprime queisnam modis Clerici Simoniæ labem incurrant.* Incurrunt si Ordines recipiant per pecuniam, si beneficia emant, vel Officia Ecclesiastica, si ministrent spiritualia pro temporalibus tanquam pro pretio, & modis similibus.

12. *Quid de Religiosis?* Religiosi tam ut Clerici, quam ut Religiosi Simoniaci possunt esse, v.g. si Religiosum recipiant pro pretio, vel conferant professionem pro pecunia, &c.

13. *De laicis denique quidnam?* Laici etiam infideles Simoniaci esse possunt, ut etiam Communitates, & Capitula: si actio, quæ fit simoniacè, à toto Capitulo, aut Communitate exerceatur.

CAPVT II.

Quotuplex Simonia, & quanam eius materia.

§. I.
*Simonia
triplex.*

14. *Simonia quotuplex est?* Triplex, Mentalis, Conventionalis, & Realis. *Mentalis* dupliciter accipitur: primo pro nudo proposito, seu desiderio committendi Simoniâ, & hæc nulla ratione cum externo actu coniungitur. Secundo accipitur pro illa actione quæ fit quidem mente Simoniacè, sed ex se & ex circumstantiis Simoniâ non profert, nec apparet exterius vlla Simoniæ labes. *Conventionalis* consistit in pacto, seu conventione expressa vel tacita dandi, vel recipiendi temporale pro spirituali. Hæc Simonia distinguitur à Mentali ob conventionem externam, quam non includit mentalis. *Realis* est illa, qua res temporalis traditur, vel accipitur pro spirituali. Hæc incompleta dicitur, dum ex vna tantùm parte res traditur: completa autem, dum ex vtraque parte. Huic adhæret Simonia confidentialis realis, dum videlicet Beneficium reipsa renunciatur, vel confertur cum pro-

cto, vt sibi, vel alteri restituatur, vel vt sibi vel alteri pars tradatur fructuum. Præterea Simonia ficta committitur, dum quis exterius rem spiritualem pro temporali promittit, vel rem temporalem pro spirituali absque animo tradendi, & se obligandi ad rem ipsam tradendam; & hæc non est verè Simonia, sicut fictum aurum non est aurum.

15. *Quanam Simonia materia?* Res aliqua sacra spiritalis, & supernaturalis. Hinc colligo committi Simoniam vendendo gratiam sanctificantem. Et vendendo Sacerdotem in titulu Sacerdotij, vbi quidem Spiritus sanctus si de iure non venditur, venditur de facto. Vendendo Christum committi potuit Simonia habita ratione vnionis hypostaticæ, vel donorum sacrorum & supernaturalium in Christo existentium. Item & Eucharistia tam ratione contenti, quam specierum consecratarum est Simoniæ materia, sicut Sacramenta, aut Sacramentalia, & Reliquiæ. Secus dicendum de misericordiæ operibus externis, videlicet de actionibus, & obsequiis sepeliendi mortuos, visitandi infirmos; quia huiusmodi opera non sunt res sacræ, sed naturales. Præterea Simonia committitur dando pecuniam pro Missæ Sacrificio, non titulo eleemosynæ, aut congruæ sustentationis, & laboris. Et vendendo Rosarium maiori pretio, ex eo quod reliquias Sanctorum attingit. Et accipiendo aliquid temporale pro Sacramentis, vt sunt quid constat ex materia & forma; quia vt sic sunt res sacræ: non autem recipiendo aliquid pro materia remota Sacramentorum, v. g. pro pane, vino, oleo. Et Ceremoniæ, Benedictionesque sacræ seu Sacramentalia tam transientia, quam permanentia sunt materia Simoniæ. Et functiones Ordinum tam maiorum, quam minorum prima tonsura, Officia diuina, orationes priuatæ, & exequiarum vel funerum spirituales actiones, v. g. recitatio, & cantus Psalmorum. Cantor tamen tanquam laicus canens pretio accepto, vel promisso, non incurrit Simoniæ labem.

16. *Aliqua spectatim in questionem adducam: an pro Sacramentis recipi, vel dari possit pecunia absque Simonia?* Pecunia tradi potest non pro ipsis Sacramentis, vel eorum administratione, sed ad remouendum impedimentum, vel ad redimendam iniustam vexationem, dum grauis viget necessitas illa Sacramenta recipiendi. Imò Sacramentum accipi potest traditâ pecuniâ, etiam quando administrans pretium petit tanquam præmium administrationis, modò petens pretium pro Sacramento, non petat illud in Christianæ Religionis contemptum.

§. 2.
Materia
Simoniæ.

17. *An Simoniacus sit vendens sepulturam?* Probabiliter existimo committi Simoniam, si pretium exigatur pro ipsa terra communi sepulturae fidelium deputata: non autem si in venditione habeatur ratio loci honoratioris ob rationem, & respectum aliquem temporalem.

18. *Committitur ne promittendo, vel dando temporale alicui, ut opus spirituale praestet?* Committi assero: quia spirituale pro temporali acquiritur. At qui tradit aliquid alteri, ut peccatum vitet, vel ut opus spirituale faciat, pro solius operantis utilitatem, relicta illi facultate & libertate tale opus faciendi, non inficitur Simonia, nec alia ratione peccat peccato scandali periculo: siue tale opus sit consilij, siue supererogationis, siue praeccepti.

19. *Simoniam committit accipere pecuniam pro abstinendo à bono opere?* Minimè, si opus sit naturale, & non pertineat ad Religionem. Imò ommissio actus spiritualis, vel pravi operis, quod quis facturus erat, in rigore loquendo, non est Simoniae materia: sicut neque accepta pecunia occultans peccatorem committit Simoniam.

20. *Venditio scientiae & doctrinae, id est docere ratione praestata, est ne Simoniacum?* Scientiae & doctrinae etià miraculose obtentae actum vendi posse affirmo: posseque pretium iustum taxari habita ratione qualitatis personae. Quare docens Theologiam praevia pecunia, & praebens consilium in eadem facultate etià si ad alterius pacandam conscientiam tendat, Simoniae labem non incurrit.

21. *An Concio sit Simonia materia?* Est, si ipsa per se spectetur; at si labor & sustentatio concionatoris, potest in pretium deduci.

22. *Quid de Beneficijs?* Simoniae materia sunt permutatio, venditio, resignatio, pensio beneficij propria auctoritate, & illegitimè facta. Item Episcopus, seu beneficij collator nihil exigere potest ob beneficij collationem, licet id facere intendat temporalis incommodi intuitu. Potest tamen Episcopus separatus à sua dignitate Ecclesiam sui iuris aliquid exigere in antiqui iuris recognitionem.

23. *Num materia Simoniae non solum sint res sacrae, & spirituales secundum se, verum etiam illa, quae spiritualibus sunt annexa?* Annexum antecedenter spirituali ut sic, est Simoniae materia: secus si per se spectetur. In patronatus inter annexa spiritualibus antecedenter annumeratur, & ut sic vendi non potest. Idè assero de ipsa praesentatione, seu actu praesentandi, quia est actio spiritualis. Porro annexum spiritualibus committit

mater, vel consequenter est Simonia materia, ergo vendi non potest absque Simonia; sequitur enim naturam principalem, cui annexum est. Ideo beneficiarius resignans alteri beneficium non potest quidquam exigere ab eo, cui beneficium confert, etiam si intendat aliquid exigere ratione fructuum. Et beneficiarius resignans beneficium ratione fructuum pretio accepto, Simoniam incurrit.

24. An permutatio rei spiritualis cum alia spirituali praeiudicet Simoniaca sit? Minimè, secus si fiat permutatio rei spiritualis cum alia spirituali, cui adnexa temporalis est.

25. Num omnia beneficia Ecclesiastica sint materia simoniae? Omnibus beneficiis, quae propriè talia sunt, id inpetitur, ac absque Simonia vendi possunt. Unde colligitur. Praesimonia, cum sint hodie vera beneficia, Simoniae materiam esse. 2. Commendas Clericales siue perpetuas siue temporales, siue dentur ob utilitatem Ecclesiae commendatae, siue in fauorem commendatarij: non ita commendas militares, si per se spectentur, quamuis illicitum sit eas vendere directè & formaliter. 3. Coadiutorias eodem modo, similes enim sunt Commendis Clericalibus. 4. Hospitalia si sint Ecclesiastica beneficia, certum est vendi absque Simonia non posse. Si tantum habeant regimen temporale, & fundata alioquin Episcopi auctoritate sint, etiam probabile est vendi non posse tanquam Officia Ecclesiastica. 5. Ius patronatus materiam Simoniae esse contra ius diuinum. 6. Officium Sacristae, seu Thesaurarij etiam vendi prohibitum. Item officium Primicerij, qui auctoritatem habere solet ad minores Clericos instruendos, & ad dirigendum Chorum. Verùm horum officiorum functiones vendere Simonia non est.

26. Dixisti verè rem spiritualem cum spirituali commutari posse; quia res spiritualis pretij rationem habere non potest. At quod annexum est spirituali rei temporarium si commutetur cum re verè spirituali Simonia est, illud enim temporale cum spirituali commutaretur: rogo igitur an possit esse Simonia contractus positivum in permutatione rei spiritualis cum spirituali? Potest, v.g. in permutatione beneficiorum, & in aliis, quae prohibentur ab Ecclesia permutari religionis intuitu. Porro in beneficiis res est satis aperta; idemque esset in pactioibus rerum spiritualium, quae temporalia annexa habent consequenter, vt commutatio beneficij cum Vicaria ad numerum amovibili: electio ad beneficium pro electione ad Vicariam illam: presentatio ad beneficium pro collatione eiusdem

676 *Moralis Theologia Tract. VI. Status,*
dem. Profectò extra beneficia permutatio spiritualium pro-
hibita non est, vt functiones sacræ inter se, vasa sacra cum
aliis vasis sacris, &c.

27. *Num Pensiones materia Simonia?* Pensio laicalis non
est Simonia materia contra ius diuinum, nec contra huma-
num: at probabilius est esse ex Curia stylo. Clericalis autem
quo iure materia non erat, est autem hodie de iure nono
Pij V. In alium pro pecunia transferri non potest, nec pro-
pria autoritate redimi absque Simonia contra ius diuini-
um: at Papæ autoritate potest. Idem dicendum de Pen-
sione Clericali stipendiaria; ea enim nec vendi potest, nec redi-
mi propria autoritate, & si vendi possint fructus pensionis
onere retento. Resignatio in fauorem tertij cum onere pen-
sionis, vel absoluta cum eo onere, materia Simonia est, nisi
fiat coram Papa.

CAPVT III.

*Quandonam id quod datur pro re spirituali,
existimetur habere pretij
rationem.*

28. *Quotuplex pretium?* Triplex, Munus scilicet à manu
à lingua, & ab obsequio. Munus à manu multiplex
est pecunia in quauis quantitate, res pretio æstimabilis, re-
missio debiti, mutatio pecuniæ, pensio, &c. Per munus à lin-
gua preces intelliguntur postulata à collatore rei spirituali
in suam vtilitatem, vel suorum consanguineorum, aut ami-
corum: sic enim habent rationem rei pretio æstimabilis dis-
tinctam à munere, à manu, vel ab obsequio. Et quidem quod
de precibus dictum est, locum habet in aliis verborum gene-
ribus, v. gr. intercessionibus, laudibus, adulationibus, signis
benevolentia, & honoris. Munus denique ab obsequio est
actio hominis ordinata ad commoditates corporis vel ani-
mi spectata in sua naturali perfectione, si de obsequio tem-
porali sermo sit.

29. *Expende, quandonam triplex hoc pretium Simoniam in-
ducit?* Omne munus ad manum iure positio prohibitum est
omnem Simoniacam efficiens commutationem. Munus à lin-
gua, seu preces secluso pacto non faciunt Simoniam, nec
enim pro se oblata, nec pro indigno, nec si precibus indi-
catur

atur vir potens ad impetrandum beneficium. Collator vero beneficii intendat obligare ad preces, Simoniacus est. Alia sunt genera verborum, aut benevolentiae signa si fiant ex pacto, vel promissione cum collatore, in fauorem eius, & utilitatem. Simonia erit: secus si pactum absit. Munus denique ob obsequio Simoniam potest inducere. v.g. beneficium dare ob facta obsequia in solutionem debiti Simonia est: secus si collator moueatur ex obsequiis ad dandum gratis beneficia. Et quidem obsequia, quae fiunt absque ullo pacto expresso, vel tacito inter Aulicos & Praelatum, ita vt in Praelato nulla sit obligatio ex iustitia, remunerari beneficiis possunt; secus illa, quae solent etiam certo stipendio ex pacto tacito compensari. Spirituale obsequium exhibitum Simoniam non inducit, nisi vel resoluatur in temporale, vel pactum antecesserit ab Ecclesia prohibitum. Scio tamen pro beneficio obligari ad spirituale obsequium prohibitum esse. Profecto temporalis res Ecclesiae relinqui potest cum onere aliquid spirituale praestandi.

C A P V T I V.

De causis aliis à Simonia, excusantibus.

30. **R**egulas trade ad agnoscendum Simoniam in paciscendo, vel tribuendo aliquid temporale pro spirituali. Duas accipias. Prima ante ius acquisitum in beneficio, vel alia re spirituali non licet redimere vexationem, quae ius acquirendum impedit. Secunda, post ius acquisitum in beneficio, vel alio spirituali dono, iniustam vexationem redimere, quae pro illo tollendo infertur, Simonia non est.

31. *Ad hoc, ut licita sit redemptio vexationis iure acquisito, quoniam conditiones requiruntur?* Quatuor. Prima, vt ius certum, & indubitatum sit. Secunda, vt plenum, non ex parte tantum. Tertia, vt vexatio iniusta sit. Quarta, vt res quae datur pro vexatione tollenda, temporalis sit, non autem spiritualis.

32. *Igitur erit ne Simonia recipere pecuniam quis, vt non vexet?* Non nisi materia vexationis spiritualis sit. *Iniuste vexans tenetur ne ad restitutionem?* Ita planè. *Qui redimit vexationem iustam ante ius acquisitum committit Simoniam?* Proculdubio Simoniacus est. *Quis interdicit subornare electores: potest ne*

678 *Moralis Theologiae Tract. VI. Status,*
ab alio subornari? Subornator subornari potest data pecunia,
vt à corrupendis electoribus desistat. Potest dari pecunia,
indignus eligatur? Simonia non est. Si inter omnes eligibiles
vnus tantum dignus sit, licet vexationem redimere, ne eligatur
indignus? Licet planè; vt etiam si plures digni, sed vnus sit
dignior, licet vexationem redimere, ne minùs dignus elige-
tur. In electione tamen Papæ ius diuinum tantum seruandum
est, eaque, quæ specialiter prohibita non sunt.

33. *Est ne Simonia transactio, in qua remittitur ius spiri-*
tuale pro temporali? Ita planè tam in beneficiis, quam in aliis
materiis, vt iurisdictione spirituali, & rebus aliis sacris. At
ea, in qua compensetur ius spirituale per largitionem iuris
spiritualis proportionati de consensu partium, & in materia
non beneficiali, fieri potest. Ita si sit exorta controuersia in-
ter Episcopos de iurisdictione circa aliquam Ecclesiam,
transigere possunt, vnus habeat iurisdictionem, alius pro-
uisionem beneficiorum: vel vt alternis annis visitent, & re-
potiantur. Porro in materia beneficiali Superiorum autho-
ritas requiritur; vt Episcopi, qui etiam ex paterna prouidentia
& mero arbitrio imponere potest pensionem temporalem,
etiam ad vitam pensionarij: multo magis pensionem spiri-
tualem, quæ onus temporale non est. Alij etiam (ex probabili
sententia) tanquam amicabile compositores id possunt;
vt etiam tanquam iudices, & arbitri priuati, modò Clerici
sint.

CAPVT V.

De Pœnis Simoniaci.

34. **P**recor Simonia pœnas post Extranéantem Pauli II.
ipso iure incursas expendas. Prima est excommunica-
tio, quæ tantummodo pro reali Simonia vtraque ex parte
completa incurritur: non solum autem per Simoniam con-
tra ius diuinum; verum etiam per eam, quæ contra ius hu-
manum, est suspensio, qua Capitulum ab omni actu Capitu-
lari, quod iurisdictionem, vel Ecclesiasticam administratio-
nem requirat, interdicitur: recipientes Ordines ab execu-
tione Ordinum suspenduntur: conferentes à collatione quo-
cumque Ordinum prohibentur, etiam primæ tonsuræ, & ab
executione omnium munerum Pontificalium: additur etiam
specialis

*T
es, q. 2. Simoni aliud ea verbis legis constaret, et
contribitur*

specialis pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ: & si contra suspensionem, aut interdictum fiat, incurretur suspensio ab administratione Ecclesiæ, & suorum omnium beneficiorum fructu. Tertia est irritatio aliquarum actionum. Et quidem actiones sacræ simoniacè factæ validæ sunt, v. gr. Ordinatio, collatio Sacramentorum, consecratio Ecclesiæ, vel altaris, professio Religionis & similes actiones: item Ecclesiasticæ iurisdictiones, præter prouisiones beneficiorum, & actiones ordinatas ad conferenda beneficia, vel officia Ecclesiastica; non sunt irritæ redditæ. Res item sacræ acquisitæ per Simoniam validè possidentur, vt emptio Calicis, reliquiæ, iurispatronatus, officium Ecclesiasticum, & similia. Ipsa etiam beneficia Ecclesiastica secluse iure Ecclesiastico validè acquiruntur ex solo naturali iure: sed ex positio acquiruntur inualidè, ita vt Simoniacus teneatur beneficium vnà cum omnibus fructibus perceptis, vel sua culpa sponte non susceptis dimittere ante omnem sententiam, etiam in conscientia deductis expensis necessariis in eis colligendis.

35. *Incurruntur ne pœna statim ac Simonia committitur?* Incurruntur statim: & licet ex probabili sententia ex sola traditione rei spiritualis incurri possint, & incurrantur de facto: tamen ex probabiliori & magis in praxi recepta, requiritur etiam, vt res temporalis tradatur: censura non retrahuntur ad diem traditionis vnus rei, sed statim atque secunda res traditur, & completur Simonia, contrahuntur.

36. *Tenetur ne Simoniacus restituere pretium?* In venditione iniusta de iure naturæ tenetur: quod quidem pretium restituendum est ei, qui dedit, secluse contrario iure positio. Si venditio iniusta non sit, ex natura rei non est obligatio restituendi pretium: at iure Ecclesiastico restitui debet Ecclesiæ beneficij, in cuius iniuriam Simonia commissa est, vel pauperibus, vbi id obtinisset consuetudo.

37. *Quid de Dispensatione Simonia?* In Simonia quidem non datur dispensatio quoad culpam: quoad pœnam autem à censura excommunicationis solus Papa absoluit, & ij, quibus per priuilegia conceditur. In suspensione contra Simoniacum in Ordine solus Papa dispensat, vt ad superiores Ordines ascendere possit. Sicuti etiam vt inferiores exerceat. Idem assero de suspensione imposita regulari Conuentui ob Simoniacam receptionem; est enim Papæ reseruata, & eius indiget dispensatione. Interdictum autem in duplici casu latum, vel contra ordinantes Simoniacè, vel contra recipientes beneficia quæcumque, vel pensiones, & similia in confiden-

tiam. Vtrumque Papæ referuatur. Priuilegiati tamen ab eo possunt absoluere. Denique dispensatio quò ad alias pœnas ad Papam pertinet, v. gr. quod collatio validetur, vel fiat prouisus habilis ad illud, vel ad aliud Beneficium.

38. *Quid si Simonia sit occulta?* Negotium potest confici per S. Pœnitentiariam: si autem publica, ad Papam per viam Datarie recurrentum.

CAPVT VI.

Praxis circa materiam de Simonia ex Societate IESV Doctoribus.

Suar.

39. **A**N peccatum Simonia admittat materia paruitatis? Negat Suarius de Relat. tom. 1. lib. 4. cap. 3. num. 5. quia cum res spiritualis pretio datur, grauius illa contemnitur. Alij asseruere eam materiam, quæ excusat à mortali peccato furti, excusari etiam à mortali Simonia. Suario hæresco; quia si ex paruitate pretij paruitatem criminis velis arguere, nihil planè quo vilius est pretium, eo magis res spiritualis vilipenditur, & conculcatur.

Sanch.

40. *Temporale datur non tanquam pretium rei spiritualis, sed vel ante collationem ad excitandum animum collatoris, vel postea gratitudinis ergò: an Simonia?* Sanchez opusc. tom. 2. lib. 2. cap. 3. dub. 23. num. 7. & 8. negat. Vnde si v. gr. quis inseruiat Episcopo ad impetrandum beneficium ex beneuolentia, & gratitudine: & Episcopus hoc titulo familiari suo conferat, etiam si explicet se illud præstitisse ad exonerandum se huiusmodi obligatione, neuter est Simoniacus.

Turr.

41. *Quis promittit Antonio, se daturum eleemosynam Petro, vel Hospitali, si sibi impetret beneficium, idque solum ad excitandum eius animum?* Afferit Turrianus in select. part. 2. d. 16. dub. 3. Simoniam non esse, quemadmodum, quum aliquid promittitur infideli, si ad fidem conuertatur.

42. *Scio, non esse Simoniacum, qui dat aliquid temporale tanquam pretium rei temporalis ordinata ad spiritualem, aut illi connexa: rogo, an sit Simoniacus casuum conscientia Magister accipiens stipendium pro declarato casu?* Non, si fiat per modum instructionis, & non per modum exhortationis: etiam si petatur ad conscientiam pacandam; quia hoc

hoc per accidens, & consequenter. *Suar. citat. cap. 18. Suar. num. 19.*

43. *Pro intercessione ad beneficium potest aliquid dari, sine Simonia suspitione?* si (v.gr.) aliquid das Antonio vt intercedat apud Petrum collatorem beneficij, Simoniacus es. Si autem das aliquid Iohanni vt apud Antonium intercedat, vt ipse Antonius apud collatorem tuus intercessor existat: ex *Vasq. Vasq.* sententia (quem citat, & sequitur *Sanchez. dub. 26. num. 7.*) à Simoniæ periculo liberaris; quia illa intercessio remota est merè temporalis. Moneo, aliquos apud Sanctum docere, Simoniam illam, quæ committeretur, soluendo pretium intercessori immediato, esse solius iuris humani, non diuini, vel naturalis; quia hæc etiam intercessio temporalis est.

44. *Communitio rerum spiritualium inter sese, Simonia est. Vnde quaesierim, si vocales cuiusdam Religionis conueniant inter se se: Elige me in Prouincialem, aut Generalem, & te eligam in Abbatem, aut Priorem, Simonia sint rei?* Aliqui asseruere, putantes Prælaturas beneficiorum nomine efferri. At *Sanchez. Sanch. dub. 44. cap. 4.* negat Prælaturas hæc esse beneficio in eo rigore, vt nomine beneficij in lege hac pœnali comprehendi censendæ sint.

45. *An pœna, de quibus supra, in omni Simonia incurrantur?* Sancio cum *Sanctio dub. 108. num. 3.* non incurri in Simonia iure tantum humano prohibita, qualis est Simonia in permutatione beneficiorum inter duos beneficiarios propria auctoritate facta, cum reservatione pensionis. Nec si non habens ius in re ad beneficium redimat vexationem, dando pretium electori, ne sibi præferatur indignus. Nam licet hic sit Simoniacus, probabiliter edocet *Sanchez,* esse solius iuris humani Simoniam. *Sanct.*

46. *Cuinam restituendum est pretium pro Simonia in Ordine, beneficio, aut Religione?* Ecclesiæ, cui facta est iniuria, vel pauperibus, auctore D. Thom. At cum *Sanchez. Sanch. dub. 114. num. 11.* putarim, ante Iudicis sententiam restituendum esse pretium illud danti, qui à se dominium abdicare non censetur, nisi vt in recipientem transferat; quod si hic recipere non potest, dominium permanet penes ipsum, nec restituendum Ecclesiæ ob legem pœnalem; quia hæc ante sententiam, non obligat. Profectò cum vtraque sententia sit probabilis, potest quis tuta conscientia restituere danti, aut Ecclesiæ, aut pauperibus. *An & retinere sibi, si pauper est? Sanchez. Sanch. affirmat.*

47. *An possit aliquid temporale accipi à Cancellario Episcopi, ratione laboris? Tenetur gratis dare facultatem concionandi, audiendi Confessiones administrandi Sacramenta, deferuendi beneficiis, sepeliendi cadauera in Ecclesia, celebrandi Missas, colligendi eleemosynas, mandataque publicandi eos, qui primam tonsuram accipere, aut ordinari uoluerint. Pro aliquibus aliis scripturis, v. gr. pro literis collationum, institutionum, seu prouisionum beneficiorum uacantium per obitum, vel resignationem, pro literis dimissorialibus, pro approbatione tituli patrimonij, aut beneficij, pro licentia absentandi se ab Ecclesia, & aliis similibus, si nullum salarium sibi fuerit assignatum, potest congruam mercedem laboris accipere.*

48. *Est ne Simonia aliquid dare pro labore suscepto etuendi, & redeundo ad beneficij collationem, vel in compensationem alicuius damni, quod inde patitur, aut alicuius lucri, quod amittitur.*

Suar. Non esse, Suarez asserit.

49. *Num liceat de huiusmodi pretio pacisci? Existimo cum Valentia eo modo, quo licet temporale accipere pro spirituali sine Simonia, licere etiam de hoc ipso pacisci.*

50. *Facta beneficij collatione, impeditur quis iniuste ab eius possessione: potest ne hanc vexationem pretio redimere? Affirmatiuè cum Sanchez respondeo.*

51. *Scio pœnas Simoniacorum esse restitutionem pretij, resignationem rei spiritualis, cum potest, excommunicationem, suspensionem ab Ordine & beneficio, infamiam, inhabilitatem ad beneficium Simoniacè acceptum, priuationemque omnium beneficiorum etiam iuste acquisitorum: rogo an mentales Simoniaci has pœnas incurrant? Respondeo ex Busæo duplicem esse mentalem Simoniam, vel qua quis cupit emere, vel vendere rem spirituales, & non facit: vel qua quis cupit emere, aut vendere, & facit, sed sine vlllo pacto adiuncto. Igitur prima Simonia non incurritur pœna: secunda etiam ex communione sententia nec in interno neque in externo foro ad vllam pœnam iuris obligatur; quia in cap. fin. de Simon. Gregorius XI. docet mentales Simoniacos non teneri ad restitutionem.*

EXAMEN III.

De statu Ecclesiastico circa materiam de Ecclesiastica immunitate.

CAPVT PRIMVM.

De Immunitate ab oneribus.

1. **Q**uid est Ecclesiastica Immunitas? Libertas, & exemptio ab oneribus vel subiectione, vel coactione temporalis, seu laicæ potestatis. Leditur planè libertas Ecclesiastica, quoties laici Clericis aliquid præcipiunt, vel prohibent, quod iure diuino aut Canonico illis nec præcipitur, nec prohibetur.

2. *Quotuplex Immunitas hæc Triplex.* 1. *Localis*, quæ competit Ecclesiis, ita vt qui ad ipsas confugiunt, inde extrahi, & à laicis comprehendi non possint. 2. *Personalis*, quæ personis Ecclesiasticis concessa est, ne oneribus afficiantur. Cùm enim Ecclesiasticæ personæ diuino cultui sint addictæ, par est, eas esse, ab oneribus, & iudiciis secularibus immunes.

3. *Realis*, qua gaudent bona ipsa Ecclesiastica, ita vt à censu, tributis, seu collectis potestatum secularium sint immunia.

3. *Procedat sermo in presenti de secunda & tertia immunitate: rogo, à quæisnam oneribus sint liberi Ecclesiastici?* Ab oneribus omnibus, quæ à subditis soluuntur Principibus pro capite. Item ab onere excipiendi Principes hospitio, vel ipsorum legatos, aut milites. Nec vlla consuetudo huic derogat immunitati; quia Ecclesiastici exempti sunt laica potestate, quoad bona & personas.

4. *Gaudent ne Clericorum famuli huiusmodi immunitate?* Non; quia Ecclesiastici non sunt. *Nam coloni Ecclesiæ, seu Ecclesiasticorum à collectis, tributis, aliisque oneribus gaudeant immunitate?* Variæ sunt Doctorum sententiæ. Expectanda planè Summi Præsulis decisio.

5. *Emphyteuta qui bona Ecclesiasticorum in Emphyteusim siue censum acceperunt, tenentur ne ad collectas, & onera, quæ imposta fuerunt solùm pro dominio utili, vel pro fructibus?* Tenentur; quia bona emphyteutica non sunt Ecclesiasticorum, quoad dominium vtile; sed tantùm quoad dominium directum.

ctum

stus. Cùm igitur Emphyteuta sint laici, vt suppono, & Principibus subiecti, & ad ipsas pertineat fructus, imponens ipsis collectas pro his fructibus, Ecclesiasticas pœnas non incurrit modò id fiat sine damno domini directi, qui in Emphyteusum concessit *bona*

6. Num Ecclesiasticorum patrimonialia bona, seu acquisita, de rigore iuris sint à tributis, & oneribus immunita? Maxime, tum quia ius antiquum disposuit: tum quia onus tributorum immediatè & proximè imponitur personæ pro rebus: consequenter persona principaliter grauat, & secundariò bona; sed personæ Ecclesiasticæ gaudent immunitate: ergo non potest ipsis onus imponi nec pro bonis Ecclesiasticis, nec pro patrimonialibus. Idem affirmo de bonis Ecclesiasticorum emptis, donatis, vel alio titulo acquisitis; nisi huiusmodi onera ex præuio partium pacto illis bonis imposita essent, antè quàm ad Ecclesiasticos peruenirent.

7. Bona ne ad Ecclesiasticos translata tenentur tributorum oneri subijci? Tenentur, quando illorum dominus antequàm ad Ecclesiasticos transiret, promisit pro se, & suis hæredibus se tributa soluturum, collectas, & onera quæcumque imponerentur; quia posita huiusmodi promissione, contracta est obligatio realis non solum personas, verùm & bona afficiens: onus autem reale bonorum transit ad possessionem, quantumuis persona sit immunis; secus dicendum, si statuto caueatur, vt omnia bona in territorio alicuius ciuitatis existentia obnoxia sint tributis, & oneribus in posterum imponendis; tunc enim probabilissimum iudico Ecclesiasticos non teneri ad onera post translationem bonorum ad ipsos imposita; quia hæc bona quando ad Ecclesiasticos transierunt, nondum erant obnoxia tributo: dum autem tributum imponitur, iam immunita, & exempta reputatur.

8. Quid sentiendum de bonis, quæ in communi & indiuiso sunt Clericis cum laicis, v. gr. à Clerico & eius fratre laico possidentur? Pro rata bonorum ad Clericum pertinentium gaudent Ecclesiastica immunitate; pro rata autem bonorum ad laicum spectantium, non gaudent, nisi aliud legitima ferat consuetudo.

9. Fructus & redditus Ecclesiasticorum postquam ad laicos transierunt, amittunt ne ius immunitatis? Amittunt; quia mutata persona, quæ est causa priuilegij, priuilegium extinguitur. v. gr. collectas exigentes ab iis, qui fructus Ecclesiasticorum emunt, non incurrunt Canonis censuram, modò dominium fructuum laicis emptoribus sit acquisitum.

Examen III. De Immunit. Ecclesiastica. 685

10. *Qui verò Clericus non est, sed habitum induit Clericalem ne vectigalia soluat, est ne ab onere immunis? Minimè; quia fraus non debet suo auctori patrocinari. Secus si re ipsa & ex animo habitum Clericalem assumat, licet diuinis non inferuiat.*

clericus

11. *Feudatarius tenetur ne ad oneratione feudi impositae Tenetur, quia in iis, quæ ad feudum pertinent, Clericus domino feudi licet seculari subiicitur.*

12. *Quid de Clerico lucratiuam exercente negotiationem? Tenetur planè pedagia, & gabellas soluere pro mercibus, non autem ante trinam admonitionem, vt in mercaturam non exerceat. Tunc equidem (in gratiam expositionis) Clericus mercaturam exercere dicitur, quando aliquid emit, vt ex illius venditione, lucrum faciat. v. gr. Clericus qui frumentum, vinum, oleum, & alia, quæ ex suo agro percipit, vendit, non dicitur negotiari; sed qui emit, vt cum lucro vendat.*

13. *Possunt ne onera Ecclesiasticis imponi cum expressa Pontificis licentia? Possunt. Cessante autem causa, ob quam laicis concessa est facultas Ecclesiasticis onera imponendi, cessat ipsa facultas.*

14. *Num vlla consuetudo ius tribuat laicis onera Ecclesiasticis imponendi? Minimè; quia iure diuino sunt immunes. At Clerici soluentes onera sibi à laicis imposita ad vexationem redimendam, censuram non incurrunt.*

15. *Possunt ne seculares Principes onera Ecclesiasticis imponere ad pontium, seu viarum reparationem, mœniorum pro arrendendis hostibus exadificationem, quando facultates laicorum non sufficiunt? Propria auctoritate non possunt, neque sufficit Episcopi consensus, sed requiritur Papæ facultas; nisi magna necessitas moram non ferat. Quo in casu Episcopus cum Clero poterit impositioni huiusmodi consensus præstare.*

16. *Tenentur ne Clerici ad oneratio, qua non solum in laicorum utilitatem, verum directè & immediatè in utilitatem & commodum ipsorum Clericorum diriguntur? Ex æquitate, & vi directiua tenentur, vt si onus imponatur ad obtinendum impetum fluminis, quod laicorum & Ecclesiasticorum agris perniciem minatur.*

CAPVT II.

De Immunitate à Foro.

17. **I**n huiusce materiae gratiam, opera pretium, praemittitur, quoniam sit Criminalis causa, quanam Civilis? Causa Criminalis illa est, in qua agitur de poena imponenda, ut iustitia commutativae satisfiat. Cum enim ad iustitiam conmutativam pertineat, delicta punire, causa censetur criminalis, in qua de illis puniendis agitur. Cum verò agitur de re applicanda parti iuxta regulas iustitiae praescribentis ius tantum cuique tribui, causa Civilis appellatur; de hac non dubium.

18. *Sunt ne Ecclesiastici immunes à seculari foro in causa Criminali?* Aded immunes sunt, ut omnes quicumque Magistratus, Iudices, Notarii, Scribae, & iustitiae ministri quomodolibet interponentes se in causis criminalibus contra personas Ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo sine speciali, & expressa Sedis Apostolicae licentia in excommunicationem decimam nonam Bullae Coenae incurrant.

19. *Subiacet ne censura iudex laicus, qui informationem verbaliter, non verò iudicialiter contra Ecclesiasticum accipit?* Non; hic enim non dicitur processare; quia processus actus iudicialis est.

20. *Qui verò non ex proposito contra Ecclesiasticum processum instituit, in causa criminali, sed in prosecutione processum comperit delicti authorem Ecclesiasticum esse, subiacet ne censura?* Minimè; quia hic non dicitur Ecclesiasticam personam processare, quam ignorabat esse criminis authorem. At si processum persequitur, excommunicationem incurrit.

21. *Laicus iudex processum non conficit contra Ecclesiasticos, sed illos tantum uti testes examinat ad indagandam rei veritatem: incurrit ne in censuram?* Non; quia huiusmodi examen non est processus. Secus si illos examinet tanquam reos seu secularis rei complices, aut si cubiculo detineat, donec verum fuerint confessi.

22. *Quid si laicus iudex se in causis criminalibus ingerat contra Clericum consentientem adversum se processum fieri?* Non ideo excusatur; quia contra status Ecclesiastici privilegium non potest cedere iuri suo.

Examen III. De Immunit. Ecclesiastica 687

23. *Sunt Ecclesiastici Præsides Curia Principis secularis: possunt ne se causis Ecclesiasticorum criminalibus ingerere? Minime, si id auctoritate laicali præstant, scilicet tanquam secularis Principis Præsides.*

24. *Accusatores, testes contra Ecclesiasticum deponentes, Advocati, procuratores, alijque coram Principe laico instantes, ut Clericus cariatur, &c. incurrunt ne censuram? Non; quia nullam actionem adhibent in Canone prohibitam; quia Bullatantum loquitur de Magistratibus, Iudicibus, Notariis, Ministris.*

25. *Si verò iudex laicus, Notarius, ac executor Curia secularis ab Episcopo rogentur, ut se interponant in causa contra Clericum criminali, incurrunt ne excommunicationem? Non; quia id faciunt tanquam ministri, & instrumenta iudicis Ecclesiastici. Imò cum auxilio secularis brachij indigent, possunt Ecclesiastici Principes seculares cogere ad auxilium præstandum; quia Tridentinum sess. 25. c. 3. dat eis facultatem capiendi per suos proprios, vel alienos executores.*

CAPVT III.

Quam sit reputandus Clericus ad Ecclesiasticam immunitate fruendum?

26. *Quisnam sit appellandus Ecclesiasticus? Personæ Ecclesiasticæ sunt illæ, quæ sacris sunt Ordinibus initiatæ, imò quæ minoribus, modò seruent ea, quæ in Tridentino sess. 23. cap. 3. præscribuntur. Extenditur priuilegium ad Clericos coniugatos, modò non sint bigami, & habitum ac tonsuram gerant, & alicuius Ecclesiæ ministerio sint ab Episcopo deputati. Clerici etiam dicuntur, qui primam tonsuram susceperunt. Item Religiosi cuiuscumque Ordinis etiam nonitij. Equites qui sunt verè Religiosi, v. g. Equites S. Iohannis, qui in communitate viuunt, & tria solennia vota emittunt; reliqui verò, qui votis non se adstringunt Ecclesiasticæ personæ non sunt. Nec Tertiarij S. Francisci, & S. Dominici, qui domi viuunt extra congregationem; qui verò assumpto habitu monachali sese obsequiis alicuius Religionis mancipant sub Superioris obedientia, quandiu ita degunt, Ecclesiastico priuilegio gaudent. Extenditur præterea ad Eremitas in communitate degentes, & ad eos qui sub aliquo Præ-*

lato

lato in communi viuunt ex tacita, vel expressa Pontifici Summi facultate, quamuis professionem non emittant.

27. *Novitius apud Monasterium delictum commisit, deseruit postea Religionem, nec habet sacros Ordines, nec beneficia fruitur: potest ne hic à laica potestate ob illud delictum tempore nouitatus commissi iudicari, ac puniri?* Non potest; quia tempore delicti à laica erat immunis potestate. Secus qui parato apud seculum delicto, Religiosum habitum assumpsit, qui quidem non gaudet priuilegio fori, si ad Religionem fuit admissus non adhibita inquisitione, an aliquod delictum commisit? An ære teneatur alieno? Sic Sixtus V. decreuit.

28. *Quinam Clerici in criminalibus fori immunitate non gaudent?* Ecclesiasticus degradatus, & Curia traditus seculari. Perpetuò exilio mulctatus ab Ecclesiastico iudice. Bigamus. Prima tonsura, aut minoribus Ordinibus initiatus, & tonsuram, & habitum Clericalem non deferat, Clericus qui minores Ordines intra annum à morte sui Episcopi cum litteris dimissoriis Capituli accepit. Item Clericus flagrans in crimine deprehensus à laicis capi potest, vt Superiori Ecclesiastico consignetur. Præterea Clericus debitor fugiens vel fugam meditatus, aut aliena bona asportans, vel sua debito adstricta, potest capi à seculari, modò animo tradendi Ecclesiastico iudici detineatur.

CAPVT IV.

Praxis circa materiam de Ecclesia immunitate et Societatis I E S V schola.

§. I. 29. **P**riuilegium quo à legibus & iurisdictione Principum secularium eximuntur Ecclesiastici, à quoniam iure est De Pri-
uilegio
exceptio-
nis à le-
gibus &
Gabel-
lis.
Saar.
A iure diuino immediatè concessum, & à iure Canonico postea stabilitum cui etiam ius Ciuile accessit, vt ait Bellarminus. Habuerunt illud Clerici ante tempora Constantianorum patet ex Conc. Carthaginensi III. Non possunt Principes hoc priuilegium reuocare: imò nec Summus Pontifex ei potest renuocare; quia ipse non est dominus absolutus bonorum & iurium Ecclesie, sed solum dispensator. Porro nulla consuetudo, quamuis immemorabilis, potest huic priuilegio derogare; quia, vt bene Suarez, contra Ecclesiasticam libertatem nulla præscriptio.

Examen III. De Immunit. Ecclesiastica. 689

30. Reges & Principes habent ne ius conuocandi Episcopos, & eis precipiendi? Non habere Azorius affirmat, posse tamen eos rogare, & vocare vt Proceres.

31. Decet ne Regios Magistratus in Cancellarijs Bullas Apofolicas examinandas detinere? Minimè; vt *Filliucius* asserit. *Filliuc.* Sunt quidem recognoscendæ, & discutiendæ, cum dubitatur de subreptione, aut falsitate, sed ab Ecclesiasticis iudicibus.

32. Est ne Principis secularis curare, vt Episcopi suis in Ecclesijs resideant? Non; quia nullam in Clericos habent potestatem. Possunt tamen Pontificem monere, vt curet disciplinam Ecclesiasticam ab Episcopis obseruari. Sic *Azorius*. *Azor.*

33. Scio Clericos in sacris constitutos, & Religiosos per se negotiari non posse, per alios non prohiberi: rogo num qui tantum habent beneficium, nec sunt in sacris, possint per se negotiari? Secutus *Molinam*, inclinor eos mortaliter non delinquere. *Molin.*

34. Clerici ne prima tonsure gaudent exemptione gabellarum? Dixi gaudere ex iure communi. At quibusdam in Regnis ex consuetudine scira, & approbata Clerici minorum Ordinum non eximuntur, authore *Vasquez*, nisi actu habeant beneficium. Nouitij Religionum (ait *Sanchez*) sunt exempti à gabellis; quia sunt pars communitatis Ecclesiasticæ. *Vasq. Sanchez.*

35. Principes imponentes gabellas iustas super bona Ecclesiasticorum, incurrunt ne Bulla Cœna censuram? Incurrunt; (ait *Suaris*), quia excommunicatio fertur in eos, qui imponunt gabellas nisi in casibus à iure permissis. *Suar.*

36. Clerici negotiatores amittunt ne priuilegium exemptionis à gabellis? Amittere affirmo cum *Lessio*, postquam ab eis gabellam exigi, non autem, vt innui, ante trinam monitionem. *Less.*

37. Sunt ne Clerici aut diuino aut humano iure exempti à civilibus legibus, quæ cum Ecclesiastica libertate non pugnant? Minimè. Ideo si Clerici vendunt framentum ultra pretium taxatum, peccant mortaliter, & ad restitutionem tenentur, *Sala* authore. Non potest tamen (inquit) iudex laicus illos punire ob illarum legum transgressionem defectu iurisdictionis, etiam quando pœna exigenda est de plano, & sine alia controuersia iudiciali. Et quamuis iudex Ecclesiasticus (cum *Vasquez* loquor) Clericum non condemnet in pœnam legis laicalis, non potest hanc ideo ab illo iudex laicus exigere; quia Ecclesiastici mitiori sunt pœna puniendi. *Vasq.*

38. Omnes ciues contribuunt ad sternendam lapidibus viam.

Molin.

qua ante ianuam ipsorum: tenentur ne Ecclesiastici simul tribuere. Ex Molina respondeo teneri. Si tamen nolint, non posse à iudice seculari cogi, sed per Ecclesiasticum id fieri debere.

Salas.

39. *Index laicus Clericum inuenit pecunias, aut frumentum è Regno contra leges exportantem: potest ne ea illi auferre? Non posse, inquit Salas, quia non habet potestatem coercitiuam in Clericos. Imo nec Clericus (eodem authore) cum armis prohibitis in flagranti crimine comprehensus potest à seculari ministro expoliari, sed tantum ad Ecclesiasticum duci. Nec falsa mensura (addit Vasque) triticum, vel oleum vendens potest à iudice seculari puniri.*

Vasq.

40. *Possunt ne imponi gabella super bona Ecclesiasticorum publica id necessitate exigente, quando agitur de necessitate communi tam Ecclesiasticorum: quàm laicorum? Respondeo ex Lessio imponi posse: sed tunc requiri deliberationem, & consensum vtrorumque; quia quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. Talis autem necessitas non est in reparatione pontium, murorum & similibus.*

Less.

41. *Quid si Clerus in casu quod debet nollet consentire? Possent laici auxilium Superioris Ecclesiastici implorare, vt Clericos compellat; quia eo ipso quod persona Clerici est exempta à iurisdictione seculari, exempta sunt etiam eius bona siue patrimonialia, siue donata, siue empta, siue alio titulo acquisita, nisi annexam habeant gabellam aliquam inuariabilem, & perpetuam, vti Lessius affirmat.*

Less.

42. *Potest ne Clericus se submittere regali iurisdictioni quoad bona patrimonialia? Non; quia (vt ait Laymannus) & hæc gaudent priuilegio exemptionis, cui ille cedere nequit.*

Sanch.

43. *Ecclesiasticus impedit, vel usurpat iurisdictionem secularem, aut alia regalia: potest ne propterea à iudice laico bonis temporalibus priuari? Sanchez non posse affirmat, ob defectum iurisdictionis in bona, æquè ac in personam.*

Filliuc.

44. *Potest ne index laicus exigere gabellas à colonis Regularium? Minimè; quia prædia Regularium sunt ab hoc onere exempta. Tenentur tamen (asserit Fillicius) coloni soluere gabellam ex fructibus collectis, si eos aliò transferant, aut alienent; tunc enim laicalia bona censentur.*

§.2.**De im-****munita-****tesori.****Molina.**

45. *Episcopi ne è Ecclesiastici qui que possunt à Principe aut eius Consiliariis Regni pelli tanquam seditiosi, & pacem Reipublice perturbantes? Affirmat Molina haud pelli posse nisi de*

Examen III. De Immunit. Ecclesiastica. 691

de Pontificis summi licentia, aut nisi tanta urgeat necessitas, ut sit evidens in mora periculum.

46. *Necessum ne ad priuilegium fori, ut Clericus non solum pallium, sed & togam usque ad talos ferat?* Assero ex Molina sufficere, si eo utatur vestium genere ut iuxta Prouinciarum usum a videntibus possit Clericus iudicari. *Quid si dubitetur, an habitus sit Clericalis, nec ne?* Cognitionem idem Doctor ad Ecclesiasticum iudicem spectare affirmat. Molin.

47. *Clericus qui habet pensionem super aliquo beneficio loco tituli, gaudet ne tanquam beneficiatus priuilegio fori?* Gaudet (Suarius ait) sicut & Capellanus, cui Capella in perpetuum, vel in titulum fuerit assignata. Secus autem si habeat Capellam amouibilem; hæc enim propriè beneficium non dicitur.

48. *Dixisti Tertiarios S. Francisci, &c. Si collegialiter uiuant, gaudere priuilegio fori: rogo num Tertiaria eodem priuilegio gaudeant?* Gaudent si cœlibem vitam uouerunt expressè, etiam si in domibus propriis habitent. *An Eremitæ?* Non, nisi qui sub obedientia Episcopi alicui loco sacro, vel Ordini speciatim addicti sunt, uti Coninch affirmat. Conin.

49. *Vxor ne Sacerdotis Græci, vel Latini Clerici minorum Ordinum gaudet priuilegio fori?* Cum Sanctio gaudere sentio, si gaudet vir; quia vxor ratione matrimonij forum viri sortitur, nisi alteri nubat. Sanch.

50. *Clericus sine habitu & tonsura grauissima crimina perpetrans potest ne à seculari iudice puniri?* Ante trinam monitionem non potest. Qui verò (addit Suarius) aliquando dimittit habitum, & tonsuram, non ideo amittit priuilegium fori, nec est à iudice seculari puniendus. Suar.

51. *Clericus commisit delictum, & postea duxit uxorem, vel est Clericus coniugatus fruens priuilegio fori, sed postea fit bigamus: rogo, num ob delictum antea commissum possit à seculari iudice puniri?* Minimè; quia, ut Sanchez ait, tempus commissi criminis debet spectari. Sanch.

52. *Si Clerici in Regalibus debitis possunt in seculari Curia conueniri, vndenam hoc sit supposito priuilegio fori?* Respondet Suarius, ex eo quod bona Regalia Clericis, cum hac tantum conditione conceduntur. In feudalibus autem potest coram laico Clericus conueniri; quia non subiicitur ut persona Ecclesiastica, sed tanquam Dux, Marchio, &c. Suar.

53. *Clericus, qui patitur ab Ecclesiastico iudice violentiam, potest ne ad laicum recurrere?* Quando ad talem vim reprimendam

mendam Ecclesiasticus iudex non adest: aut si adfit, non vult reprimere, speculatiuè loquendo, potest. Alioquin non licet iudici seculari causam Ecclesiasticam ad se euocare, & vim Clerico propulsare illatam. Sic *Suar.*

Suar.

54. *Constitutio Gregorij XIV. de immunitate Ecclesie derogat ne priuilegijs Principum, iuri communi, & consuetudinibus?* Derogare *Filliucius* docet; quia Pontifex illum per modum vniuersalis legis promulgauit.

S. 3.

De laicorum Principum statutis.

55. *Quid sentiendum de laicorum Principum statutis a Summo Pontifice contra Ecclesiasticam immunitatem?* Sunt planè vel quando Ecclesia, seu personæ Ecclesiasticæ prohibentur, aut impediuntur vti rebus, seu facultatibus sibi à iure concessis; vel quando tolluntur priuilegia ipsis concessa à Deo, Pontifice, vel Principibus secularibus: vel quando ipsi timidiore efficiuntur: vel quando deterioris conditionis quàm laici efficiuntur. Sic iurisperiti. *Suar.* docet qualibet statutum laicorum, si efficiant Clericorum mentionem, inuolida esse.

Suar.

Nec refert fundari in vtilitate publica; quia cum hoc debeat in omnibus inueniri, etiam omnes possent Clericos illic ligare. *Filliucius* asserit, si Princeps statuatur, ne quis priuilegijs fruatur ij, qui subditi non sunt, contra libertatem Ecclesiasticam facere; quia de iure communi Clerici frui possunt priuilegiorum alicui communitati cõcessorum beneficio. *Azor*

Filliuc.

Azor.

affirmat priuilegium à Principe, vel Republica Clericis semel concessum non posse amplius reuocari: & statutum abrogans huiusmodi priuilegium Ecclesiasticam immunitatem violare. Adiiicio legem inuoluantem donationem omnium bonorum factam à patre filio Clerico, multis Doctõribus consentientibus, contra immunitatem Ecclesiasticam esse; quia non potest lex ciuilis hanc præsumptionem inducere, vt alienatio bonorum facta in fauorem Ecclesie, fieri videatur in fraudem fisci. Fateor contrarium à *Vasquez* affirmari. *Azor* scribit statutum prohibens, ne vinum aut frumenta extra territorium exportentur, Clericos non comprehendere; quibus licet exportare fructus ex suis prædijs collectos. Addit statutum, quo Princeps cauet, ne quis sine sua facultate adeat possessionem alicuius beneficij esse contra immunitatem Ecclesiasticam, nisi Princeps ex priuilegio Romani Præfulis habeat collationem beneficiorum, vel priuilegium, vt in sua ditione nullus externus beneficium obineat.

Vasq.

Azor.

Suar.

Suar. existimat Principes prohibentes laicis ne vendant Ecclesiasticis, ne molant, coquant panem, &c. in excommunicationem incurrere; quia hoc Ecclesiasticæ derogat libertati.

Examén III. De Immunit. Ecclesiastica 693

Ex eodem Doctore statutum, ne immobilia alienentur in extraneos, Ecclesiasticos aduersatur eidem libertati; nullo enim iure nec naturali, nec diuino id prohibetur, imò nec humano. Adhuc *Suarus* existimat Principem secularem posse impedire, ne fiat iuramentum, si tamen fiat, esse obseruandum nisi Episcopus relaxet. *Reginaldus* opinatur Principes, aut Magistratus non posse disponere de iis, quæ ad funera, & exequias pertinent in iis quæ spectant ad Clerum, vel cultum diuinum; posse tamen prohibere abusum, & luxum circa funeris pompam. *Comitobus* denique affirmat Principem, vel Republicam statuentem, ne in suo dominio Ecclesiæ vel Monasteria construantur sine sua licentia, immunitati Ecclesiasticæ derogare, & edicto Constantini Imperat, quo concessit facultatem ædificandi Ecclesias per totum Orbem; vnde ita statuentes sunt excommunicati.

Regin.

Comit.

56. *Potest ne iudex Ecclesiasticus consuetudine, & præseriptione acquirere iurisdictionem in laicos?* Posse asserit *Sanch.* Quod si dubium sit, cuius sit iurisdictione; iudex maior, id est, Ecclesiasticus, cognoscit. *De iudice Ecclesiastico.*

§.4.

57. *Ad quemnam pertinet quæstio iuris circa decimas?* Ad solum Ecclesiasticum pertinere asserit *Fagunde*. In quæstione autem facti iudex competens erit; est enim mixti fori. Cognitionem verò decimarum, quæ secularibus infundum datæ sunt, solius Ecclesiastici iudicis esse idem *Doctor* existimat: & laicum conductorem decimarum apud solum iudicem Ecclesiasticum conueniendum esse. *index in Laicus*

Sanch.

Fagund.

58. *Ad quemnam iudicem spectat sponsalium causa?* *Sanch.* docet ad solum Ecclesiasticum, præcipuè quando de illorum valore agitur. *Sanch.*

Sanch.

59. *Quando Clericus Clericum instituit heredem, vel laicus testamentum ad pias causas condidit: ad quemnam iudicem testamenti pertinet publicatio?* Ad Ecclesiasticum cum affirmo pertinere. *Molina*

Molin.

60. *Num possit Ecclesiasticus iudex de causa laici simul delinquentis cum Clerico cognoscere?* Posse asserit *Laymanus*; cum enim Ecclesiasticus iudex sit dignior laico, ipsius erit utrumque reum iudicare. *Laym.*

Laym.

61. *Ecclesiastici iudices negligentes sunt, ex. gr. in Clericis puniendis, & causis huiusmodi cognoscendis: possunt ne iudices seculares huic muneris incumbere?* *Laymanus* non posse

Laym.

694 *Moralis Theologia Tract. VI. Statu,*
posse affirmat; quia nullo in casu potest laicus iudicare non
subditum.

62. *Num licita auocatio causarum spiritualium ad laica
Tribunalia?* Verita planè Bullà Cœnæ sub censura; etiã si
ab aliis iudicibus Ecclesiasticis auocetur, quàm à iudicibus
Sedis Apostolicæ. Sic *Filliucius*.

Filliuc.

Azor.

63. *Potest ne Ecclesiasticus iudex punire laicos concu-
binarios?* Posse assero cum *Azor*. post primam quidem ad-
monitionem pœna pecuniaria, pœna verò excommunica-
tionis post tertiam. Scio concubinatum esse mixti fori deli-
ctum.

EXAMEN IV.

De statu Ecclesiastico circa materiam de
Ecclesiarum, seu Templorum
immunitate.

CAPVT PRIMVM.

De libertate Templi.

1. *Vid Ecclesia, seu Templi immunitas? Exemptio*
seu priuilegium Ecclesiis materialibus conce-
sum, vt ad eas confugientes à laica sint tuti po-
testate. Quæ quidem immunitas humano iure
concessa fuit Templis Christianorum, aliisque locis religio-
sis: Atque valde iuri Diuino conformis.

2. *Capi ne potest in Ecclesia existens? A potestate laica*
minimè, obsideri tamen potest extra Ecclesiam, vt capiatur
postquam fuerit egressus; quia sic loci sacri immunitas non
violatur.

3. *An possint Ecclesiastici iudici seculari resistere conuicti*
reum à sacro loco extrahere? Possunt censuris deterrendo, clau-
dendo ianuas, laicorum auxilium implorando, vtendo opera
Clericorum nondum sacris initiatorum ordinibus. Iphis ta-
men Ecclesiasticis non licet arma capere, ad iudicem secula-
rem arcendum; ne occasio scandali exhibeatur.

4. *Iudex autem secularis impedire, vt reo in Templo exi-*
stenti, vestes, alimenta, & alia necessaria ad vitam deferantur
Non

Examen IV. De Ecclesiarum immunitate. 695

Non potest; quia aliàs immunitatis priuilegium redderetur inutile.

5. *Existenti in loco sacro potest ne ulla vis, aut damnum à laica potestate inferri? Non, nisi iudex id ad Episcopi instantiam efficiat, non nomine proprio.*

6. *Num possit reus, quandiu in loco sacro existit, ad mortem damnari, vel poenæ corporali addici? Minimè: ad poenam autem pecuniariam, & ad bonorum confiscationem nisi compareat, potest. Imò iudex solet citare reum, illumque ad mortem, vel ad aliam poenam pro qualitate delicti damnare, quando licitè poterit inferri. Id quod non est actu illum condemnare, sed minqri ad tempus commodum damnationem.*

7. *Quid si reus ab Ecclesia per vim extrahatur? Est Ecclesiae restituendus; tenetur enim iudex iniuriam Ecclesiae illatam resarcire, nec satisfacit dando de impunitate cautionem.*

8. *Extractus iuri suo cedere, & in iudicis secularis potestate vult permanere: tenetur ne iudex eum restituere Ecclesiae? Tenetur; quia hoc priuilegium loco sacro est immediatè concessum, nullus autem cedere alieno iuri potest.*

9. *Est ne eidem Ecclesiae restituendus? Vel eidem, vnde extractus est, vel alteri, vel Episcopo, vel eius Vicario, modo sit æquè tutus ac si eidem loco sacro restitutus esset.*

10. *Quid si dubitetur, an reus in loco sacro, an in prophano captus fuerit? Spectat ad iudicis Ecclesiastici definitionem; cum enim de Ecclesiae agatur immunitate, eius causæ cognitio ad Ecclesiasticum iudicem pertinet.*

11. *Actus iudicis laici iuridicè in delinquentem ab Ecclesia vi extractum facti, sunt ne validi? Non; vtpote sine iurisdictione effecti; quia fundantur in captura & detentione rei, quæ quidem actus non est iurisdictionis, sed violentiæ. Imò nec potest illum iudex iuridicè interrogare, nec ille tenetur respondere; quia non habet ius in reum eo modo captum.*

C A P V T I I.

Quinam locus habendus sit sacer?

12. **I**n doctrina perspicuitatem necessum est, aperias, quinam locus sacer habendus sit? Quæuis Ecclesia Episcopi auctoritate erecta, etiamsi benedicta non sit, aut non fuerint

X x 4 in

696 *Moral. Theologia Tract. V I. Status,*
in ea diuina officia celebrata, nec adfit Eucharistia Sacra-
mentum; aut etiam polluta sit, vel interdicta, vel diruta, mo-
do non fuerit Episcopi, sine reedificationis spe, auctoritate;
sic enim priuilegium immunitatis amittit. Verum non so-
lum interius Ecclesie corpus, sed tota Ecclesie fabrica, ut
tectum, partes parietum exteriores, campanile, Sacristia Ec-
clesie coniuncta, & similia Templo adiacentia priuilegio
fruuntur immunitatis; quia quae adherent Templo, seu loco
sacro, sacra censentur.

13. *Extenditur ne ad fines, seu confinia?* Usque ad quadra-
ginta passus extenditur, si fuerit Ecclesia Metropolitana; si
verò minor, ad triginta.

14. *Domus Parochorum, seu Canonicoꝝ alioꝝque Ec-
clesiasticorum intra septa Ecclesie iuxta doctrinam tuam im-
munitate gaudebunt.* Quis dubitet? quamuis à laicis inhabi-
tentur; quia priuilegium hoc directè locis, non personis
concessum est.

15. *Domus Religiosorum, aut Monasteria, gaudent immuni-
tate?* Maxime. Id quod extenditur ad Claustra, seu habita-
tionem, ad hortum & viridarium; totum enim illum septum
est sacrum.

16. *Quid de Hospitalibus, seminarijs ve?* Eodem priuile-
gio gaudent, si Episcopi sint auctoritate fundata; sunt enim
loca pia.

17. *Palatium, seu domus Episcopi priuilegiata ne est?* Ita-
licet quadraginta passibus ab Ecclesia non existat, modò eo
in Palatio adsit Oratorium, vbi diuina officia celebrentur.
Idem affirmo de domibus Cardinalium; quamuis scio hoc
priuilegium hodie Romae non asseruari, ut bono communi
consulatur.

18. *Reus Sacerdotem Eucharistia Sacramentum afferen-
tem amplexatur: fruitur ne Templi priuilegio?* Ob reuerentiam
sacratissimo IESU corpori debitam licitè capi non posse
affirmo; tamen si capiatur iniquè, non assererem Ecclesie
immunitatem violari, nec de rigore iuris reum esse Tem-
plo restituendum, quia hoc priuilegium Ecclesie conce-
sum est, non extra Ecclesiam Eucharistia. Affirmo tamen
per consuetudinem, illam posse immunitatem introduci,
quae reis Sacerdotem deferentem Eucharistiam amplexanti-
bus suffragetur.

des tru-
cta

distet

CAPVT III.

Quinam sint Templi Immunitate priuati?

19. **E**xprime, quinam illi, quibus Templorum immunitas non suffragatur? Dum reus extra locum sacrum comprehensus ad carcerem per cœmeterium ducitur, aut per Ecclesiam etiam si per vim trahatur, & inde recuset exire, fruitur priuilegio? Non; quia hic non confugit ad Ecclesiam, dum liber esset.

20. Si reus blanditijs, & promissionibus, sine coactione à loco sacro eliciatur, & extra eum capiatur, quid? Priuilegio non fruitur; quia ipse sese voluntariè Ecclesiæ munimine abdicauit. Attamen si ei promissa fuit impunitas, aut in eundem locum restitutio, illi data fides seruanda.

21. Reus in Ecclesia captus fuit, & in carcere fori secularis nomine Episcopi detinebatur, donec cognosceret, an immunitatis priuilegio frui deberet; reus hic de carcere aufugit, & postea à iudice seculari captus est: num Ecclesiæ immunitate gaudebit? Minimè; quia fuga illi priuilegium primæ detentionis ademit.

22. Quid de publicis latronibus, grassatoribus viarum, depopulatoribus agrorum ad Ecclesiam confugientibus, & de occidentibus, vel mutilantibus in Templis, aut eorum cœmeterijs? Ecclesiæ immunitate priuati sunt. De latronibus, grassatoribus, & depopulatoribus expressè Bulla Greg. XIV. Certè æquum non videtur, vt Ecclesiæ immunitate occidentes, vel mutilantes fruantur, qui in Ecclesia delinquant.

23. Num qui sagitta, vel plumbea glande in loco sacro existens alium extra locum sacrum occidit, priuilegium amittat immunitatis? Non; quia licet homicidium fuerit in Ecclesia inchoatum, fuit tamen extra Ecclesiam perfectum: potest tamen hic ab Ecclesiæ ministris capi.

24. Amittitur ne immunitas ob quamlibet vulnerationem in Ecclesia factam? Minimè, nisi sequatur mors etiam extra Ecclesiam: aut adsit mutilatio, seu abscissio alicuius membri, aut partis corporis, quæ habet officium distinctum à reliquis.

25. Quid si imperem homicidium, aut mutilationem in Ecclesia fieri? Non priuatis ideo Ecclesiæ immunitate; quia pœna lata contra facientes non afficit mandantes, nisi id exprimat in iure.

26. *Proditorie aliquem occidens seu ferro, seu veneno, caret ne Ecclesiae immunitate?* Caret. Profectò dicitur proditorie occidere qui aliquem id minimè suspicantem interficit. Quare qui inimicum necat, haud proditor dicitur; licet per insidias, aut à tergo percutiat.

27. *Num Assassinij rei gaudent Ecclesiae privilegio?* Non gaudent, ex Constitut. Greg. XIV. Assassinij autem nomine cum intelligo, qui pecunia aut pretio, ad hominem incautum occidendum ex insidiis, conducitur. Quare qui sine pretio aliquem interficit, ut amico rem gratam faciat, non dicitur assassinus. Porro etiam assassini cooperatores, fautores, auxiliares, & receptatores privilegio immunitatis priuantur.

28. *Quid de haereticis reo?* Non gaudet Ecclesiae privilegio. Dicitur reus haereticus non solum qui cum pertinacia contra fidem sentit, verum etiam qui auxilium, aut fauorem praebet haereticis.

29. *De crimine autem laesae Majestatis quidnam?* Qui in personam Principis delinquit, Ecclesiae priuatur immunitate. Profectò Cardinales inter Principes adnumero. Quod si quæras, quando nam crimen laesae Majestatis in Principis personam committitur? Tunc committi assero, cum actio sit in damnum, vel offensam personae Principis, ut occidendo, vulnerando, percutiendo, coniurando, hostiliter insequendo Principis personam, reuelando hostibus suum secretum, ut ab illis capiatur. Idem de consulentibus, auxiliantibus, aut fauorem praestantibus affirmo; hi enim criminis in Principis personam rei putantur.

30. *Quidnam praestandum, antequam reus, qui ad locum secretum confugerat, curiae seculari tradatur?* Primò obtinetur ab Episcopo loci, seu eius Vicario facultas expressa, si sede vacante Capituli Vicarius adeundus. 2. Dum reus extrahitur, persona Ecclesiastica intersit ab Episcopo, vel eius Vicario habens facultatem. 3. Non statim accipitur, sed nomine Episcopi coniciatur in carcerem, donec ab ipso, vel eius Vicario cognoscatur, an reus sit delicti, cui imposita est priuatio immunitatis.

CAPVT IV.

De Templorum violatione.

31. **Q**uid requiritur, vt constet Ecclesiam, seu Templum esse consecratum? Scriptura in marmore, vel vnus testis fidem efficit. Porro Ecclesia ab Episcopo excommunicato etiam hæretico validè consecratur, vt reconciliatione nulla indigeat. Satis autem est Ecclesiam benedictam esse, atque Episcopi autoritate ad publica officia deputatam, vti locis sacris adnumeretur.

32. **Q**uotnam modis violatur? Quinque, 1. Iniuriosa sanguinis effusione. 2. Iniurioso homicidio. 3. Illicita humani seminis effusione. 4. Sepultura excommunicati non tolerati. 5. Vel non baptizati hominis.

32. **Q**uinam violationis Ecclesia effectus? In ea Missam celebrare non licet.

34. **S**ufficit factum quo Ecclesia violatur, secretum fuisse? Minimè, sed publicum, & notorium esse debet.

35. **S**acristia, & Camera, qua sunt pro custodia vasorum, violantur ne Ecclesia violata? Non violantur. At violata Ecclesia, etiam cœmeterium violatur, sed non vice versa.

36. **Q**uisnam violatam Ecclesiam reconciliabit? Solus Episcopus, si Ecclesia consecrata sit: solum verò benedictam, ad publicæ officia Episcopi autoritate deputatam etiam simplex Sacerdos. Idemque de cœmeterio affirmo. Decens tamen est, vt prius Episcopo res significetur, quàm Ecclesiam Presbyter reconciliet, si extra Missæ Sacrificium violetur. Porro obseruatur in praxi, vt Ecclesia nunquam violari censetur, vt reconciliatione indigeat, nisi locus consecratus, vel autoritate Episcopi benedictus fuerit.

37. **R**econciliatur ne Ecclesia polluta per solum Missæ Sacrificium, quod bona fide in ea celebratur? Non, sed alia indiget reconciliatione intenta directè.

38. **S**i Catholici Ecclesiam recipiant, in qua hæreticorum exercitia viguerunt, opus ne eam solemniter ab Episcopo reconciliari? Non, sed sufficit aqua benedicta aspergere.

39. **E**st ne Religiosis mendicantibus aliquod privilegium circa Ecclesia violata reconciliationem? Eis à Sede Apostolica concessa est facultas, Ecclesias consecratas, si pollutæ fuerint, reconcilandis aqua ab Episcopo benedicta, & vt possint solemniter

700 *Moralis Theologiae Tract. VI. Status,*
lemniter benedicere Ecclesias suas, & cœmeteria, si Episcopus nolit, aut negligat.

40. *Parietum dirutorum ruina obstant ne Ecclesia consecrationi?* Ecclesia consecrata consecrationem omnino mittit, iterum debeat consecrari, si eius parietes secundum maiorem partem destructi, aut absumpti sint. At benedictio templi, aut cœmeterij destructis parietibus, non amittitur, cum ea inherere solo censeatur.

41. *Ecclesia diruta amittit ne privilegia loco sacro concessa?* Amittit, si non sit spes reedificationis. Diruta Ecclesia in locum alium sub eodem patrono Episcopi autoritate transfertur, rogo, num etiam indulgentiæ, & privilegia transferantur? Respondedo affirmatiuè; quia specialia indulta à parietibus, non solo alterius basilicæ dependent.

42. *Si minor pars Templi corrui, amittitur ne consecratio?* Non. Imò pars, quæ ob ruina adiicitur, ipsa accessione consecrationem à toto corpore acquirere censetur. Idemque sentiendum, si ampliatur Ecclesia. Quare tali casu sufficit partem adiectam aqua aspergere benedicta.

43. *Ecclesia successiuè reparata, est ne iterum consecrandam?* Non; quia eadem moraliter censetur. Si tamen animo omnes aut ferè omnes parietes reparandi, adeoque quasi nouam Ecclesiam ædificandi vnus murus post alium, quasi continuatis operis, deiciatur, & reparetur, existimo iterum Ecclesiam consecrandam.

44. *Polluta Ecclesia polluentur item altaria?* Ita planè; sed execrata Ecclesia, non ideo altaria execratione afficiuntur. Porro Ecclesia execratur, si eius parietes incendio ita absumuntur, ut omnis crusta, vel secundum maiorem partem auferatur, licet parietes non corruant; quia consecratio potissimum in exterioribus crustis consistit. At si crusta omnis, vel maior eius pars renouandæ Ecclesiæ causa, successiuè auferatur, consecrationem idcirco Ecclesia non amittit.

CAPVT V.

Praxis circa materiam de Templorum immunitate ex Societatis IESV Doctõribus.

45. *Qui in Ecclesia homicidium perpetrat, aut mutilat non deliberatè, sed ex iracundiæ calore, amittit ne privilegium*

privilegium immunitatis? Afferit Azor. ex verbis Bullæ non Azor.
videri amittere.

46. Qui iuxta Ecclesiam deliquit, cum spe ad illam confu-
gendi? Suarez docet immunitate gaudere. Idem affirmo, si Suar.
sub eodem prætextu in atrio, siue Templi scalis quis alium
occidat.

47. Qui proditoriè voluit aliquem occidere, sed percussum,
casu non nequit gaudere ne immunitate? Gaudere sentio cum
Suario; quia Bulla excipit occidentem actu, non autem vo- Suar.
lentem occidere.

48. Qui pecunia conductus ex mandato alterius aliquem oc-
cidit, presente ipso mandante, est ne assassinus. Propriè non esse
Pal. affirmat, & ideo Ecclesiæ immunitate non priuari.

49. Qui nefandum crimen committunt, & qui in duello ali-
quem occiderunt, gaudent ne immunitate? Ita quidem uti Fag- Fagund.
allerit; neuter enim in Bulla excipitur. Adde ex eiusdem do-
ctrina raptores virginum, vel deflorantes monialem etiã pri-
vilegio gaudere, licet in ipsa Ecclesia facta esset defloratio.

50. Quid de Hæretico? Ex Suarii doctrina in criminibus non Suar.
exceptis in Bulla, eadem quæ cæteri immunitate frui sentio.
Certo suspectus de hæresi, in locis ubi hæretici non toleran-
tur si ad Ecclesiam confugiat, à ministris Inquisitionis ab ea
abstrahi potest, propter Orthodoxæ fidei conseruationem.

51. Quis detentus à satellitibus intrat Ecclesiam, eosque per
viam secum trahit: gaudet ne immunitate? Gaudere meus
amanatissimus, doctissimus planè Ferdinandus de Castro Pa- Pal.
las affirmat.

52. Reus ad Ecclesiam confugiens potest ne à iudicibus Ec-
clesiasticis, vel laicis exilio, aut perpetuò carcere damnari, vel Suar.
ad triremes immitti? Negatiuè respondeo cum Suar. quia hæ
pœnæ sunt grauiores.

53. Dixisti Palatium Episcopi etiam ab Ecclesia longè di-
stans, gaudere eadem immunitate, qua Templum, modò orato- Azor.
rium haberet: quid si non habeat? Azorius existimat necessa-
rium non esse; cuius sententiam probabilem iudico. Minimè
autem eis subscribam, qui probabile existimant Palatia ex-
tra diocesim hac frui immunitate, si Cardinalium Palatia
extra Romam (uti innui) excipias.

54. Iudex laicus scit reum quendam Ecclesiæ immunitate non
gaudere: potest ne eum ab Ecclesia extrahere? Cum Filliucio iu- Filliuc.
dico absque Episcopi licentia non posse, quin excommuni-
cationem incurrat. Debet enim Episcopus cognoscere num
hoc sit verum, deinde reum seculari Curiaè consignare.

prius

55. Contra

55. *Contravenientes huic Gregorij XIV. constitutioni possunt ne ab Episcopo absolui? Ex multorum sententia possunt. Ego Filliuc. cum Filliucio pro multis vno, sentio excommunicationem illam Summo esse Præsuli referuatam.*

56. *Reconciliatur quis inimico cum fideiussione de non occidendo, postea tamen illum occidit: fruitur ne Ecclesia immunitate? Affirmo, quia non dicendus absolutè proditorie occidisse, nisi intercessisset arctior aliqua amicitia simul comedendo, alloquendo, &c. vnde poterat præsumi non oblitum fideiussione adhuc odium durare.*

57. *Occidens Clericum fruitur ne immunitate? Ita quidem, quia licet sacrilegium commisit, excipiuntur tamen in Bulla homicidia proditoria, & per assassinium commissa. Sic Castri. Colligo etiam assassini mediatorum immunitate frui, qui excipiuntur tantum assassini, sub quibus mediatores non comprehenduntur.*

58. *An Clerici & Religiosi confugientes ad Ecclesiam immunitate gaudeant? Ex doctrina Castri respondeo pro criminibus non exceptis in Bulla ad Templum confugientes non posse à iudicibus Ecclesiasticis, aut Superioribus extrahi absque summi Præsulis licentia sub pœna excommunicationis. Excipio eos Religiosos, qui in propriis Monasteriis delinquant; possunt enim à Superioribus puniri salva immunitate. Quamvis hoc etiam probabiliter alij negant, cum non preuentur immunitate peccantes in ipsis Ecclesiis nisi per homicidium, & mutilationem.*

59. *Polluitur ne Ecclesia, si infans in matris mortua impoluitur a utero moriatur? Suarius pollui affirmat.*

60. *Per copulam conjugalem quid? Idem Suarius docet in templo licere ad vitandam incontinentiam, quando alibi licere non licet, neque templum tunc pollui.*

EXAMEN V.

De statu seculari circa materiam de Tributis.

CAPVT PRIMVM.

Quinam possit tributa imponere?

S. T.
Tributa
à quo-
nam?

I. **R**egolens qua dixisti sigillo 1. circa quartum Decalogi præceptum quæque sigillo 2. de peccatis status seculari adhiberi

adiciunt, in presenti solum de Principis Tributis impositis, de Iudice, Teste ac Reo agendum nobis est. Requiro igitur, quisnam possit tributum aut gabellam imponere? Qui Superiorem non habet in temporalibus, vel cui ipse id concesserit, vel consuetudo præscripta.

2. An Episcopus possit? Potest quidem in Ecclesiis, sibi pleno iure subiectis cum Capituli consensu ex causa tributum, seu pensionem imponere.

3. Potest ne dominus temporalis, aut communitas inferior urgente necessitate imponere tributum aut talliam? Potest; non enim id prohibitum, sed gabella ordinaria populum grauens.

4. Potest adesse tyrannis in tributo? Tyrannicum est, si causa non sit iusta. Imo si licet iusta sit, non sit proportionata, ita ut vires Regni ac populi ~~non~~ excedat, alioquin erit tyrannicum.

CAPVT II.

De obligatione subditorum circa tributa.

5. Debent ne subditi tributa soluere? Debent prorsus, si iuste sint imposita.

6. Potest ne Princeps tributum per vim aut metum extorquere? Potest equidem, quando causæ exigendi iustæ sunt; quia illud Principis est.

7. Quodnam peccatum committunt vectigalia iusta fraudantes? Si materia sit sufficiens ad mortale, mortaliter delinquent, & ad restitutionem tenentur. Scio à Maldero & aliis contrariam sententiam defendi, quam reiiciendam existimo.

8. Dubitatur, an vectigal sit iuste impositum, & sunt utriusque probationes: solui ne deber? Soluendum cenfeo; quia in dubio pro Rege præsumendum, Vasquez authore.

9. Obligant ne noua gabella? Non obligare aliqui affirmant, nisi constet legitimè impositas. In dubio dixi pro Principe præsumendum de iustitia. Si gabella sit antiqua, non dubium quin pro Principe præsumi debeat, cuius possidentis melior conditio.

10. Sunt ne soluenda gabella imposita pro rebus ad proprium Regis aut Principis usum delatis? Communiter hæc habentur iniquæ, et si quidam id negent si iusta aliàs causa imponant. Iniquas

Iniquas item reputari scio quæ pro priuata Principis vilitate, & non pro communi Reipublicæ imponuntur: & que cessante causa ob quam sunt impostæ; nec alia iusta de nouo emergente exiguntur: aut quando maiores ac causa postulat, aut quibus alij plus quàm alij indebitè grauantur.

11. *Cùm nimis durum est tributum, teneor ne soluere non petitur? Opinor cum Toletio sufficere soluere, si petatur.*

12. *Princeps grauens sine necessitate Remplicam nouis tributis, tenetur ad restitutionem? Quis dubitet iniuste ablatum suo domino reddendum?*

CAPVT III.

Praxis circa materiam de Tributis, & Gabellis et Societatis IESV Doctoribus.

13. **E** runtne iusta gabella, si tangant Ecclesiasticos? Non solum directè, sed nec indirectè possunt Ecclesiastici pondere gabellarum onerari. Vnde si imponatur ex quant causa iusta, gabella, etiam modicissima communiter à laicis, & Ecclesiasticis soluenda, v. gr. si augeatur modicum pretium comestibilium; absque ipsorum consensu, & licentia Papæ. *Henriq.* immunitas Ecclesiastica violabitur. Quare *Henriq. 2. lib. 4. cap. 15. num. 5. in gloss. lit. P.* admonet, in tali casu peculiarem tabernam aperiri, in qua Ecclesiasticis victualia absque tributorum onere diuendantur. Sed & hoc non caret aliqua immunitatis Ecclesiæ læsione; quia ad emenda victualia in vera taberna Ecclesiasticos arctat.

14. *Possunt ne Principes sine censura metu veltigal laicis et Ecclesiasticis permittim imponere ob publicam necessitatem, v. gr. tempore pestis? Possunt, dummodo laicorum facultates non sufficiant. Et quidem nunc non sufficere dicuntur, quando desunt facultates non solum communitatum, sed ipsorum etiam particularium, relictis necessariis secundum statum etiam in necessitatibus æquè laicos ac Clericos respicientibus. Aliàs Clericis talibus gabellis ferè semper essent obnoxij; quia ciuitates in communi non sunt adeò opulentæ, vt communibus necessitatibus subleuandis sufficiant. Ex Azorio part. 3. lib. 5. cap. 19. quest. 10.*

15. *Quanam ad hoc publica necessitas appellanda? Preter pestem, intelligitur publica necessitas illa, quæ æquè principa-*

paliter Clericos ac laicos pertingit, non quæ Clericos secundario, & minus principaliter respicit, ut est in reparatione murorum, & pontium, in custodia Regni extra belli feruentis tempus, manutentione exercituum in Prouinciis inimicorum, ne hi naturale Regnum inuadant; in expensis ad primum Principis ingressum præparandis, &c. Hæc, inquam, non æquè principaliter Ecclesiasticos & laicos attingunt. Necessitas publica est fames communis, quæ pauperes præcipuè diuexat. Iustum bellum initum ad comprimendum rebelles, &c.

16. Debet ne consensus, vel in publica necessitate à Clero expectari? Debet planè, nec sufficit solum Cathedralis Capitulum, quod (teste Suario de Immunit. lib. 4. cap. 26. n. 15.) Suar. nomine Cleri non intelligitur: sed omnis Clerus debet approbare; quia quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet. Sic Romana Rota apud Farinac. tom. 2. decis. 42.

17. Debet ne licentia summi Præsulis precedere? Ita quidem, nisi periculum esset in mora; in quo casu pro prima tributi impositione, modicave duratione, sufficeret Episcopi, & Cleri consensus, dum Summus Pontifex possit adiri. Pal. tom. 2. tract. 13. d. unic. p. 9. n. 7.

18. Est ne licita gabella super victualis, pane, vino, oleo, carnibusque imposta? Tolet. Tolet. quia huiusmodi gabellæ plus pauperes quam diuites aggrauant; quia panem, vinum, reliquaque comestibilia frequentius emunt ab iis qui reuendunt. Ideo Lessius lib. 2. cap. 33. Less. sub. 7. num. 51. huiusmodi gabellas tantum in his casibus imponi permittit, quando adesset populi consensus, vel inmemorabilis consuetudo. At Suarius de leg. lib. 5. cap. 16. Suar. asserit absolutè iustas hæc gabellas; quia in illis seruatur proportio, pauperes enim pro numero suæ familiæ comparatione ad diuites de huiusmodi rebus minus emunt, & minus solunt.

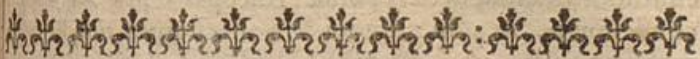
19. Scio gabellam iustam esse si cum proportione non solum vasallorum inter se, sed etiam absolutè ad vires Regni: rogo, an gabella excedens octauam partem rei licita sit? Porro videtur illicita propter l. ex præstatione, C. de vectig. At si adsint reliqua requisita, prædictam legem non obstare existimo, tum quia non obligat nisi in Regnis nunc Imperatori subiectis, ut docet Suarius de leg. lib. 5. c. 16. n. 5. tum quia per Suar. contrarium vsus fuit abrogata.

20. An tributum laicis imponendum publicè etiam exigat utilitatem? Exigit planè. Ob publicam utilitatem, & necessitatem

- Tolet. fitatem communem imponendum est, auctore *Turriano l. 1. tom. 2. d. 44. dub. 1. & 2.* Publicam autem necessitatem hic dixero laxiorem futuram, quam de gabellis Clero imponendis dixi. Necessitas Regis publica necessitas vocatur; quia in perniciem totius Regni vergit: etiam si in illam sua sit culpa redactus, ob ludum, largitiones immoderatas, bella iniusta, &c. Monet *Lessius lib. 2. cap. 33. dub. 6. num. 48.* hisce in casibus debere Reges à prodigalitate, & sumptibus peram necessariis abstinere.
- Vasq. 21. *An publica necessitas dicenda sit, Regem aliis in Regni patrimonio sui defatigari? Quis abneget* (inquit *Vasquez de Restit. c. 6. §. 3. dub. 1. n. 7.*) bonum esse nobis inimicos nostris sumptibus alibi profigari, aut saltem detineri: & nos interim parte potiri?
- Saa. 22. *Deputati ad exigendam gabellam possunt ne cum pauperibus dissimulare? Afferit Saa* dissimulare posse, quando non habent unde solvant.
- Tolet. 23. *Pradium Ecclesia tenetur ad solvendum vectigal? Tenetur ad onus sibi perpetuò annexum, priusquam ad Ecclesiam veniret, nisi alicubi aliud sit in usu, ut in Italia.* Ita *Toletus.*
- Molin. 24. *Ex contractibus ex dolo nullis debetur ne gabella? Deberi Molina docet.*
- Vasq. 25. *Debent ne Mendicantium bona? Exempta planè ab omni exactione non solum bona, sed & coloni, arrendatarii, & negotiorum gestores* ex *Pio V.*
- Vasq. 26. *Quando antiqua tributa, aut patrimonium sibi assignatum Regi non sufficiunt, potest ne nova tributa imponere? Afferit posse; quia Rex, vel supremus Princeps habet ius assignandi iustam pecuniæ summam quæ regie dignitati, & Regno administrando sufficiat, unde potest imponere nova tributa, vel antiqua augere.*
- Vasq. 27. *Quid si Rex sua culpa in egestatem incidisset? Afferit Vasquez* posse iusto tributum imponere; quia non est ex viti Regni Regem esse inopem.
- Molin. 28. *In dubio negatio circa iustitiam tributorum, que de nouo imponuntur debet ne solvere? In conscientia non debere Molina afferit.*
- Suar. 29. *Qui imponunt gabellas super rebus que emuntur non ad negotiationem, sed ad usus vite necessarios, incidunt ne in excommunicationem Bullæ Cœnæ? Negatiuè respondeo cum Suarrio? quia hæ gabellæ non sunt iniustæ, (ut dixi) cum illis quantum fieri potest, seruetur æ qualitas.*

30. Certe scio non impendi gabellam in rem, ob quam imposta
teneor ne adhuc solvere? Non teneri affirmat *Filiucius*.

31. Tenentur ne ad gabellam poenam soluentes: Non teneri
idem *Filiucius* docet. Affirmo teneri, quando in conscientia
eorum id relinqueretur.

EXAMEN VI.

De statu seculari circa materiam de Iudice,
Teste, Reo, &c.

CAPVT PRIMVM.

De Iudice.

Potesť ne Iudex sine competenti potestate iudicare?
Equidem competens potestas in iudice requiri-
tur. Ideo vřurpatione iudicij omnes illi pec-
cant, qui iudicant eum, qui non est vel absolutē
eorum subditus, vel non in iis causis, in quibus eum iudicant.
Que quidem vřurpatione iudicij ex suo genere mortale pecca-
tum est.

1. Imbedit ne excommunicatio iudicium? Non, nisi denun-
ciata sit, vel ex publica Clerici percussione procedat.

2. Crimen quos ipse iure priuat titulo, annullat ne iudicium?
Non, dum priuatio ea occulta sit.

3. Valida ne sunt acta a iudice habente titulum coloratum?
Ita quidem. Nec tantum id verum puto de iudice ordinario,
verum etiam de delegato.

4. An iudicia per tyrannidem nulla reddantur? Minimē; pec-
cat tamen tyrannus vřurpando sibi iudicium. Monuerim
sermonem esse de tyranno quoad vřurpationem potestatis,
non quoad vřurpationem regiminis.

5. Reum legitime ^{convictum} rogatum přsumpta scientia iudex nouit innocen-
tem: potest ne eum morti admittere? Tentandę omnes vię, vt eum
liberet. Quod si non sufficiat, ex duplici sententia, altera asse-
rente, quod condemnare possit: altera, quod non possit, sequi
potest quam maluerit, vřtranque enim probabilem iudico.

6. Quid in praxi? Ea ineunda ratio erit, vt si iudici ma-
gno damno sit, officio esse priuatum, non teneatur deponere,
sed condemnare possit, si modō ante superiorem iudicem
adeat, & protestetur de innocentia; si verō non magnum in-
commodum

commodum sequatur iudici ex officij depositione, tunc deponat, & ab innocentis eade absteineat.

8. *Potest ne reus aut non auditus, aut ex privata sententia condemnari?* Minimè planè siue ab inferiore, siue à superiore iudice, qui iuxta allegata debet iudicium ferre. At si Respublica eiusmodi potestatem det, posset Princeps ex privata scientia condemnare. At non auditum & non citatum nec Princeps condemnare potest ordinariè.

9. *Iuxta quasnam leges iudex debet iudicare?* Iuxta eas, quæ ius naturale contineant: & eas, quæ positivum ius respiciunt nec legi naturali, aut Diuinæ repugnant.

10. *Quotnam vijs contra delicta procedi potest?* Tribus, Accusatione, Denunciatione, Inquisitione. Praxis tamen tribunalium duos tantum modos vsurpat ex officio, & ad instantiam partis. Porro inquisitio triplex, omnino generalis, omnino specialis, & mixta. Ad generalem prævia infamia necessaria non est, in ea interrogati occultos criminosos manifestare non debent. Si delictum manifestum sit, iudex inquirere potest generaliter, quis author fuerit: nec reus socios, nec interrogati veritatem fatei tenentur. Specialem præcedere debet infamia, & eiusmodi consuetudo rationabilis censenda est, modi autem inquisitionis faciendæ plures sunt. Indicia dicuntur ea quibus author delicti cognoscitur. Semiplena sufficiunt ad torturam.

11. *Si nihil reus confessus sit potest ne sapius torqueri?* Non nisi gravissima essent indicia. Post tertiam autem vicem amplius torqueri non potest.

12. *Quid si iudex ordinem iudicij non seruet?* Ad restitutionem tenetur, nisi alia via iuridicè damnari potuisset.

CAPUT II.

De Accusatore.

13. *Q*uid est Accusatio? Delatio rei de crimine in libello accusatorio, ad publicam vindictam facta. Eius solemnitas tribus continetur. 1. Ut fiat in scriptis, sufficit tamen verbalis ex consuetudine. 2. Ut in libello exprimanur nomen accusatoris & accusari. Species delicti, locus & tempus. 3. Inscriptio delicti. Porro fraternalis admonitio plerumque necessario præmittenda non est.

14. *Ad Accusationis iustitiam quotnam cauenda?* Tria, calumnia, tergiuersatio, & prauaricatio.
15. *An pœnâ talionis Accusator puniendus?* Huiusmodi pœna iam desuetudine est abrogata. Certè Accusator errore conceptus talionis pœnâ puniendus non esset.
16. *Affectus iniuriæ potest ne omittere accusationem?* Licita quidem est, sed laudabiliter ille eam potest omittere; ne locus vllus vindictæ affectui dari videatur.
17. *Teneor in causa civili accusare ex præcepto?* Non tenentis; aliquando autem obligari potes siue ob publicam, siue ob priuatam proximi vtilitatem, cuius alia via ius defendi non potest.
18. *Num teneor crimen iam factum accusare?* Minimè; si autem faciendum sit, tunc obligatio accusandi quando in damnum tertij; aliàs non obligaris. *Vergit*
19. *An contra iustitiam delinquat qui non accusat, cum tenetur?* Priuatus non, officiales autem de iustitia tenentur. Qui verò officiales efficiunt, vt non accusent, tenentur ad damnum Reipublicæ illatum, aut tertij personæ ex illo crimine: non autem ad pœnam, quam soluissent delinquentes, si accusati fuissent.
20. *Est ne quando, nec posito præcepto denunciare teneor?* Hos casus exhibeo. Vel quando crimen huiusmodi est, vt illud denunciare non teneamur, nisi correctione fraterna præmissa: tunc enim addito etiam Superioris præcepto sub excommunicatione, prius frater corripendus est, qui si emendatus non fuerit, denunciabitur. Vel quando quis habet rem furto sublatam, vel ex fure cognoscens vnde illa sit, non tenetur vi edicti eam manifestare; neque enim cum tanto incommodo, & periculo obligatus est. Vel quando priuatim quis crimen nouit, & scit reum probè nosse, nulli alteri esse notum, non tenetur denunciare, nisi in perniciem Reipublicæ redundet. Vel quando Superior iubet delictum manifestari, vel ad emendationem delinquentis, seu satisfactionem partis, seu ne malum proximo inferatur, & peccator iam emendatus sit, & reliqua cessent, denunciandi nulla erit obligatio; similiter si absque causa, proximi sequeretur infamia. Vel quando Superior ad delictum aliquod occultum paucis notum puniendum procedit, nemo tenetur denunciare; si pauci illi neque probare possint, neque infamia specialis de authore, neque sufficientia indicia, aut semiplena probatio habeatur. Vel quando quis nouit crimen sub decreto naturali, videlicet vt consultor aduocatus, &c. non potest

710 *Moralis Theologia Tract. VI. Status,*
manifestare, etiam si delicti infamia præcedat, & semiplena
probatio. Vel quando quis rem alienam in debiti sui com-
pensationem accepit, edicto ad manifestandum obligari non
poterit. Denique nemo cum graui incommodo vitæ, honoris,
reumque suarum manifestari tenetur. In iisque iurare po-
test, se nescire, cum mentali restrictione.

21. *Edictum indicatur ad veritatem criminum indagandam:
quandiu durat?* Duratio huiusmodi edictorum ex verbis at-
tendenda. Quod si delicta iure naturæ denuncianda sint, tan-
diu durat obligatio, quandiu necessitas est boni communis
vel particularis, ratione cuius illa obligatio vim habet.

22. *Quenam personæ ab accusatione sunt repellendæ?* Aliquis
repellitur in proprii peccati pœnam, v. gr. excommunicatus,
infamis, &c. Aliquis ob decentiam, v. gr. Superioris respectu
subditus, vt filij, serui, &c. Aliquis ob decentiam status, v. gr.
Clericus.

CAPVT III.

De Teste.

23. *Quandonom testis veritatem fateri teneatur iuratus
interrogatus?* Quinque in casibus tenetur. 1. Si au-
thor laboret infamia. 2. Si damnum Reipublicæ aliter autem
non valeat. 3. Si priuatio etiam immineat. 4. Si delictum
semiplenè probatum. 5. Si procedatur via accusationis, &
delictum plenè probari possit, testis vocatus testari tene-
bitur.

24. *Quandonom autem non tenetur fateri veritatem?* Sex
casibus. 1. Si tantum ex Sacramentali confessione sciat: 2. Si
sub secreti naturalis sigillo, nisi in damnum tertij vergat. 3.
Si author non laboret infamia, nec aliud timeatur. 4. Si ac-
cepit à personis non admodum fide dignis. 5. Si ex testifica-
tione testi ipsi damnum immineat. 6. Si procedatur via accu-
sationis, & testis videat rem probari non posse.

25. *Quid si iuramento apposito cogatur?* Quando non tene-
tur absque iuramento reuelare, nec etiam tenetur, si iurasset
modò mentali restrictione mendacium effugiat.

26. *Quandonom legitimè interrogatur testis?* Cùm legitimus
iuris ordo seruetur.

27. *Testes non idoneos annumera.* Filius contra patrem te-
stis non est. Singularis plenam probationem non facit, nec
ad

ad hæresim, sufficit tamen ad indicia. Testes de auditu fati non sunt, nisi delictum in voce consistat. Sibi contrarius legitimus testis non est.

28. *Standum ne testis responsioni in iudicio?* Ita planè, nisi plures coniecturæ sint pro asserto extra iudicium.

29. *Quoriam testes requiruntur?* Duo, & satis sunt, ut iure gentium receptum iam est; quod autem duo ultra accusatorem esse debeant, de humano iure tantum est.

30. *Quid, quando testes discordes sint?* Si sint in substantia discordes testes actoris, & rei, iudicandum pro reo; si discordes sint in accidentibus, iudicis prudentiæ relinquitur.

31. *Tenetur ne aliquando quis sese offerre in testem?* Non vocatus obligari aliquando potest ad se offerendum tam in Civilibus, quam in Criminalibus. v. gr. quando vel innocens perit, quem meo possim testimonio defendere. vel à proximo iniuste bona auferuntur, quæ non possit alia via recuperare.

32. *Testificans falsum quanto sese polluit delicto?* Cum iuridicè non proceditur, falsum testificari veniale peccatum est, modò iuramentum absit; mortale verò cum iuridicè. Testificans falsum ex ignorantia probabili, vel non culpabili inadvertentia, non tenetur ad restitutionem damni ex eo facti. Testificans falsum scienter, tenetur ad damni restitutionem & ad retractationem etiam cum periculo vitæ, si simile damnum reo timeatur.

33. *Qui testificari non vult, tenetur ne ad restitutionem?* Minimè. *Quid si fugiat citatus?* Neque tenetur; agere tamen potest contra charitatem.

CAPVT IV.

De Reo.

accusatoris

34. *Licet ne reo crimen occultum ad sui defensionem detegere?* Nec contra iustitiam, nec contra charitatem esse existimo: quinimò si fiat cum moderatione inculcata nullum peccatum esse assero; quia licet vexationem redimere.

35. *Estne contra iustitiam accusatori calumnia crimen imponere.* Si falsum crimen, vel occultum reo obiciat, non erit contra iustitiam calumniæ crimen accusatori imponere, quia vim vi licet repellere; at contra charitatem aliquando esse posse *Filiucius* affirmat.

36. *Tenetur ne semper reus fateri veritatem?* Non tenetur cum iuridicè non interrogatur: aut cum dubitat de iuridica interrogatione. Tenetur verò si iuridicè interrogetur, & id illi notum sit. Probabile tamen est nec cum iuridicè interrogatur, veritatem fateri teneri in grauioribus pœnis corporali- bus, vt morte mutilatione, &c.

37. *Obedire ne tenetur per iniustam sententiam damnatus?* Non teneri in conscientia affirmo. Tamen per vim non potest se defendere. Fugere quidem potest è carcere, etiam post sententiam, si mortem, aut mutilationem timeat. Effringere carcerem etiam potest, & custodes datâ pecuniâ decipere, & aliis modis periculum euadere.

38. *Alij ne auxilium illi possunt impendere?* Ita planè, non tamen ministri publicæ potestatis, nec alij specialiter prohibiti; quia Magistratus, cui inserviunt debent gerere morem. Profectò illi, quibus licet auxilium dare ad fugam, non licet carceres effringere.

CAP V.

De Aduocato, Procuratore, & Notario.

39. **P**ossunt ne aduocare quicumque sese huic muneri ingerere voluerint? Non omnes possunt aduocare, v. gr. qui ob impotentiam, vel defectum, vel indecentiam. Munus graue aptum exigit ministrum. *Quotnam in Aduocato requiruntur?* Quatuor, scientia conueniens, fidelitas, iusta causa, & iustum pretium. *Qui scienter iniustam causam defendit?* Ultra mortale peccatum, ad restitutionem quoque tenetur. *Si dubia causa probabilis sit?* Suspici potest. *Si pretium taxatum est?* Ultra non licet; si autem non est taxatum, satis est iustum naturale. *Tenetur ne pauperibus gratis patrocinari?* Ita quidem, etsi sit extrema, aut grauis necessitas, etiam cum suo incommodo tenetur; si communis necessitas, non tenetur huic, aut illi in particulari; si autem possit sine graui suo incommodo, aliquando tenetur.

40. *Quotnam in Procuratore conditiones?* Etiam quatuor exiguntur, Scientia, Diligentia, Veritas, & Iustitia.

41. *Quotnam denique in Notario?* Quinque, scientia, obligatio ad res sui muneris peragendas, veritas & fidelitas, & iustitia tum in conficiendis instrumentis iusti, tum in iusto pretio ob laborem suum accipiendo.

CAPVT VI.

Praxis circa materiam de Iudice, Teste, & Reo ex Societatis I E S V Doctoribus.

42. **L**icet ne appellare tam in causis capitalibus, quam ciuilibus? Licet, etiam si inferior ille iudex sententiam tulerit iuxta probabiliorem opinionem; iudex enim Superior ad quem appellatur, potest iudicare secundum opinionem probabilem, relicta probabiliore. A me Turrianus. §. I. De iudice.

43. Plures litigantes liti expeditionem expectant, Petrus munus offert iudici ex pacto breuioris expeditionis: rogo, an delinquat iudex, si quando litigantes aequali iure temporis gaudent, Petri causam ante alios expediat? Laymanus non peccare asserit; quia spectato naturali iure aliis non irrogat iniuriam. In gratiam verò Petri remuneratoris suscipit nouam obligationem excipiendi causam ipsius ante alios, quæ obligatio videtur pretio aestimabilis. Igitur quod ex naturali iure cuilibet litigantium poterat exhibere, Petro muneris gratia voluit exhibere. Addo ex Molina iudicem secluso scandalo, & periculo iniustitiæ posse accipere, nec teneri restituere, id, quod à litigantibus accipit, si datum sit instar muneris liberalis, ut maiorem solito diligentiam in causa adhibeat. Turr. Laym.

44. Circa litem hanc ea est varietas sententiarum, ut possit iudex vtramlibet partem in iudicando sequi: vnus litigantium, vti gratum magis sibi conciliet ei offert munus: requiro, num peccet iudex contra iustitiam illud accipiens, ut sequatur hanc partem potius, quam illam? Ex sententia Lessij respondeo non peccare contra iustitiam; quia procedit id tantum iure naturæ spectatò, quando est quæstio iuris: non facti. Porro hæc omnia iure sunt positio prohibita. Less. licite

45. Potest ne iudex in sententiis ferendis opinionem probabilem relicta probabiliori sequi? Castro Palaus posse docet, imò contra propriam opinionem, dummodo probabilitas sit circa ius, non verò circa factum; nam circa factum tenetur probabiliorem sequi. Pal.

46. Potest ne iudex in causis criminalibus opinionem probabilem sequi in fauorem rei, relicta probabiliori in fauorem fisci, & accusatoris? Salas asserit non solum sequi posse, sed etiam debere; quia in criminalibus ad condemnandum reum debent probationes esse luce meridiana probabiliores. I. sciunt cuncti. Salas.
Cod. de probat.

47. *Est ne licitum aliquid donare concubina iudici, ut apud illum intercedat, quando negotium est graue, nec alia apparet via, quâ possis illum ad tuum ius seruandum inflectere?* Palau sentit posse me sic meam vexationem redimere.

48. *Iudex secularis secreto informationem faciens contra Ecclesiasticum in causa criminali, cum intentione illam patet presentandi Pralato, violat ne Ecclesiasticam immunitatem?* Filiuc. Violare existimo cum Filiucio; quia se immiscet Ecclesiasticorum criminalibus causis, quod ad excommunicationem incurrendam sufficit.

49. *Quinam est competens iudex adulterij ad poenam sanguinis imponendam?* Solutus iudex secularis; quoad alias vero poenas, est mixti fori. In causa verò diuortij solus Ecclesiasticus iudex est competens ad cognoscendum de adulterio. Imo si de sola separatione ad tempus ob lepram, vel aliud impedimentum agatur, solus Ecclesiasticus iudex competens est. Sic Sanchez.

50. *Potest ne iudex secularis laicum cogere ad condonandam obligationem iuramenti, metu, aut iniuria extorti?* Posse existimo cum Molina, si id, de quo agitur ad forum seculare pertinet, & non est dubium de turpitudine recipientis.

§. 2. *De Accusatore.* 51. *Debet ne aliquid accusationem præcedere?* Inscriptio equidem præcedere accusationem debet, litem verò citatio. Sic Saa.

Saa. 52. *Accusandi ius habens, tenetur ne prius fraternè corrigere?* Non teneri idem Doctor affirmat. Adiciò, si à iure suo cum incommodo ob fraternam monitionem casurus sit.

Saa. 52. *Potest ne accusator cum Reipublica damno à causa desistere?* Minimè. Saa.

§. 3. *De teste.* 54. *Crimen est notorium, & publicum, sed ignoratur auctor, testis interrogatus à iudice tenetur ne respondere?* Negatiuè respondeo cum Turriano; Quia dubium est, an iudex legitimè interroget, & probabilis sententia asserit ipsum non interrogare iuridicè, ac proinde ipsum non esse hoc in casu Superiorem. Erit igitur testi liberum vel manifestare, vel occultare veritatem iuxta probabilitatem vtriusque opinionis.

Less. 55. *Tenetur ne testis denunciare crimen quando scit nullum alium esse contestem?* Ex Lessij sententia probabile est non teneri; quia ex sola ipsius depositione non potest reus condemnari, sed tantum torqueri. Scio Azorium contrarium probabilius reputare, cui quidem adhaereo.

Azor. 56. *Quis falsum testimonium dixit, ratione cuius mors, vel mutilatio alteri est inferenda, tenetur ne sua dicta retractare?*

in profuturum putet, & si ipse similem poenam timeret: Tenetur planè; quia in pari damno melior est conditio innocentis. Aliud esset, si tale testimonium ex ignorantia non culpabili moraliter dixisset. *Lessium* sequor.

Less.

57. Licet ne condemnare reum non adhibitis requisitis solemnitatibus? Minimè licet. *Azorius* docet; cum enim sententia sit publica, ex priuata noticia ferenda non est, sed ex publica in iudicio habita. Quid si crimen sit omnino publicum, ut cum latro in flagranti delicto comprehenditur? Potest reus absque citationibus condemnari. Ex publico supplicio periculum est. Occultè tunc potest occidi.

§.4.

De reo.

Azor.

58. Reus tantùm indicatus ad torturam, potest ne condemnari per sententiam iudicis ad trivires, tanquam audiatur, & ei detur terminus ad se defendendum? Non posse assero cum *Lessio*; quia defensio ita competit reis de iure naturali, & diuino, ut Princeps etiam de absoluta potestate eam illis non possit adimere.

Less.

59. Sunt ne aliqui casus, in quibus Princeps possit adimere huiusmodi reis potestatem? Ex *Lessio* & aliis hosce recenseo. Quando delictum est notorium. Quando timetur populi tumultus, & his similibus.

Less.

60. Reo non innotescit testium depositio: tenetur ne iudici respondere? Non teneri affirmo cum *Sanctio*; quia ei non constitat, num iuridicè interrogetur.

Sanct.

61. Crimen non est plene probatum: scio ad mortem vitandam, seu mutilationem reum legitime interrogatum non teneri veritatem aperire: rogo num idem dicendum quando agitur de pena prescriptionis, trivirium, & confiscationis omnium bonorum, aut aliquo graui alio dedecore? Ita planè. At si delictum plene probatum sit, tenetur reus ad mentem iudicis respondere.

62. Reus legitime interrogatus à iudice metu mortis negat veritatem: tenetur ne Confessarius ei precipere, ut dictum suum retractet? Ex sententia *Sanchez* non teneri assero; quia esset cogere reum ad se prodendum. Imò neque reus tenetur manifestare veritatem iudici, non solum quandiu iudicium durat, sed neque post iuste latam mortis sententiam. Debet tamen habere voluntatem verè respondendi, si iterum interrogetur. Sed Confessarius non facile debet hanc obligationem in particulari proponere, ne noni peccati illum exponat periculo.

Sanct.

63. Reus iuridicè interrogatus negat delictum, ex cuius commissione poenam pecuniariam tenebatur exoluere: est ne restitu-

tionè

Vasq. *tioni obnoxius?* Cum Vasquez negatiuè respondeo; quia reus tali in casu iustitiam publicam, & vindicatiuam lædit, non autem commutatiuam, ex qua obligatio restitutionis exoritur.

Sanct. 64. *An id verum, si crimen negans falsis testibus se defenderet?* Sanchez idem respondendum esse affirmavit.

Regin. 65. *Captiui alij aperto carcere fugiunt, quando reus licitè effracto illo aufugit: num ex eo delinquat, ad restitutionem teneatur?* Reginaldum sequutus negatiuè respondeo; reus enim vititur iure suo, quod habet ad vitam tuendam.

Valent. 66. *Potest ne procedi aduersus reum sine accusatione praesumpta?* Minimè, vti Valentia ait, vel infamia, quæ est velut accusatio, nisi Princeps aliud iubeat, aut scandalum magnum, aut periculum postulet. Equiualeat accusatori facti euidencia, & manifesta indicia. Porro cum proceditur contra aliquem via accusationis, requiritur semiplena probatio: cum autem per viam inquisitionis, infamia, vel indicia sufficientia iudicis arbitrio. Certè vnus testis omni exceptione maior semiplenè probat. *Consuetudo autem iudicum procedendi non secundum omnia à iure requisita aduersus reum tolerabilis ne est?* Afferit ex Soto Saa vim legis obtinere.

Saa. 67. *Quando nam potest reus de socijs criminibus interrogari?* Non potest de occultis socijs nisi in crimine nimis pernicioso, v.g. maleficio, prodicione, crimine adulterandi nummos, hæresi, vti Toletus asserit; aut lege, seu consuetudine rationabili id concedente; aut requirente id damno alicuius, quod aliter non possit impediri. Nec sociorum relatio tormentis extorquenda, nisi sint indicia sufficientia, quod habeat socios.

Tolet. 68. *Quid de tortura rei?* Torqueri non potest minor quatuordecim annis, nec grauida, neque qui est in dignitate, aut nobilis, aut Doctor. Ad torquendum reum per viam accusationis requiritur semiplena probatio, vel clara indicia legitime probata; per viam verò inquisitionis clamorosa inuatiatio per testes legitime probata. Saa.

Saa. 69. *Quid de rei appellatione?* Qui appellauit non censetur damnatus. Cum prohibetur appellatio, intelligitur quæ non est iusta. Quilibet etiam Religiosus potest à sententiæ grauiamine appellare. Quilibet potest appellare ad Papam. Appellandum planè intra decem dies post sententiam; non currit autem tempus datum ad prosequendum appellationem durante partium compositione seu consensu. Potest quisque appellare pro eo qui ad supplicium ducitur. Appellatione pendente

pendente nihil innouandum. Si autem appellatio non possit fieri coram iudice, fiat coram Notario, & vno saltem honesto viro. Sic Saa.

Saa.

70. Potest ne Aduocatus cogi per iudicem patrocinari litiganti? Publicum Aduocatum cogi posse Saa affirmat, accepto tamen competenti stipendio. De Aduocato.

§.4.

De Aduocato.

71. Aduocatus ne potest esse iudex in causa, cuius fuit patronus, etiam altera parte inscia? Affirmat Palaus, modo sententiam ferat secundum leges, nullo habito ad affectionem carnalem respectu. Pal.

Pal.

72. Causa dubia non est: potest ne Aduocatus patrocinari? Quandiu causa est dubia, patrocinari potest: quo autem tempore tenetur scire esse iniustam, de damno tenetur, vt Emanuel placet. Saa.

Saa.

74. Aduocare ne potest coram iudice seculari Religiosus? Filius asserit aduocare posse ob Monasterij necessitatem. Addo imperante Prælato.

75. Potest ne ancipitem causam tueri? Non potest in re graui honoris, aut vitæ; quia melior est conditio possidentis. At in re parum graui expressa causæ imbecillitate clienti, sine mendaciis posse idem docet Emanuel.

Saa.

75. Procurator ad negotia, potest ne alium procuratorem instituere? Posse asserit ex Sylu. Saa.

§.5.

De Pro-

76. An sint valida acta per procuratorem, dum facultatem reuocatam esse ignoratur? Valida planè esse affirmavit Molina. re.

77. Procuratoris munus maturam ne requirit aetatem? Posse quem Procuratorem in iudicio esse ante vigesimum quintum annum Emanuel Saa affirmat. Qui addit in causis spiritualibus laicum etiam posse esse Procuratorem; item non posse Procuratorem de quæta pacisci. Molina.

78. Potest ne laicus in Ecclesiastico foro Tabellio esse? Ita planè. Tabellio fit Clericus, aut Religiosus: num perdit officium? Haud ipso iure perdit, interdicitur tamen communiter vsus. Sic Saa ex Panormit.

Saa.

79. Potest ne Tabellio extra suum territorium instrumenta conficere? Minimè, nisi sit creatus à Principe. Sic Saa.

Saa.

80. Rogatus Tabellio tenetur ne instrumentum conficere? Tenetur equidem; quia id iuramento promisit. Emanuel ita.

Saa.

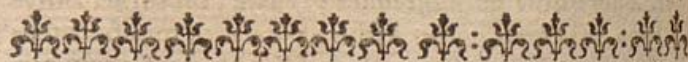
81. Tabellio non potest adiri: quidnam præstandum? Eius vicem supplet duæ personæ honestæ. Adhuc ille.

Saa.

82. Imperitus Tabellio est. De damnis ex imperitia culpabili obortis tenetur. Ita idem Auctor.

Saa.

83. *Quis Notarij munus apud visitatorem exerceat; pro-
no aliquid accipere à visitatis? Si de eius familia non est,
nec habet salarium ex publico, potest accipere, modò aut
statuto, aut consuetudine non prohibeatur. Ita quidem
Emanuel.*

EXAMEN .KII.

Circa materiam de statu Religionis.

De essentia status Religiosi.

1. *Vid est Religionis status? Fidelium ad Christianam
perfectionem tendentium editis votis, perpetua
paupertatis, castitatis, ac obedientiae stabilis in
communi modo viuendi modus ab Ecclesia
approbatus. Dicitur quidem perfectionis status non eo sen-
su, quod omnes Religiosi perfecti esse debeant, sed ad perfe-
ctionem tendere.*

2. *Num debeat esse approbatus à Summo Pontifice Religiosus
Ordo? Ita planè; quia Ordo Religiosus est sacer quidam
cœtus habens spiritualem iurisdictionem, quæ ab Ecclesie
Prælati, præcipuè à summo eius capite Romano Pontifice
debet prouenire.*

3. *Quidnam ad status Religiosi essentiam requiritur? Trium
votorum editio siue solemnium, siue simplicium, dummo-
dò Ecclesie autoritate acceptentur. Hinc colligo Or-
dines Religiosorum licet inter se differant accidentalibus re-
gularum suarum discrimine, tamen in essentialibus con-
uenire.*

4. *An nostra Societatis filij tria simplicia vota edentes
viri sint Religiosi? Quis abneget cum sese Societati dedi-
cent, & actu tradant quantum ex parte ipsorum irreuoca-
biliter. Possunt tamen dimitti Superiorum autoritate ad
eum modum, quo serui manumittuntur, licet ipsimet dis-
cedendi careant libertate. Ante dimissionem autem inuali-
dè contrahere matrimonium certum omnino Ecclesie præ-
scriptione.*

5. Qui in Ordinibus militaribus castitatem non absolutam, sed tantum conjugalem vouent; sunt ne Religiosi proprie? Minime: secus milites Sancti Ioannis & Ordinis Teutonici, qui tria vota substantialia absolute edunt.

6. An Religiosi, qui editis votis perpetua castitatis, ac paupertatis obedientiam vouent Episcopo, aut Confessario? Non; quia tali voto non subiiciuntur spirituali iurisdictioni Ordinis.

7. Num Summus Pontifex possit in solemnibus votis dispensare? Potest aded vt aliquis Religiosus esse desinat; nam cum possit in simplicibus, consequenter potest in solemnibus: quia solemnitas votorum Ecclesiae inuentum est.

8. Quis Religiosus ad Cardinalatum, aut Episcopatum promouetur: manet ne essentialibus votis Religionis obstrictus? Ita equidem licet quoad aliquos effectus paupertatis, & obedientiae exemptus per accidens censeatur: quia nihilominus manet sub Summi Pontificis obedientia, qui omnium Religionum caput.

9. Religiosus factus Cardinalis, aut Episcopus, debet ne seruare suam Religionis praescripta? Debet saltem ex moralis honestatis obligatione, ea scilicet, quae cum dignitate sua potest consistere, v.g. habitum suae Religionis deferre. Porro Religiosus ad secularem Parochiam promotus habitum suae Religionis deferre, & alia praescripta Regulae, quatenus cum munere, & laboribus suis consistere possunt obseruare debet, etiam sub culpae obligatione, si Regula Ordinis ita praescribat. Qui quidem Religiosus dum Parochiam secularem administrat, in plerisque Diocesis Episcopo subiicitur: verum in his quae ad Regulam Ordinis spectant, v. g. vt gestet habitum, videtur Abbati, seu proposito Monasterij manere subiectus.

10. Quot sunt Regulae religiosae? Quatuor, S. Basilij, S. Augustini, S. Benedicti, S. Francisci, sub quibus omnes Religiosi viuunt, praeter Carthusianos, & Societatem Iesv, qui quidem Ordines propria statuta habent.

11. Comparatae Religiones inter se. Profecto omnis variorum Ordinum diuersitas, vt inuimus, accidentalis est; quia omnes variis mediis ad Christianam perfectionem tendunt, quae in charitate, & coniunctione cum Deo consistit. Triplex Religiosorum vita Contemplatiua, scilicet vacans Deo per contemplationem, & orationem: actiua, seu vacans proximo propter Deum per opera misericordiae tum corporalia, tum spiritualia: & Mixta ex vtraque. Cuiuscumque Religionis perfectio

720 *Moralis Theologiae Tract. VI. Status,*
perfectio attendenda est tum ex fine eius proprio, tum ex
mediis, quæ ad hunc ipsum finem, & tria substantialia vota
implenda, ac denique charitatis perfectionem consequen-
dam conuenienter adhibet.

CAPVT II.

De Religionis ingressione & abscessu.

§. I.
Ingres-
sus Reli-
gionis.

12. **V**Oui me Religionem ingressurum: quidnam præstari
debeo? Moralem diligentiam adhibere, vt in aliquo
Ordine suscipiaris, tui voti spectata conditione.

13. *In mea prouincia pluribus aditis Monasterijs non recipior: sed tamen spero alibi suscipiendum: num extraneas terras adibo?* Ex circumstantiis equidem personæ vouentis colligendum est, vtrum obligationem te conferendi ad alias terras suscipere intenderis; quia masculi solùm intentionem habere censentur ad monasteria suæ patriæ: feminae verò ad monasteria vicina propter cognatorum communitatem.

14. *Si in ordine laxiori non recipior, teneor ne ad strictiorem: v.g. Capucinorum?* Minimè; præcipuè si delicatus sis, quia in generali promissione non obligaris ad ea, quæ in specie promissurus non fuisses.

15. *An sub generali voto Religionem ingrediendi, non Clericalis equitum militarium comprehendendi videatur?* Non; quia strictè Religio non est, quæ tribus substantialibus votis absolute non illigatur.

16. *Vouit certam Religionem, & in vno Monasterio repulsum: debeat ne alia eiusdem Ordinis adire Monasteria?* Ita quidem, si spes sit suscepturum; secus si certi Monasterij ingressum speciali ex causa vouisti.

17. *Passus quidem repulsam sui non semel; sed Religiosi postea mutata voluntate me recipere volunt.* Ingressi tenentur votum Religionis in Dei honorem editur, vouentisque spirituales utilitates; non autem in fauorem Religionum, vt hi iuri suo renunciantes vouentem obligatione sua liberari possint.

18. *Voui me in Religione laxa professurum, possum aliquando strictiorem? Potes. Et si strictiorem voui, & laxiorem ingressus sum? Peccasti; quia minus præstas, quàm promiseras.* Num

tamen valida est professio? Valida est; quia votum solemne, in quo personæ traditio fit, & Religioni ius in ipsam acquiritur, derogat priori simplici voto, per quod nullum tale ius strictiori Religioni acquisitum erat.

19. Vult ingredi, & experiri Religionem strictiorem: possum ne commutare in votum profitendi laxiorem? Potes; quia votum perseverandi in laxiori melius est, & plus obligans, quam votum tantum ingrediendi, & experiendi.

20. Potest ne professus unius Ordinis ad alium strictiorem transire? Potest, petita tamen, ne bonum obedientiæ contemni videatur, licet non obtenta sui Prælati licentia. Mendicantes quidem non possunt ad alium Ordinem non mendicantium transire (excepto Carthusianorum) sub excommunicatione Papæ reservata, & licet cum licentia Papæ, seu Ordinis transeant, non tamen habent vocem in Capitulo, nec administrationes, nec Prioratus, nec Officia consequi possunt.

§.2.
Professus ad alium Ordinem transiens.

21. Quanam Religio strictior habetur? In transitu quidem ad Religionem strictiorem attendi debet ad maiorem severitatem externam præsertim circa silentium & solitudinem. Ve etiam optimè Baldellus adnotavit, austeritas Ordinis attendenda non est secundum institutum regulæ, sed secundum præsentem observationem adeo, vt professus in strictiori Ordine, vbi regulæ non servantur, possit ad laxiorem transire, nisi spes reformationis.

22. Possunt ne Canonici regulares ad Monachos transire, & vice versa? Possunt quidem transire ad Monachos, Monachi autem minimè ad Canonicos regulares; quia Monachorum Religio austerior est.

23. Vult quis absolute Religionem: quidnam censetur promississe? Nisi de alia eius intentione constet, censeri debet solum ingressum, & probationem promississe. Quid si sine iusta causa egrediatur? Censetur contra votum peccare mortaliter: quia vult ingredi sicut & reliqui, vt probationis tempore videret, num possit instituti rationi se accingere.

24. Consilio ingrediendi Religionem cum parentibus communicato, me volunt impedire: quid præstandum? Num ingredi licet? Iphis inuitis licet ingredi, ac profiteri; quia sola causa, qua licitum non est obedire parentibus, Deus est.

25. Quidnam debet præstare filius circa Religionis ingressum, aut egressum parentibus aut fratribus, seu sororibus in necessitate constitutis? Si parentes in extrema necessitate sint, filius etiam professus licet Prælati iniuriosè licentiam ab-

neget; egredi potest, & succurrere; quia præceptum iuris naturalis, & diuini nullo voto tolli potest. Si parentum inopia sit grauis, filius ingressum Religionis differre debet, dum ipsis succurratur; quia maiore præ aliis hominibus obligatione tenetur filius ad subueniendum parentibus in graui necessitate constitutis. Quod si fororibus, aut fratribus subuenire debeat, maior debet esse necessitas, quam parentum. Si autem editis votis filius Religiosus factus sit, non potest egredi ad subueniendum parentibus in graui sine licentia Prælati; quia status Religiosus id postulat.

§. 3.
Novitij. 26. *Novitij ne præceptis obligantur?* Regula Ordinis non ligantur sub culpa; quia adhuc eam non promiserunt: tamen iustis præceptis conuenienter eorum statui à Prælate impositis obligari videntur; quia nouitij subiiciuntur spiritali potestati Prælatorum, & consequenter eorum iustis præceptis possunt obligari; alioquin tanquam vagabundi nullius proximi Ordinarij iurisdictioni subessent.

27. *Num Ecclesiastici fori & Canonis nouitij priuilegijs gaudent?* Ita equidem; & Prælati iurisdictioni subiiciuntur.

28. *An Nouitius Ordines possit accipere ab Episcopo alienis, in qua Monasterium situm est?* Maximè; quia per ingressum Monasterij, habitusque assumptionem domicilium censetur acquisisse: ingressus est enim cum proposito manendi nisi mutatio aliqua alibi eueniat. *aliunde*

29. *Novitius ab Ordine recedens est ne obligatus ad expensas Ordini soluendas?* Minimè; vt libera nouitii egrediendi voluntas relinquatur, quæ quidem impedita foret, si ad soluendas expensas teneretur. Excipe nisi consuetudo sit vt de expensis soluendis pactum ineatur, qualis communiter in Monialium Monasterijs viget.

§. 4.
Expulsi. 30. *Possunt ne Religiosi iustus ob causas per sententiam à Religione eici?* Possunt. Primò quidem in crimine notorè incorrigibiles existentes. Secundò, si ob criminis infamiam sine graui Ordinis detrimento tolerari non possint. Tertio, si quis reticeat morbum epilepticum per fraudem. Porro Monialis incorrigibilis perpetuo carceri debet amandari.

31. *Manet ne eiectus votis substantialibus adstrictus? Manet, & rerum dominium non acquirit, sed solum habet vsum, & administrationem. Quid si Religiosus eiectus alicui inferuit Ecclesie? Bona ab ipso acquisita ad eandem Ecclesiam debent spectare. Fugit autem bona ad quemnam pertinent? Ad Monasterium, à quo fugit, modò illud sit capax; quia Apostata non sunt à iure, ac potestate Monasterij liberati.*

32. Eiectus per sententiam est ne omnino liberatus ab obedientia voto? Non, licet magna ex parte eius executio cesset, donec in Ordinem recipiatur. Vnde voto obligatus manet virtualiter.

33. An eiectus per sententiam interim monasticis observationibus adstrictus sit? Probabile arbitror esse liberum; quia ce non comitantur professionem trium substantialium votorum absolutè, sed quatenus seruari debent, sub regula, seu statuta vitæ regularis, à qua tamen ille expulsus est.

34. Eiectus ne ob crimen, debet se corrigere, ac redire, si ab Ordine recipiatur? Ita planè; quia talis Religiosus substantialibus votis, ac religiosa professione absolutus non est, vnde tenetur sese idoneum, quatenus potest, reddere, vt sua vota exequi possit. Tenentur ne Pralati Apostatas, sine eiectos recipere redeuntes, aut reducere? Non semper, præsertim si incorrigibiles videantur: aut sine scandalo, vel Ordinis detrimento recipi nequeant; quia si ob talem causam interdum eiici possunt Regulares, multò magis postquam malitiosè exierint, non recipi.

35. Quid si eiecti, & curantes regredi, non recipiuntur? Tuto in seculo degunt, cum per ipsos non stet, quin in statum, quem voverunt reuertantur.

36. Interdum Pralati ob iustam causam professum tali pacto eiciunt, vt aliam Religionem profiteatur: num talem conditionem professus tenetur implere? Si acceptauit, tenetur planè, vel regressum ad suam Religionem impetrare.

CAPVT III.

De Professione, & votis substantialibus.

37. Quid duplex in Religione Professio? Duplex, alia expressa §. I. Professio. verbo, aut scripto: alia tacita, v. gr. si quis post annum probationis professorum habitum proprium triduo gesserit, vel intra triduum post probationis annum actum professorum exerceat, v. g. in Capitulo suffragium ferat.

38. Potest ne probationis tempus iustam ob causam produci? Potest, v. gr. ob morbum aut defectum ætatis.

39. Quænam necessario requiruntur ad professionem? Trias, Primum, qualitas seu aptitudo personæ vouentis, legitima ætate, anno exacto probationis, in habitu religioso, & sine impedimento substantiali Secundum, consensus, & acceptatio

eius, ad quem pertinet aliquem in Religione incorporare. Tertium, ut professio sponte fiat, non graui metu cogente.

40. Num Religions assumptio per tria vota substantialia rem quali infirmetur? Minime, sicut carnale Matrimonium, v. gr. si quis simul et se sanum, cum sit leprosus: & legitimus, cum sit illegitimus.

41. Requiritur ne ad professionem eam acceptari à Prælatum consilio, imò & consensu Capituli? Ita sanè; quia professio continet in se quasi contractum & obligationem reciprocam inter profitentem & Monasterium, cui incorporatur; unde si altera pars non acceptet, nulla orietur obligatio.

42. Num metus annulet professionem? Metus grauis iniustus ipso iure affirmat: v. gr. si nouitius carceri amandatus fuit, propterea quòd discessum petierit. Item metus reventialis: v. gr. si consanguinei nihil subsidij præbendum mentur, si è Religione egrediatur.

43. Quid de reclamatione circa professionis nullitatem? Post quinquennium à professionis die Religiosus foro in extremo non auditur clamans professionem suam ob metum, vel aliud impedimentum irritam fuisse.

44. Quid si alicuius professio irrita ipso iure fuerit, & conetur ratificare? Subsequente expressa, vel tacita ratificatione coram prælato, iisque, quorum interest, facile conualescit. Porò qui actum ratificat scire debet eum ex iuris dispositione irritum esse; qui incogniti nulla voluntas potest esse, nec censei possum ratificasse professionem, quam irritam esse ignorabam.

§. 2.
Votum
pauper-
tatis

45. Ad votorum substantialium in professione emissorum tractationem veniamus. Ratione voti paupertatis ad quidam obligatur Religiosus? Ne quid proprium possit habere. Profectò retinet dominium nominis, & famæ, capaxque est iurium eligendi, & præsentandi beneficiatum regularem. Scholasticis & coadiutores temporales qui vota simplicia post biennium probationis ediderunt, retinere, & acquirere possunt dominium verum radicale: v. gr. hæreditatem; priuati tamen actuali iure de iis arbitrati suo disponendi.

46. Si re ipsa inter viuos aut mortis causa de bonis disponant absque Superioris consensu? Valida videtur esse dispositio, licet ipsi contra votum paupertatis delinquant; quia retinent dominium radicale bonorum, donec se iis per solemnem professionem abdicarint. Itaque sine Superioris consensu expresso

lo, aut praesumpto, Religiosus nullam rem pretio aestimabilem accipere, retinere, aut absumere potest.

47. *Quid de comestibilibus, de commutationibus, & de alijs in Religioso assolent circa materiam paupertatis familiariter accipere?* Comestibilia accepta in notabili quantitate mortale constituunt. At in his maior quantitas requiritur, quam in alijs que comestibilia non sunt. Profecto tantam materiam ad voti transgressionem grauem assigno, quantam in furto, si pecunie aliave non comestibilia pignora dentur, aut recipiantur, si autem comestibilia, fructulve consumptibiles sint, materiam aliquantulum affirmo producendam. Esculenta ex mensa pro se posita clam auferre sine intentione procedendi ad alia vique ad materiam grauem, solummodo veniale peccatum; quod si ex intentione surripiantur huiusmodi comestibilia, materia quae excedat notabiliter communem grauis furti materiam assignatam mortale constituet; quia amplius filiofamilias Religionis concedendum, quam extraneo. Commutatio autem rei pro re, v.g. breuiarij imagines, dummodo excessus valoris notabilis non sit, culpam venialem non excedit.

48. *Religiosus parè viuendo aliquid reseruat: num sibi acquirit?* Acquirat Religioni; quia ipse dominij incapax est.

49. *Res sibi ad usum concessas Religiosus per culpam crassam perdit: delinquit ne grauius?* Si materia sit grauis, grauius peccat; quia hic actus est proprie dominij, posse rem suo arbitrari destruere.

50. *Acquirat contractus, donatione, vel hereditate Religiosus? num sibi?* Minimè, sed Monasterio planè, penes quod dominium. *Quid si Religiosus contrahat delictum ex quo surripus oriatur?* Non obligatur Monasterium nisi quatenus consensum praebuerit influens in ipsum delictum, aut aliquod inde commodum accepit.

51. *Abcondit Religiosus aliquid valoris notabilis, ne Prelatus habere sciat, aut auferre possit: delinquit ne contra votum paupertatis?* Delinquit; quia tales sunt actus dominij independentis, seu iuris proprietarij.

52. *Administratores, & Oeconomus Religionis qui tnam dare possunt? Solum quod Ordinis regula, consuetudo, vel Superioris voluntas permittit.*

53. *Quantomodo Prelati regulares contra votum paupertatis delinquant?* Cum bona Conuentus aliter expendunt, aut donant, quam Ordinis regula, aut consuetudo permittit; quia Prelati non sunt bonorum communium domini; sed solummodo administratores.

54. Num Religiosi possint peculium suae pusillum temporariae subsidij habere? Possunt secundum professionem, & administrationem dependentem à Prælati voluntate: v.g. beneficium parochiale cum licentia Prælati, vestes, & alia necessaria quotannis à propinquis pro Monasterij consuetudine solvere impendi. Profecò Concilium Tridentinum prohibuit, videtur, ne Religioso designentur stabiles redditus instar cuiusdam peculij, quamvis dependentis si superiorum voluntate: sed cum Laymano & aliis Doctoribus non sine probabilitate id Concilio affirmo non aduersari.

offerri

55. Dixisti Monasterium non teneri ex Monachi delicto: quid si peculium ille habeat? Refarciendum quidem damnum ex Monachi peculio, præsertim si extra Monasterium degat.

56. Potest ne Prælati religiosus licentiam dare res absumptas in usus vanos, aut illicitos? Minimè; quia Prælati maiorem facultatem subdito dare non potest, quam ipse habet: cum autem is bonorum Monasterij dominus non sit, sed administrator, ea arbitrato suo inutiliter, aut illicitè non potest expendere, ergo nec facultatem subdito concedere.

57. Potest Religiosus rem aliquam donatam absolute accipere in fauorem alterius non interueniente licentia Prælati? Peccat contra paupertatis votum. Secus si se habeat tantum vt intercessor, elemosynarius, aut internuncius. Scio tamen hoc Societatis nostræ regulis repugnare; quia (in priori casu à fortiori) etiam in posteriori Religiosus ius aliquod Pretio æstimabile sibi vsurpat, si accipiat pecuniam suo arbitratu pauperibus dispergendam, ita vt à dante reuocari non possit.

58. Quidnam de Religioso beneficiario? Dum beneficio potitur, administrationem reddituum habet à sacris Canonibus sibi concessam, quas ad pias causas, aut ad sui sustentationem potest applicare; quia talis natura beneficij Ecclesiastici, vt tribuat cuique ius impendendi fructus ad vsus pios, vel necessarios. Redditi autem ex hoc beneficio relictis post mortem Religiosi ad Ecclesiam cui inserviuit, pertinent. Quæ autem rem aliunde, v.g. hereditate, aut donatione, ultra beneficium acquisiuit, Monasterium sibi vindicare potest.

59. Potest ne Religioso concedi facultas ad usum alienius rei tanquam irrevocabilem? Minimè; quia voto paupertatis repugnet usum habere alicuius rei independentem, aut reuocabilem à Prælato.

60. Monacho legatum relinquatur ea lege, vt ad ipsum, & non ad Monasterium debeat pertinere; num potest eo frui?

Explic

Explicari debet voluisse testatorem, vt ad Monachum per-
tineat cum consensu Prælati; quasi si Prælati consensum ne-
get, corrumpit legatum; quia verba testatoris intelligi debent
secundum conditionem personæ, cui legatum cedit; at Reli-
giosus aliter capax non est hæreditatis. Profecto Religiosus
potest legatum sibi relictum Monasterio resignare; quia in
gratiam Monachi cum esset legatum, quisque potest suo iuri
renunciare.

Art. 1. q. 1.
C. de heredi. inst.

61. *Quanam Religioso proprietario pœna à iure Canonico
decreta sunt?* Prima si absque pœnitentia mortuus fuerit, in
loco sacro non sepelitur: aut sepultus extrahitur à tumulo.
Secunda, ad agendam pœnitentiam detruditur in carcerem.
Tertia, biennio voce actiua, & passiuâ priuatur.

62. *Est ne aliquid circa Religiosa castitatis votum aduer-
tendum?* Religiosus quidem contra castitatem delinquens
duo peccata committit, sacrilegium scilicet, & impudici-
tiam. Recurre ad materiam luxuriæ circa sextum Decalogi
Præceptum sigillo 1.

§. 3.
Votum
Castita-
tis.

63. *Ad Obedientiæ votum accedamus. Si Prælati in iudicium
aliquid præcipiat Religioso cum voluntate eum obligandi, pec-
cat ille non obediendo?* Ita planè in graui materia lathaliter;
quia voti in re graui transgressor. Fateor planè non eandem
esse in omnibus Religionibus voti obedientiæ perfectionem;
quare nec eadem præcipiendi potestas, & obediendi necessi-
tas est. Raro equidem Superiores Ordinum sub culpæ obliga-
tione præcipere aliquid censendi sunt, nisi vtantur his verbis:
in virtute sancta obedientiæ.

§. 4.
Votum
Obedi-
entiæ.

64. *Præcipit Prælati Monacho austeriora, quàm regula
requirit: tenetur ne obedire?* Minimè; quia præcipiendi limites
excedit; nec enim potest præcipere nisi quod directè, aut in-
directè ad regulam pertinet.

65. *Potest ne Prælati propter votum obediendi in omni-
bus, quæ iusta sunt, etiam actus internos præcipere?* Posse est
probabile, licet consuetum, aut consultum non sit, vt talia
sub peccato præcipiantur; quia cum Prælati possint vota in-
terna irritare, habent gubernatiuam in actus internos pote-
statem.

66. *Ordinis regula sub generali obligat: v. gr. regula Sancti
Francisci imponit silentium sub peccato: nam transgressio sic
contra votum?* Ita quidem; quia lex seu regula non minùs
præceptiua est, quàm vox Superioris, qui iuxta regulam debet
præcipere.

67. *Si Ordinis regula sub culpa non obligat, eius transgressor
peccat*

728 *Moralis Theologia Tract. VI. Status,*
peccat ne contra obedientia votum? Non; quia votum obedi-
entia intelligitur de iis tantum, quæ continent propriè
præceptum.

68. *Non obligant regula ad culpam in aliquibus Ordinibus,*
v.g. Prædicatorum, aut Societatis nostra: delinquit ne qui fran-
git? Transgrediens bono aliquo fine; v. g. si extra tempus lo-
quatur cum socio, non peccat. Si verò regulam violet ob
torporem, aut libidinem, peccat saltem *universaliter*; imò
venialiter quis frequenter transgrediatur, & aduertens idèd religiosam
disciplinam grauitèr perturbet, mortaliter peccat.

69. *Tenentur ne Professi regulares nouam regulam, seu ar-*
ctiorem viuendi morem acceptare, quam nec explicitè, nec im-
plicitè professi sunt? Minimè; quia per votum obedientia non
transulerunt omnem voluntatem in Superiorem, vt quæli-
bet ipsis possit imperare; sed ea solùm, quæ ad obseruationem
regulæ, quam profitentur directè, vel indirectè spectant.
Quid si strictior obseruatio necessarium medium ad substantia-
lium votorum in tali Ordine obseruationem videatur? Impo-
ni potest autoritate Prælatorum, licet eam subditi expressè
non vouerint; quia talis obseruatio indirectè pertinet ad
regulam.

CAPVT IV.

De Religiosi status prerogatiuis, & Privilegijs.

§. I. 70. *Prærogatiua Regula-
ris sta-
tus.* **Q**uam susceptionis status religiosi prerogatiua? Sul-
ceptio status huiusce maculas legales furti aufert,
quoad actus temporales, ita vt damnatus de crimine v. g. fur-
ti, postea ad testimonium in iudicio, & similes actus legiti-
mos admitti possit. *Professiones autem prerogatiuis recen-*
sentur. Per vota religiosa in gratiam constitutus omnium peccato-
rum remissionem consequitur; quia qui partem bonorum in
eleemosynam pauperum dat, pro peccatis satisfacit, *Dana.*
Peccata tua eleemosynis redime: ergo qui omnia sua, & seip-
sum diuinis tradit obsequijs, satisfacit. *Num perfectius, &*
plenius, quam per plenariam indulgentiam consequatur? Ita
planè; quia cum indulgentia sit condonatio quædam ex au-
thoritate summi Præfulis, causam concedendi iustam requi-
rit; at verò ad remissionem peccatorum iunctam cum pro-
fessione religiosa alia insuper quæ recipiat magis; aut
minus

minus causa non requiritur; quandoquidem ea remissio ex natura, & præstantia ipsius operis per modum cuiusdam iustæ exolutionis ex meritis Christi promanat.

71. An per renovationem votorum factam bis quotannis in Societate IESV hoc beneficium possit obtineri? Cum Laymano, & aliis probabiliter affirmo; nam vota Religiosa ideo afferunt plenariam remissionem peccatorum, qui continent perfectam hominis erga Deum traditionem: cum autem hæc traditio reiterari possit, etiam remissio peccatorum iterato valet acquiri.

72. Quibusnam ulterius per professionem recipimus? Omnia iuramenta, & vota pia ipso iure expirant; quia per obligationem professionis religiosæ omnes hominis facultates ac vires in perpetuum, & irrevocabiliter Deo offeruntur: ideo eminenter in se continent omnes alias particulares obligationes: quemadmodum si quis erga hominem debitis quibusdam adstrictus omnia bona illi offerat. Illegitimi, & spurij absque alia dispensatione Ordines suscipere possunt, sed ad Prælaturam & dignitates promovendi non debent. Soluitur per professionem patria potestas; tamen dimissus est Societate nostra redit ad patriam potestatem, nisi sit in sacris constitutus. Tollit insuper professio ingratitude notam, ob quam hæres necessarius alioquin possit exhæredari; æquum est enim, ut per conversionem ad religiosum institutum prioris delicti macula saltem in ordine ad temporales actus, & iure expurgetur. Professio denique solemnis dirimit matrimonium contractum, sed non consummatum: professio vero simplicium solum dirimit contrahendum.

73. Num Religiosus in iudicio possit stare? Neque ut actor, neque ut reus stare potest; quia cum omne ius in monasterium transtulerit, seruo comparatur, qui in iudicio nec agere, nec conveniri valet. Excipiendus 1. Religiosus beneficiatus cum libera administratione, v. gr. parochus. 2. Si Religiosus absens sit à Prælato, v. g. in studiis, ut facile licentiam petere non possit, & de ea concedenda rationabilem præsumptionem habeat. 3. Si Religiosus obligationem contraxit ante Ordinis ingressum. 4. Si Abbatem ex rationabili causa velit accusare. 5. Monachus ob delictum conveniendus est, non monasterium, sicut nec dominus ob serui delictum.

74. Quanam munera exercere possunt ex curia, quanamque minime? Non possunt Religiosi esse Procuratores, nec advocati in iudicio, nisi cum licentia Prælati, & utilitate

Monasterij. Consilium quid secundum iura in causa agendum sit, possunt dare; quia illis prohibitum non est. Munus Tabellionis non amplius possunt exercere; valent tamen illorum acta. Nec iudices esse possunt, nec Assessores, nisi cum Praelati consensu, & in causa ad utilitatem Monasterij spectante. Praelati Ordinum constitui possunt iudices conseruatores. Licet autem Religiosus non possit esse Arbitrator à partibus constitutus, ut secundum iuris terminos sententiam ferat: potest tamen esse Arbitrator, nempe amicabile compositor à partibus electus; ut pro bono pacis seruandae vnus iuri demere, & alteri tribuere possit, vitata tamen magna laesione. Si Religiosus absque licentia Praelati in Testamento ad causas profanas, atque in iudicio testimonium interponat? Male agit, sed interpositio testimonij valida est.

§. 2.
Primi-
legia re-
gulariū.

75. *Confessi Regularibus tenentur ne eadem peccata suis Parochis confiteri?* Minimè, imò contrarium asserentes puniendos ab Inquisitoribus tanquam de haeresi suspectos, Zaccardus & alij affirmant.

76. *Possunt ne Regulares dispensare cum coniugatis, qui incestu, vel voto ad petendum debitum impediuntur?* Possunt, si à suis Prouincialibus ad id facultatem acceperunt. Quae quidem dispensatio extra Sacramentum dari potest. Imò urgente necessitate absentibus per scriptum mitti posse non improbabile ex Portello asseruerim.

77. *Regulares in vna diocesi approbati possunt ne in itinere confessiones in alia audire?* Ita planè si non possunt facillè Ordinarium adire, & Parocho minimè repugnante.

78. *Regularis expositus ad excipiendas tantum virorum confessiones, etiam faeminarum excepit virtute subleui pueniens ne?* Minimè; quia (vti ex Sanchez accepti) sese probabili opinioni accommodauit.

79. *Possunt Generales, & alij Praelati Religionum confessarium etiam extra Religionem eligere?* Possunt, dummodo ab eorum constitutionibus, & statutis hoc illis non prohibetur. Nec Capitulum generale potest huic derogare priuilegio, ni fuerit à Papa confirmatum.

80. *Num Praelati regulares, & quilibet Religiosi facultatem habentes eligendi confessarium possunt eligere quemlibet Sacerdotem, etiam si ab Episcopo non fuerit approbatus?* Possunt; quia Tridentinum nihil hac in re innouauit, sed loquitur tantum de confessionibus secularium ad quas audiendas vult confessarios ab Ordinario approbatos accedere, vti Suarius affirmat. Imò Praepositi Regularium possunt illis quemcumque confessari

confessarium extra Religionem etiam non approbatum ex-
gendi facultatem impertiri, dummodo constitutio Religio-
nis, aut statutum contrarium præscribat; quia qui habent or-
dinariam potestatem, possunt illam subdito delegare.

81. *Potest ne qui Regularum ex præsumpta Superioris vo-
luntate absolueret? Potest, si præsumptio fundatur in signis;
quæ sufficienter præsentem Superioris voluntatem valeant in-
dicare.*

82. *Quisnam præterea Regulares privilegijs gaudet? Pos-
sunt ubique uti altari portatili, præsertim itinerantes, non
contradicente Episcopo; nec enim (uti Præpositus adnotat)
Tridentino est hoc privilegium reuocatum. Possunt ab Epi-
scopo ordinari extra tempora, vel etiam non seruatis inter-
stitiis. Possunt Præpositi Religionum quæ privilegiorum
communicatione gaudent, concedere Nouitijs dimissorias,
ut ab Episcopo ordinentur. Sic Suardus. Possunt item Regu-
lares Præpositi, si Episcopus diocesis absuerit, vel ordina-
tiones non sit habiturus, ad quemcumque alium Episcopum
subditis suis litteras dimissorias concedere. Vult tamen
Concilium Trident. in illis dimissorijs absentia Episcopi
diocelani, seu Ordinationum ab eo non habendarum cau-
sam exprimere.*

83. *Regularis scit suam professionem esse irritam: suscipit
tamen sacros Ordines: quid? delinquit ne? Mortaliter qui-
dem, & suspensione afficitur; quia sine titulo patrimonij or-
dinatur.*

C A P V T V.

De Monialium, Regulariumque virorum clausura.

84. *Quid de Monialium professarum clausura? Eis seuerissimè
præcipitur, nisi ob causam necessariam licentia ab
ordinario Prælato fuerit obtenta.*

85. *Quanam causa legitima moniali exeundi? Pestis, aut
lepræ, periculum incendij, hæreticorum incurfus. An ad
aërem mutandum ob morbum periculosum possit egressus per-
mitti? Non; quia Canones sacri significant, causam ob
quam egressus permitti possit, debere esse publicam. Ali-
ter egredientes excommunicationem Papæ referuatam in-
currunt.*

86. *Quid*

86. *Quid de ingressu intra Monialium claustra?* Sub excommunicatione prohibitus est, praeterquam si ob causam necessitatis licentia ab Ordinario in scriptis obtenta sit. Excipiendi pueri ante rationis usum.

87. *Potest ne ingredi Episcopus?* Potest ob iustam causam cum sociis. Item Sacerdos ad communicandum, Medicus, Chirurgus, fabri ferrarij, & lignarij ad necessaria, alique necessarii aut aquae asportatores, aut horti ministri. Admonerim consuetudines de clausura Monialium, & prohibitiones ingressus intra septa Monasterij non ubique quoad omnem modum esse receptas.

88. *De ingressu mulierum intra claustra Regularium virorum quid?* Non ita constat sub mortali, & excommunicatione prohibendum esse. Nam in pœnalibus nomine masculino non comprehenditur foemininum. Porro constitutionem Pij V. quoad prohibitionem hanc, non ubique receptam affero cum Laymano.

89. *Sunt ne certi casus, quibus mulieres seculares ad regularium virorum habitationem sine scandalo, & peccato admittuntur?* Ita quidem. 1. Reginae cum comitatu. 2. Fundatrices Monasterij. 3. Aliæ foeminae illustres cum comitatu. 4. In sepultura Ecclesiastica simul mulieres comitantes admittuntur. 5. Si Religiosi in residentia viuunt, Monasterio nondum constituto. 6. Honestæ mulieres, secluso scandalo, ad aulam Abbatis semotam à claustro possunt admitti.

C A P V T VI.

De Regularium Prelatis.

90. *Quidnam possunt Abbates ex Pontificum privilegio alijque Prelati Regulares?* Abbates quidem possunt calices, campanas, altaria, vestimenta consecrare ac benedicere, non tantum ad suarum Ecclesiarum usum, sed etiam alienarum. Privilegium autem quorundam Abbatum minorum Ordines conferendi non esse reuocatum per Tridentinum Sanchez affirmat. Possunt item Clericis secularibus sibi subditis litteras dimissorias concedere. Prelati autem reliqui possunt commutare, & dispensare vota Nouitiorum: suos subditos à casibus Bullæ Cœnæ absolueri secundum suarum, imò & malè ad Ordines siue ante legitimam ætatem, siue per saltum promotos. Possunt item dispensare votum subditi

de transeundo ad strictiorem Religionem. Ita Suarius. Possunt benedicere paramenta Ecclesiarum, etiam externorum. Possunt ne aliqua sub poena excommunicationis sibi reseruate vetare? Minimè; quia (vt Sanchez affirmat) ex decreto Clementis VIII. omnis reseruatio illis est interdicta.

91. Num Prælati Regulares (queis eligendi cura) digniores eligere ad gubernationis munera teneantur? Affirmat Turrianus teneri; quia Prælatuŕæ Regulares beneficia sunt Ecclesiastica curam animarum habentia. Ego cum Fillucio, & Reginaldo sufficere existimo, si dignum eligant digniori non assumpto.

92. Possunt ne Prælati regulares à suis Prælaturis ad libitum Superiorum etiam sine causa amoueri? Ita planè, si non sint electi, dummodo accusatio, aut inquisitio contra ipsos non pendeat.

93. Prælati Regulares tenentur ne subditorum etiam venialia peccata corripere? Tenentur cum communiter transgressio di- *commititur.* uagatur, imò Regulæ transgressionem communem, licet non obliget sub veniali, ne Religiosa disciplina collabatur.

94. Quomammodo sese circa criminum Inquisitionem Regularis Prælatus gerere debet? Potest, ac debet in peccata occulta subditorum inquirere, vt illa fraternè corrigat, modò absit nimia, & anxia sollicitudo. Num liceat priuato Religioso in vitam fratrum inquirere, vt fraternè corrigere possit? Minimè; quia vbi muneris obligatio non exigit, non sunt quærenda peccata, vt corrigantur.

95. Potest ne Monialis vidua eligi in Abbatissam? Maximè; lex enim id prohibens per contrarium vsum est abrogata. Quid de illegitima? Etiam sine dispensatione potest in Abbatissam assumi: & quamuis requireretur dispensatio, ab ipsa Prælati Monialium concedi posset.

CAPVT VII.

Praxis circa materiam de Statu Religioso ex Societatis IESV Doctoribus.

96. **R**egularis Nouitio idoneo negat suffragium: delinquit ne grauiter? Suarius respondet affirmatiuè; quia non tantum illum ab ingressu Religionis retrahit, sed etiam à Suar. Religione sine iusta causa expellit.

§. r.
De statu
Regula-
ri.

97. Quanam

Suar. 97. *Quoniam implendum est tempus ad professionis valorem? Cum eodem Suario affirmandum, complendum esse annum novitatus de momento ad momentum, vti & annus decimus sextus ætatis.*

Sanch. 98. *Dubium est, num circa professionem emittendam metus intercesserit, vel an fuerit iustus, vel an ratione metus adjuerit animus se obligandi: iudicandum ne est in fauorem professi, an Religionis? Semper ex Sanchez sententia in fauorem Religionis, ac professionis præsumendum.*

Less. 99. *Retinet quis in examine morbum gallicum, v.g. num efficiat irritam professionem? De iure communi non facit irritam, sed, vt bene adnotat Lessius, sufficientem exhibet causam sic professum à Religione expellendi.*

Sanch. 100. *Dubium est, num parentum necessitas grauis sit: potest ne filius ingredi Religionem? Potest, teste Sanchez, quia possidet libertatem.*

Valent. 101. *Potest quis ad facilius impetrandam receptionem suam in aliqua Religione conferre Superioribus, vel aliis manerit? Cum Valentia affirmatiuè respondeo, si gratis & sponte fit.*

Sanch. 102. *Ignorat quis suæ professionis nullitatem, vel impeditur intra quinquennium reclamare: potest ne adhuc reclamationi operam impendere? Potest ex Sanctio.*

Sanch. 103. *Quandonam Religiosus sine excommunicatione potest habitum exuere? Si in loco secreto exuat, vt commodius ei sit, vel vt melius currat, & saltet. Vel si iniuste grauatus à Prælato immediato fugiat ad Superiorem sine habitu, ne agnitus comprehendatur. Vel si ad turpem causam, v.g. vt furetur occultè, vel fornicetur, illam dimittat mox realsumptus, Sanchez ita.*

Suar. 104. *Peccat ne mortaliter Religiosus etiam ex consuetudine extra chorum recitans horas canonicas? Affirmat Suarius non peccare.*

Sanch. 105. *Possunt ne Regulares compelli ab Episcopis per censuras ad processiones? Minimè ex Sanchez sententia. Non tamen debent extra ambitum Conuentus processiones ducere absque licentia Episcopi de iure communi.*

Henriq. 106. *Potest ne Regularis exemptus qui incurrit excommunicationem ob crimen notorium, ab Episcopo denunciari vt ab alijs vitetur? Sentit Henriquez posse, licet quidam id tantum admittat in casibus specialiter Episcopo permissis, quibus hareo.*

Sanch. 107. *Regularis, qui iustam habet causam appellationis, potest ne, omissis medijs Superioribus, ad Papam provocare? Cum Sanchio assentio*

affero posse, quando Prælati corrigentes manifestè limites Religiosæ disciplinæ excedunt.

108. Quotnam causis potest quis à Religione strictiori ad laxiorem transire? Tribus præcipuè. 1. Ob corporis imbecillitatem. 2. Si indignè tractetur, aut sit exosus. 3. Si est infamatus, ita vt semper in pudore, & subinde magna tristitia sit victurus. Admonuerim hoc præstari debere Superioris licentia, non aliter. Mecum sentiunt Lessius, & Sanctius.

Less.
Sanct.
Suar.

109. Bona Religiosi ad aliam Religionem transeuntis ad quodnam pertinent Monasterium? Ad primum planè ex Suarij assertionè, quod quidem ad summum illi dare sufficientia alimenta tenetur.

110. Potest ne secum huiusmodi Religiosus sine speciali licentia deferre? Potest libros à se compositos, aut scripta, vti ex Reginaldo accipi.

Regin.

111. Religiosus Episcopus factus eximitur ne à paupertatis voto? Eximi asserit Vasquez adiiciens non teneri ad observantiam regularem nisi ex quadam honestate. Vtteriùs asserit Sanchez haud incurrere excommunicationem, licet habitum suæ Religionis dimittat. Addit Molina expulsus à Religione non teneri se emendare, vt ad illam redeat, neque obligari voto obedientiæ; paupertatis tamen voto ita obligari, vt quidquid acquirit, Monasterio acquirat.

Sanch.
Molin.

112. Religiosus eiectus ab Ordine, si emendatus petat recipi, tenentur ne eum Superiores admittere? Non, neque ipse ad aliam Religionem transire tenetur ex Sanctio. Imò probabiliter neque ad suam.

Sanct.

113. Are alieno oppressus ponest ne in Religione admittit? Olim quidem poterat Religionem ingredi, & sic quasi cedere bonis; nunc tamen non potest admitti, nisi priùs satisfaciatur creditoribus ex noua Sixti V. constitutione, moderatione Gregorij XIV. addita. Sic Saa.

Saa.

114. Valet ne Nouitij obligatio? Extra Societatem IESU minimè sine licentia Episcopi, aut eius Vicarij, idque intra duos menses ante professionem, ante quam nullum sortitur effectum, ex Trident. sess. 25. vbi non prohibetur testamentum, sed donatio inter viuos: nec dispositiones de bonis suis ante susceptum habitum, modò non fiat intuitu Religionis. Ex Molina.

donatio

Molin.

115. Si nouitiatus annus interrumpatur per aggressum, opus ne est de nouo incipere? Affirmatiuè respondeo cum Saa, alioquin inualida professio. Admonuerim tamen non interrumpi manendo ex causa extra Monasterium de licentia Superioris:

Saa.

Superioris:

736 *Moral. Theologia Tract. VI. Status,*
perioris: id quod posse etiam post Concilium Trident. fieri
asserō.

Saa. 116. *Possunt ne parentes offerre Religioni filios impuberes
inuitis tutoribus?* Possunt, imò pater auo inuito, non autem
auus inuito parente. Sic Saa.

Molin. 117. *Cuinam acquirit Religiosus professus?* Pensionem, &
hæreditatem Monasterio acquirit. Quod si ille hæreditatem
sibi relictam repudiet, potest Monasterium acceptare: et
moriatur ante aditam patris hæreditatem, succedit Monaste-
rium. Acquirat equidem Religiosus Monasterio, cui se dedit
proficundo; quod si generaliter Ordinem proficetur, nulli se
Monasterio addicens, toti ordini acquirit. Ex *Molina* collegi.

Saa. 118. *Superior aliquid infra regulam præcipit: tenetur ne
Lest. subditus obedire?* Affirmat Saa, saltem quantum se vel tacite
eius vota extendunt. Ego autem cum *Lessio* non teneri infe-
riorem assero, nisi iusta causa Superiori infra regulam præci-
pienti subsit. Nec etiam si quid supra, nisi in iustam alicuius
criminis pœnam imponatur, aut putetur necessarium ad ser-
uanda vota, vt clausura Monialium. Nec si quid contra, nisi
fortè possit Superior in ea parte regulæ dispensare, & iusta
causas subsit.

Azor. 119. *Quomodo Carthusianus abstinere à carnibus te-
neatur?* Respondeo ex *Azoris* teneri vesci carnibus, si aliter
non possit à morbo liberari, aut viuere. Sunt & qui affirmant
(teste Saa) non peccare illos mortaliter, si carnibus vescan-
tur extra morbum, abstracto scandalo; non enim ex voto
abstinent, sed ex consuetudine.

Saa. 120. *Potest ne secularis iudex de facto Religiosus ante ingres-
sum Religionis cognoscere?* Minimè; nam, vt adnotat Saa, iam
est forum mutatum.

S. 2. 121. *Circa munerum largitionem quid Religiosi possunt post
De larg. Bullam Clem. VIII. Huius Bullæ (authore Sancti) duo sunt
gitione fines præcipui, nempe ne Monasterij bona dilapidentur, & ne
munerū detur ambitionis occasio. Granadum sequor confirmantem.
circa Bullam Potè hæc Bulla quò ad pœnas non videtur vsu recepta, nec
Cl. VIII. quotannis in Capitulis Monasteriorum legitur. Neque edita
Gran. est ad nouum ius, seu nouam obligationem inducendam,
sed ad ius commune restituendum, ac confirmandum.*

Sanch. 122. *Num Milites D. Iacobi, Alcantare, &c. in hac Bulla
includuntur?* Non includuntur teste Sanctio; quia expressè
Pontifex licet eos verè Religiosos innuat, excludit. An Noui-
tū? Non includi Nouitios sub nomine Religiosorum asserit

Filliuc. *Filliucius*; quia tantum in fauorabilibus hoc nomine gaudet.
123. *Reli*

123. Religiosus in aliquo speciali casu non dissipat bona Religionis, nec ulla adest ambitionis occasio largiendo munera: Num incurrat Bullæ pœnas? Non quia (vt Granados ait) cessante ratione, & sine legis, cessat eiusdem obligatio. Granad.

124. Religiosus sine Superioris licentia dat munusculum duorum aureorum: incurret ne in Bullæ pœnas? Cum Filliucio scio peccatum quidem furti graue ab eiusmodi Religioso admitti, non tamen incurrere in Bullæ pœnas; quia ad Monasterij dilapidationem parum confert hæc quantitas. Filliucio

125. Casus in Bulla excepti extendere possunt ad alios similes? Extendi posse assero cum Filliucio. Quare licet excipiat tantum leuia comestibilia, & ad deuotionem pertinentia, possunt etiam leuiuscula alterius generis dari. Filliucio

126. Religiosus rogat amicum, vt det aliquod alteri suo nomine munus: delinquit ne contra Bullam? Neque contra Bullam, neque contra paupertatis votum peccare cum Suario existimo; quia non disponit de re aliqua Monasterij sine Superioris facultate. Suari.

127. Peccat ne contra Bullam Monialis, aut Regularis dans elemosynam? Non; quia bulla tantum prohibet munerum largitionem. Vnde assero nec prohibere sumptus, qui fiunt diebus festis solemnibus in musicam, in sustentationem concionatoris, & eorum, qui altari ministrant; hæc enim omnia pertinent ad commodum Monasterij.

128. Num Regulares largientes aliquod donum in remunerationem, Bulla contrahant? Minimè; quia remuneratio donatio gratuita non est. Quid si remuneratio hæc merita, & beneficia accepta excedat? Licet in quarta parte, v. gr. excedat, non adhuc est contra Bullam; quia id postulat gratitudo.

129. Quia plerumque Regulares concionandi muneri incumbunt, aliquas difficultates à te enodandas subiiciam: rogo, Num peccato sese concionator illiget in crimine lethali concionando? Non est peccatum, si occultum sit crimen, secus si publicum; quia actus concionandi non est consecratus neque ex sua natura, neque ex institutione Ecclesiæ, neque certo Ordini deputatus; cum multi nondum sacris Ordinibus initiati prædicare soleant. Idem dicendum de Lectore sacre Scripturæ & Theologiæ, modò absit scandalum. Ita Suarius. Suari.

130. Necessum ne Religiosos in ordine ad conciones ab Episcopo approbari? Scio à pluribus Doctoribus affirmari necessarium non esse. Quin & non me fugit, alios asserere contradicente Episcopo in suis Ecclesiis concionari posse. Tamen in

praxi melius non concionari; ne ex huiusmodi concione
 plus scandali, quàm fructus oboriatur.

131. *Quid si in alienis Ecclesiis sine Episcopi licentia concionentur?* Non possunt ab ipso puniri, sed à suis puniendi Superioribus, vti ex Declaratione Cardin. constat.

Saa.

132. *Quandonam Concionator mortaliter in concione delinquit?* Respondeo ex Saa, (qui à Nau. & Caiet. accepit) graviter delinquere si prædicat valde inutilia, aut scienter falsa in fidei doctrina, vel morum, vel miraculis, aut vita Sanctorum, aut detrahendo ferè nominatim Prælati Ecclesiæ. Scio non esse graue crimen fabellam recitare: imò si id fit animo excitandi auditores ad piè audiendum, nullum peccatum est. Porro prædicare quem principaliter ob gloriam, aut pecuniam, mortale non esse affirmo.

133. *An Episcopo contradicente quis concionare potest?* Concilium Trid. vetat. Excipit tamen Pius V. Mendicantes sicut in Templis prædicantes, nisi ipse Episcopus concionari vellet. Certè Episcopus non potest sine rationabili causa eos à prædicatione suspendere. Nec Mendicantes in vna Diocesi ad prædicandum examinatos in eadem amplius examinatos quod si sint graduati in Theologia, aut Lectores, examinare Episcopi non egent. Profectò Mendicantes etiam cum in Cathedrali prædicatur, concionari posse affirmo in sua ecclesia.

134. *Mendicantium concionem agentium indulgentias à Pontificibus concessas exprime.* Possunt Prædicatores, & Minores, & qui cum ipsis communicant in priuilegiis, v. g. Societatis Iesv concionatores, & alij Mendicantes concionantes suis in domibus quocumque anni tempore, concedere auditoribus suis 18. annos, & 320. dies indulgentiæ: extra suas verò Ecclesias 18. annos, & 222. dies tantum. Tempore verò Quadragesimæ in suis domibus feria secunda, quarta, & sexta 156. annos & 24. dies. Monuerim tamen, debere eos expressè nomine suæ Sanctitatis has indulgentias concedere, alias essent nullæ.